

Knižnica štátneho pedagogického ústavu
v Bratislave

16183

KNIŽNICA
KATECHETSÁ.

SBIERKA
praktických spisov pôvodných i preložených.

Vydáva

FR. RICHARD OSVALD.

Č. I.

Príprava k prvej sv. zповedi.

V SKALICI.

Nákladom vydavateľovým. — Tlačou dedičov J. Škarniča.

1890.

K

PRÍPRAVA
k
prvej sv. zpovedi
v hotových katechesách.

Napísal

E. HUCK,

pápežský komorník a farár v Schmiechoch, v biskupstve
rottenburgskom.

S privolením pôvodcovým dľa tretieho vydania

poslovenčil

FR. RICHARD OSVALD,

kňaz arcibiskupstva ostrihomskeho, redaktor „Kazatelne“.

S odobrením najdôst. ordinariatu.

Knižnice katehetskej č. I.

V SKALICI.

Nákladom vydavateľovým. — Tlačou dedičov J. Škarnicla.

1890.

Revízia
1965

REVÍZIA 1976

Signatúra:

Čís. príst.: 16183

Čís. inv. dan.: 999/50

Knižnica Štátneho pedagogického
ústavu v Bratislave.

Predmluva pôvodcova.

Po vynaučovaní o sv. Prijímaní, ktoré v celom objeme školnej katechese bez odporu prvé miesto zaujíma, nasleduje dľa svojho významu vynaučovanie o sviatosti pokánia. Jako najsvätejšej sviatosti oltárnej prináleží najvznešenejšia hodnosť medzi sviatosťami, tak zas sviatosť pokánia je najvyšš dôležitá pre jej (sv. oltárnej) prijímanie a pre všetok kresťanský život. Z tej príčiny a preto že pôsobenie tejto sviatosti obzvlášťne od spoluúčinkovania prijímačovho závisí, musíme vynaučovaniu o nej čo najväčšiu bedlivosť venovať.

Uznanie tejto veci priviedlo slavného katechetu *Mey-a*, u ktorého pôvodca štyri roky býval vikárom, na tu myšlienku, po svojich najpochvalnejšie známych katechesách*) vydať podobným spôsobom vypracované vynaučovanie o sviatosti pokánia. Bohužial, *Mey* nemohol uskutočniť, čo si umyslel, už pre svoje oslabené zdravie, už pre iné dve literárne práce, po jichž dokončení potom skoro prestal pracovať. Umrel 22. júna 1877.

Poneváž medzitým žiaden z katechetov nezachytil tento plán v smysle *Mey-ovom*, ačpráve si toho i súkromne i verejne žiadali, vzal si pôvodca pred seba dôverujúc v pomoc Božiu, svoje pod vzdialenejším návodom *Mey-ovým* započaté rozvrhy k prvému vynaučovaniu o sviatosti pokánia vypracovať pre verejnosť. Pre lepšiu istotu požiadal k práci tejto o pomoc dôst. p. škôldozercu

*) Vollständige Katechesen für die untere Klasse der katholischen Volks-Schule. Zugleich ein Beitrag zur Katechetik. Von G. Mey. Freiburg, Herder. 5. vydanie 8° (XLVIII. a. 407 str.).

Pfistera v Altheim (od 1. marca 1888 naddozorca v Ochsenhausoch), bratrovca známeho paedagoga dra *Pfistera*, nekdy mestského farára v Etingoch. Tento i ochotne vyhovel jeho prosbe a ráčil pečlivo prezreť koncept, zvláštne katechese, ktoré s pôvodcom až dopodrobna porozberal. A keď potom pôvodca tuto svoju prácu na základe tých dohovorov, tiež na základe stálych praktických zkúseností a literárnych štúdií zase a zase prepracoval a s pomocou priateľov a vysokých priaznivcov poopravoval, takým činom tuším smie už s ňou vystúpiť do verejnosti. Myslí, že jeho práca nebude zbytočná, lebo sa výlučne len prvým vynaucovaním o sviatosti pokánia zanáša, kdežto iné práce väčším dielom, jedna v menšej druhá vo väčšej miere, týkajú sa i pozdejšieho vynaucovania alebo ho zcela podávajú, a preto že hľadá svoju úlohu z theoretickej i z praktickej stránky zároveň vykonať, pri čom, čo inde nikde nenajdeme, celkom pilne drží sa tej osvedčenej metody, ktorú *Mey* vo svojom „Vollständige Katechesen“ nastúpil.

Dielo toto delí sa, jako to *Mey*-ove, na troje: na úvod, katechese a poznámky.

Prv nežby katecheta začal vynaucovanie o nektorom špecialnom učebnom predmete, musí sa bližšie soznámiť s jeho zvláštnosťami. Z tejto príčiny pred katechesami položený je úvod, v ktorom pojednávam o všeobecných otázkach a zásadách vzhľadom na prvé vynaucovanie k sviatosti pokánia. Pri tom bral som ohľad na rozličné náhlady, vo všelijakých spisoch a pojednávaniach vyslovené, ale viac nepriamo, aby nebola zavdaná príčina k osobným obranám, ktoré dobrej veci vždy škodia.

Po úvode nasledujú katechese do slova vypracované. Prednosť *Mey*-ovu treba hlavne v tom hľadať, že on látku v zaokrúhlených, dokonalých a prakticky pripravených katechesách spracoval. Prísne vymeral themata, porozdelil jich i zovňajšky zračiacou sa disposiciou a všetkému dal smer k určitému učebnému cieľu. Každú katechesu vymeral na jednu jediná hodinu a vychystal k bez-

prostrednému použitiu, prispôsobiac ju dľa obsahu a formy dopodrobna'rozumu patričných dielok. Od ustanovenia stavebných pravidiel, — hovorí vo svojom „Vollständige Katechesen“, — ba i od samého zaopatrenia najprihodnejšieho materiálu až po hotovú bydliteľnú, pravidelnú budovu leží mnoho a v nektorých pádoch zrovna všetko. Tam, kde tomu obzvláštne okolnosti prekážky činia, môže len skutočné a úplné prevedenie diela považované byť za riešenie úlohy. Preto jemu nebolo dosť, len niekoľko katechés jako na vzor a príklad vypracovať a v „Magazin für Pädagogik“ uverejniť, lež spracoval všetko v jednom zakľúčenom rade. Takým činom stala sa jeho práca dokonalým dielom, dľa jehož vzoru i dosť nezkúsený katecheta s pomocou všeobecných katechetických zásad podobnú stavbu previesť môže.

Co *Mey* vo veľkom vykonal spracovaním všetkých počiatkov učenia náboženstva v 56 katechesách, to pôvodca usiloval sa dokázať v malom pri špeciálnom temate o vynaučovaní k prvej sv. zpovedi, zpracujúc to v siedmi úplných katechesách, pridal jim jednu opakovačiu katechesu a bezprostrednú prípravu vo forme rozjímania. Cítil to on síce veľmi dobre, že tento spôsob žiada viac namáhania a práce, než to obširnejšie, jednotlivé otázky Katechismu jednu po druhej rozoberajúce a vysvetľujúce pojednávanie. Lež pri tom ufal, že takouto zcela zaokrúhlenou, k bezprostrednému upotrebovaniu usporiadanou formou katechetom, často inými prácami príliš zaujatým, viacej pomôže a uľahčí. Ináč ale sa to už samo sebou rozumie, že tí, ktorí chcú tieto katechese upotrebiť, budú musieť v jich nektorých jednotlivostach porobiť premeny dľa svojej individuality a dľa individuality svojich katechumenov, jako i dľa miestnych požiadavok.

K završeniu pripojený je celý rad poznámok. Tieto hľadia pokračovanie pri každej jednej katechese ospravedlniť a odôvodniť, dávajú didaktické pokynutia k prospechu spôsobu toho pokračovania, ukazujú, jako theoretické zásady dajú sa prakticky upotrebiť a pojednávajú o sem

vzťahujúcich sa otázkach. Takým činom môžu katechetovi slúžiť za svietelňu, ktorá mu jeho úlohu jasnejšou čini a za sprievodčiho, ktorý ho bezpečnejšie vede k cieľu. Bude mu to tedy užitočné, keď si pri pripravovaní sa k jednotlivým lekciam patričné poznámky prečíta a i pri opakovaní zas aspoň poprezerá.

Všetok úkol tejto práce nese so sebou, aby sa tak theoretické jako praktické pojednávania púšťaly temer do malinkostí. Pri deťoch platíť musí zásada, že čím menšie sú deti, tým viac musí sa brať ohľad na veci malé. A často treba pripravovať k prvej sv. zповedi mladším katechetom, ktorí len čo seminár opustili. Tým vždy bude žiadúci taký návod, ktorý sa púšťa i do drobností. Obširnosť v „poznámkach“ budiž tým vymlúvená, že pôvodcovi bolo treba odôvodniť svoje stanovisko, nakoľko sa odchyľuje od náhľadov, v početných katechetických dielach priame alebo nepriamo vyslovených.

V záujme dobrej veci vyslovuje pôvodca ku koncu jednu prosbu. Ti páni katecheti a recensenti, ktorí by túto moju skromnú prvotnú prácu základnej úvahe podrobili a najmä s ňou i praktické pokusy činili, nech ho vo všetkej spoluúradníckej úprimnosti verejne alebo súkromne upozornia na tie vady a chyby, ktoré na tejto práci z theoretického alebo praktického ohľadu najšli. Taktiež v krátkosti nech mu sdedia svoju vlastnú od jeho odchyľnu metódu, ak by sa jim táto lepšou dosvedčila, alebo ináč jakékoľvek príhodné rady. Každé poučenie a každú žiadosť, i tu najmenšiu, ktorá by sa len premeny jedného slova týkala, prijme s opravdivou vďačnosťou a nakoľko len bude môcť, vezme na ňu ohľad pri budúcom vydaní.

Všetko k väčšej cti Božej a k spaseniu milých maľčúckých!

Gamerschwang, v januári 1885.

Slovo prekladačovo.

Chcel som svojim dvojctihodným spolubratom v jich katechetických prácach nečím pomôcť a uľahčiť; preto poslovenčil som toto dielo, o jehož výbornosti dosť hovorí i to, že v pôvodine za štyri roky bolo ho treba vydať trirazy, a Nemci majú pomocných spisov viacej, my ale dosiaľ nemali sme žiadneho.

Spis tento podáva nám síce spôsob pripravovania k prvej sv. zповedi nový, snáď nektorým nebude po vôli. Tí nech si zvlášť pozorne prečítajú jeho tretí diel: Poznámky. Prekladač môže ho s čistým presvedčením odporúčať z vlastnej zkusenosti.

Prv než by ho bol oddal svojim dvojctih. spolubratom, toho roku dľa neho pripravoval dietky svojej školy k prvej sv. zповedi, nič neodnímajúc z katechés, ani jim nič nepridávajúc, a dožil sa výsledku potešiteľného, tak že na budúce nevráti sa už zpiatky k svojej metode, ktorú bol dotiaľ zachovával.

Len jedno robilo mu z počiatku ťažkosti.

Boly to otázky pri zpytovaní svedomia. Dôst. p. pôvodca mi radil, aby som pri zpytovaní svedomia kládol otázky, ktoré on v nepriamej forme uvádza, (ku pr. „ob ich tägliche Gebete unterlassen habe?“) priamo (ku pr. „habe ich tägliche Gebete unterlassen?“). Tým činom radil mi teda, aby som v slovenčine kládol len prízvukové otázky. Miesto: „Či som zanedbal každodenné modlitby?“ alebo: „Zanedbal som každodenné modlitby?“ mám sa tázať takto: „Zanedbal som každodenné modlitby?“

Forma tak priamo, len prízvučne kladených otázok nič nemá na sebe, čoho by sa pozornosť dieťaťa zachytila. Nemec pomahá si pri priamych otázkach obyčajne slovo-

sledom, pýtajú sa pravidelne pravým opakom toho poriadku slov, ktorým odpovedať zvykol. Nám Slovákom, ktorí na také otázky dávame odpovede týmiže slovami v rovnakom slovoslede, značí jich písané alebo tlačené len znak otázky, ústné ale len prízvuk otázkový. A už tieto čisto prízvukové otázky požadujú väčšiu pozornosť i zo strany katechetovej i zo strany dieťok. — Z prvu ide to ťažko, ale len trpezlivosť! Dieťo tomu privyknú a katecheta, ten v zpyedlnici bude mať z toho opravdivú radosť. Kto z nás nebol by slyšal takéto vyznávanie: Či som modlitby nezanedbával, či som atď? Toto nebolo by možné, keby sa takí boli v škole naučili zpytovať si svedomie prízvukovými otázkami.

Dôst. p. pôvodca dal mi právo porobiť na jeho práci premeny, jako za dobre uznám dľa našich pomerov. Ja len v Úvode pripomínam, kde toho bolo treba, i naše pomery, a v Katechesách premenil som na radu pôvodcovu spôsob otázok pri zpytovaní svedomia a preinačil som nektoré vety, kde to text našich katechismov žiadal.

Ostrihomskému archidiecesánskemu pánu censorovi vyslovujem tu úprimnú vďaku za laskavé upozornenie na nektoré vady a jich opravenie. Z jeho poznámok, týkajúcich sa vecných nektorých opráv, kladem nečo pod čiaru.

Ježiš, priateľ dieťok, nech ráči žehnať práci, ktorú k jeho cti a k spaseniu jeho miláčkov, dieťok, konáme!

Na Teplej v deň sv. Gerharda b. m. 1889.

Fr. Rich. Osvald.

Ú v o d.

(Úprava pre katechetov a zpovedníkov.)

Ponevác môžem predpokladať, že pánom katechetom, ktorí túto prácu upotrebia, známe sú všeobecné katechetické zásady, prehovorím v tomto úvode len o tých predmetoch, ktoré sa týkajú prípravy (vynaučovania) k prvej sv. zpovedi.

1. Dôležitosť vynaučovania čili prípravy k prvej sv. zpovedi.

Dôležitosť prípravy (vynaučovania) k prvej sv. zpovedi poznať z toho, ako účinkuje prvé prijatie sviatosti pokánia na jej, pozdejšie prijímania. Keby sme vždy hľadali, na čom sa to zakladá, že nektorí veriaci bez vnútornej dispozície chodievajú k sv. zpovedi, našli by sme doista, že tí už pri prvej sv. zpovedi sviatosť pokánia len zovnútorne pochopili a o vnútornom pokáni (srdca) nič nevedeli*). Kto však hneď z počiatku poznal v tej sviatosti prostriedok vnútorného očistenia a posvätenia, ten ju bude i pozdej vážne a horlivo prijímať, a bár by sa v tom i zanedbal, časom predca nebude ťažko priviesť ho k vážnemu a hlbokému ponímaniu. Každá predošlá zpoveď účinkuje na nasledujúcu; ale dobrý, alebo zlý účinok prvej je trvácejší, ako vôbec prvé činy zakladajú pozdejšie

I zovnútornej poriadok, ktorý kto pri prvej svätej zpovedi zachoval, býva smerodajným pre budúcnosť. Dobre sporiadané spytovanie svedomia, rozumné prednesenie zpovedných modlitieb, zretedné a správne vyznanie hriechov, pri prvej sv. zpovedi ručí nám v istej miere za pozdejšie jeho

*) Synoda diecezánska ostrihomska r. 1860. v 10. statute hovorí: „Praeparationem parvulorum, prima vice ad Sacramenta Poenitentiae et Eucharistiae admittendorum, Curator animarum maxime sibi cordi sumat; ordinarie etenim quali cum praeparatione et pietatis affectu proles primario ad Sacramentorum participationem accedunt, talem passim tota vita sua retinent.“

zpovede a pozbavuje zповедníka mnohých prác a starostí, kdežto nedbalosť a leďajakosť ľahá sa často až do konca života, ano roste s vekom.

Ďalej poznať dôležitosť prvej sv. zповedi z toho jej účinku, ktorý máva na chuť alebo nechuť k zповedaniu sa. Podarilo-li sa dieťaťu hned pri prvej dobre vykonať svoju úlohu, a najšľo-li vnútorné uspokojenie srdea, býva už po jeho úzkosti a velikom strachu, i čo sa týka budúcich zповedí. Bola-li mu ale prvá sv. zповeď ľarchou alebo mu ešte viac obľazila svedomie, tým činom zповedanie sa zdať sa mu bude i pozdeľ mukou a trápením a vždy bude ľazším.

Preto katecheta musí prípravu k prvej sv. zповedi považovať za dôležitú úradniu povinnosť a venovať jej všetkú svoju bedlivosť a usilovnosť. Obzvláštne ale musí na to ľľadeť, aby jedno každé dieťa sporiadane a hodne prijalo sviatosť pokánia. Kde je mnoho žiakov, nech si katecheta spíše mena tých detí, ktore k sv. zповedi pripustiť mieni, a pri každom nech si značí hodiny, ktoré by dieťa zamešľalo, jako i veci, ktoré by dobre ešte nepochopovalo.

2. Účasť kňazov, učiteľov a rodičov na príprave.

Z príčiny istých okolností ku pr. z nedostatku kňazov, vo farnosťach, po kopaniaciach a lazoch roztratených, atď. sľce musíme vynaučovanie náboženstva sveriť učiteľom a rodičom, vynaučovať (prípravovať) však k prvej sv. zповedi má vždy a všade kňaz, a to i tam, kde učitelia alebo učiteľky patria k stavu rehoľnému. Synoda provinciálna ostrihomská z r. 1858. hovori: „Summa solertia et prudentia instituant *Parochi* imprimis tenellam portionem gregis sui. Ubi nimirum parvuli ad annos discretionis pervenerint, manuducantur in faciendо conscientiae examine . . .“*). A synoda diecesánska ostrihomská z r. 1860. naridzuje: „Praeparationem parvulorum, prima vice ad sacramenta Poenitentiae et Eucharistiae admitendorum, *Curator animarum* maximopere sibi cordi sumat;“ a ďalej: „Inhibemus itaque omnem *Sacerdotem non parochialem, etiam Religiosum, ne absque assensu Parochi* aliquem adolescentem ad primam Confessionem et Communionem admittat“**).

Netajľme sľce, že nektorí učitelia a nektoré matky, preto že časteľ obcujú s malými deťmi, majú väčšiu zručnosť k jich

*) Tit. III. § 5. Nr. 2.

***) Statutum 10.

vynaučovaniu, len že v tejto veci zručnosť nerozhoduje. K vynaučovaniu k zpovedi vôbec i k prvej zpovedi zvlášte temer nevyhnutne treba kňaza. Z jeho úst javí sa vynaučovanie k sv. zpovedi ctihodnejším, preto, že on tú sviatosť i udeľuje. Krom toho len kňaz má potrebnú skúsenosť. Len kto sám už vyslychal zpovede a nedostatky, ktoré sa pri zpovedaní sa zjavujú, zná zo skúsenosti, môže jim predísť, a len kto sviatosť pokánia spravuje, môže bezpečne posúdiť, či dieťa môže byť pripustené k prijatiu sviatosti alebo nie. Preto vynaučovanie k prvej sv. zpovedi nikde nemalo by sa sveriť svetským, kde tomu miestne pomery nenúti.

Avšak pri tom všetkom majú i svetskí, menovite učitelia a rodičia vážnu úlohu pri vynaučovaní k prvej sv. zpovedi, t. j. spoluúčinkovanie. V dobe patristickej mali kňazia svojich pomocných katechetov v lektorech a exorcistoch. *Lectores et exorcistae habent officium catechizandi (et exorcizandi), non quidem principaliter, sed sicut in his sacerdoti ministrantes* *). Jako ale služby spojené s nižšími rádami (sväceniami) vôbec prejšly na svetských, dostal sa úrad pomocných katechetov ľudimagistrom u farských chrámov ustanoveným. Týmto činom i dnes kresťanskí učitelia považovaní sú za prirodzených pomocníkov duchovných katechetov. Tak sa to má i s rodičmi. Tito majú nielen vynahradzovať, čo učiteľ zameškal, lež i jako kňazia rodiny povinní sú o to sa starať, aby školské vyučovanie v jich deťoch hlbšie korene pustilo a do života prejšlo. Majú-li však rodičia a učitelia na katechetickom vyučovaní vôbec spoluúčinkovať, povinní sú to vo zvláštnej miere pri vynaučovaní k prvej sv. zpovedi, nielen pre jeho vysokú dôležitosť, lež i preto, že duchovnému katechetovi z mnohých príčin často ani není možno každé dieťa bez jich pomoci dostatočne pripraviť.

V čom že tedy má záležať to jich spoluúčinkovanie? Kňaz pôsobí zvláštne na rozum a vôľu dieťaťa, učitelia teda a rodičia majú popredne podporovať jeho pamäť, slovním výkladom pripravujúc otázky z katechisma k snadnejšiemu naučeniu sa a starajú sa o to, aby dieťa vedelo jich — zvlášte spovednie modlitby — plynne a rozumne z pamäti riekať. Ináč mohlo by vynaučovanie utrpeť na svojej posvätnosti. Mal-li by katecheta učiť dieťa i nazpamäť, musel by všelijak opravovať, pripomáhať, haniť, často i zahaňbovať i trestať a to by vadilo jeho pôsobeniu na srdce **).

*) Thom. p. 3. qu. 71 art. 4.

**) „Toto však nemá sa brať za všeobecné pravidlo, lebo veď treba pamätať, že mnohí rodičia bez rozdielu stavu a vzdelanosti o ná-

Úloha však učiteľov a rodičov neprestáva len na predmetoch pamäti, oni majú účinkovať i na rozum a srdce. Mnohým deťom, zvláštne slabším, otvára sa rozum len vtedy, keď učenie katechetovo vo výkladoch, ktorými jim rodičia a učitelia pri opakovaní kde tu pomáhajú, z druhých úst slyšia, a mnohým zas srdce rozohrieva sa len rozniecovaním z rozličných strán. Preto mali by rodičia a učitelia počas vynaučovania k sv. zpovedi usilovať sa jednotlivé nauky tejto sviatosti deťom jasnejšími a srozumiteľnejšími urobiť a ich príležitostne častejšie k pokániu a k polepšeniu sa napomínať, a tohoto času zvláštne použiť k vypestovaniu nežnej svedomitosti v nich. — Katecheta nech hľadá rodičov a učiteľov súkromne alebo v kázňach o tejto ich úlohe poučiť a okrem toho ešte i zvláštne ich vyzvať k modlitbe za deti, ktoré má pripraviť k prvej sv. zpovedi.

3. Vek, v ktorom majú sa detky pripustiť k prvej sv. zpovedi.

O veku, v ktorom sa majú detky pripúšťať k prvej sv. zpovedi, zastávajú spisy a pojednávania, ktoré sa tej veci dotýču, rozličné mienky. Náhlady padajú na roky od 5. až do 12-ho, dotýčene do času prvého sv. prijímania. Z čoho poznáť, jak ťažko je objektívne riešiť túto otázku; a predca nemôžeme vyhnúť rozhodnutiu.

Ponevác božský Ustanoviteľ*) sviatosti pokániu o tomto ničoho neurčil, musíme sa spýtať Cirkve, ktorá ju spravuje. Tato na dvanástom všeobecnom sneme r. 1215. v 21. kanone vyslovila, že všetci veriaci, keď dosiahnu veku rozoznávania (postquam ad annos discretionis pervenerit), každý rok prajmenej jeden raz sa majú spovedať. Na základe tohoto ustanovenia hovorí Catechismus Romanus: „Illud universe

božné vychovávanie svojich dietok veľmi málo alebo nič nedbajú. Ba každý zpovedník zaiste zkusil, že (mnohí) rodičia ani len zpovedelnú formulu pri zpovedi odriekať nevedia, a keď ju i tak jak prednesú, je to len mechanicky. — Ba žiaľ Bohu, stáva sa, že školské detky musia učiť spôsob zpovedania sa svojich vlastných rodičov. — Čo sa učiteľov týka, títo keď i naučia školské detky modliť, je to len mechanické; a preto jako celé kresťanské vynaučovanie vôbec, tak i a to zvláštne detky učiť sa modliť, je prísnu povinnosťou katechetovou. Ináč mine sa každého spasonosného zdaru sviatosti pokániu.“ Poznámka censorova.

*) Hovorím „ustanoviteľ“ nie „zakladateľ“, preto že catechismus rieka: Ježiš Kristus ustanovil (nie založil) sviatosti. Prekl.

statuendum videtur, ab eo tempore confessionem puero indictam esse, quum inter bonum et malum discernendi vim habet, in eiusque mentem dolus cadere potest. Nam quum ad id vitae tempus quisque pervenerit, in quo de salute aeterna deliberandum est, tum primum sacerdoti peccata confiteri debet, quum aliter salutem sperare nemini licet, qui scelerum conscientia premitur^{*)}. Dľa toho, snemom mienený počiatok rozoznávacích rokov nebudeme klásť do toho veku, v ktorom sa rozum len k spôsobnosti k všedniemu hriechu zobudil, lež musíme prijať, že prikázanie ročnej zpovedi nabýva moci len od tej doby, v ktorej dieťa schopné je zloby (dolus) alebo zločinu (scelus), teda hriechu smrteľného (peccatum grave). Ačkoľvek môže a smie byť tato sviatosť prijatá hneď po prvom všednom hriechu, predca povinnosť prijať ju nastáva len s tou dobou, v ktorej deti tak sú duchovne vyvinuté, že už hriech ťažký spáchať schopné sú.

V ktorom veku že sa to stáva? To je, jako to i z nápadne rozchodných mienok vysvitá, veľmi rozličné. Závisí to od rozoznávacej schopnosti, a táto zas podmienená je tromi faktormi: prirodzenými vlohami, intelektuálnim vyvinutím a náboženskou výchovou dieťaťa. Tieto faktori však prichádzajú tak jednotlivé o sebe jako v spojení s tými druhými vo veľikej rozmanitosti. Prirodzené vlohy sú rozličné dľa strán sveta, národov, pokolení, rodín, jednotlivcov; intelektuálne vyvinutie dľa osobnej horlivosti, pomerov školských, domáceho spoločenského a tď. Tak je to i s náboženskou výchovou. Tak tiež skrovné vlohy môžu byť spojené s dobrou výchovou a znamenitou výučbou a naopak. Preto pre prvú zpoved' nenie možno ustanoviť vek, ktorý by mal platnosť pravidla pre dieťky celého sveta. Sem spadajúce cirkevnie rozhodnutia alebo sentencie theologov môžu mať len miestny charakter. Tak ku pr. na základe lateránskeho snemu (1725) zpovedníkom od Benedikta XIII. daná inštrukcia hľadá na južné pomery, keď zastáva obyčaj sv. Karola Boromejského: „dieťky už v piatom alebo šiestom roku po jednom po poriadku do zpovedelnice vpúšťať, aby, takým činom pomalu poučované, sviatosťou náležite obznámené a dľa toho k jej prijatiu pripustené byly.“ To sa rozumie, že tato inštrukcia nemá sa brať za riadny predpis dotyčne menovaného veku. Tak tiež ustanovenie kolinského (Köln) provinciálneho snemu z roku 1860, ktoré prísne zakazuje odkladať prvú zpoved' pres de-

*) Cat. Rom. p. II. cap. 5. qu. 44.

viaty rok*), viaže len túto cirkevnú provinciu. A tak sa vec má i s rozsudkami theologov. Keď Liquori hovorí, aby dietky aspoň po siedmom roku pridržané boli k prikázaniu ročnej zpovedi, má tiež len miestne pomery pred očima. Ináč tak sa zdá, že ani on nekladie celú váhu na siedmy rok, keďže hneď na to praví, že dieťa už okolo deviateho a desiateho roku, ba ešte skôr môže ťažko shresiť**). Odchýlne od Liquoriho iní theologi udali ôsmy a deviaty rok za pravidlo, a kardinal Kajetan vymlúva i odloženie do desiateho roku z ohľadu na zvláštne okolnosti. Dľa toho otázka, kedy treba dietky pripraviť k prvej zpovedi, nedá sa riešiť ustálením veku, ktorý by platil za všeobecné pravidlo. Mnoho, premnoho závisí od pomerov. U nás dľa okolností mohol by byť prijatý rok ôsmy alebo deviaty. I tu dávame miesta výnimkám.

Dôležitú stránku veci tvorí intelektuálne vzdelanie. Ačpráve sv. sviatosť pôsobí ex opere operato a preto už i pri skrovných známostiach môže byť platne prijatá, predca máme za to, že v takom páde je jej pôsobenie dosť slabé a často i pochybné. Dieťaťu treba istej miery náboženských známostí, aby sa mohlo dobre disponovať pre túto sviatosť. I bez istého stupňa formálneho vzdelania ťažko je zaoberať sa. Mnoho práce dalo by často zpovedníkovi presvedčiť sa o disposícii, keby deti neboly vstave ani len svoje hriechy jaktak sporiadane a samostatne predniesť.

Ponevác ale intelektuálne i formálne vzdelanie u nás zväčša závisí od navštevovania školy, treba i toto brať do povahy. Prvé vynaučovanie k zpovedi úzko súvisí s prvým vynaučovaním náboženstva, na ktorom sa ono zakladá a buduje; kladenie tohoto základu pravidelne trvá dva i tri roky. V prvom roku počiatky učenia náboženstva nedochádzajú ešte potrebnej jasnosti. Dietky poznávajú všetko len v nejasných obrysoch jakoby v šere. Krom toho jich známosti po jednom prebraní základných právd mávajú prečasto nektoré štrbiny buďto že jich reč a um nedostačuje pre všetko, buďto že jich pozornosť bola ešte málo ustálená; mnohokrát i preto, že snád zo školy vystávaly. Až v druhom roku, keď rozberanie základných právd bolo opakované, začína sa v jich rozume rozvidnievať, obrysy stávajú sa ostrejšími a štrbiny sa pomalu vyplňajú. Najneskoršie ale po trojom rozobraní základných právd i za neprajných pomerov rozsvieti sa v jich rozume na toľko, koľko treba k pochopeniu vynaučovania

*) Decret. p. II. tit. II. cap. 23.

***) Theol. moral. tom. V. lib. VI. n. 665 et 666.

k prvej zповedi. Dľa toho mohli by sme toto vynaucovanie pravidelne začínať medzi skončeným druhým a tretím školským rokom.

Za druhý rok školský mali by sme sa rozhodnúť, keď dietky sú vôbec schopnejšie, dostávajú dobré školské vzdelávanie, ale i jich mravnosť väčším nebezpečenstvám býva vystavená. Môžeme predpokladať, že v takých okolnostach väčšia jich čiastka prijme sv. sviatosť s pravým úžitkom a že ju nektoré z nich už i potrebovaly. A toto platí zvlášte o mestách a priemyselných obcach, v ktorých rôznosť smýšľania, čulejší spoločenský život, vyšší stupeň vzdelanosti okolia, pôsobia včasšie vzbudenie rozumu u dietok, ale i jich mravnosť viac vystavená býva nebezpečenstvám, pred ktorými snád už len v zповedelnici ešte v pravý čas môžu byť s prospechom vystríhané. Odložíte-li u takých dietok zповeď o jeden rok, o ten jeden rok u mnohých bude snád už po jich krstnej nevinnosti a vada na duši hlboko zakorenená. I to padá na váhu, že v takých okolnostach náhle mizne úprimnosť a prostosrdečnosť dietok, zvlášte pri prvej zповedi tak prevzácná a prepotrebná. Až na skončený tretí rok školský môžeme vtedy čakať, keď dietky sú vôbec slabšie, skrovnejšie nadané, dostávajú nedokonalé školské vzdelávanie a jich nevinnosť nenie na toľko ohrozovaná nebezpečenstvami od sveta, čo stáva sa v obcach sedliackych, vzdialenejších od miest. A za tento neskorší termin môžeme sa tým skôr rozhodnúť, čím drier začínajú dietky chodiť do školy.

Čoho sa ale držať v škole, v ktorej sú pomery veľmi miešané? Tu mohli by sme si tak spomôcť, že vybereme dietky rovných vloh, známostí atď. z dvoch príslušných alebo i z troch školských rokov. Ale to býva obtížne i nemilé, preto že snadno vede k závistí, žehravosti, vypínavosti atď. A kto udá neprekročiteľnú hranicu? Často práve tie deti, ktoré patria k menej nadaným alebo k lenivým, bývajú v zlobe už hodne pred inými a sú potrebnejšie sviatosťou pokánia. Často i rozdelenie hodín nedovoľuje taký výber z rozličných tried.

Z týchto a podobných príčin bude najlepšie za veľmi miešaných pomerov riadiť sa dľa prevážnej väčšiny. Takým činom stane sa síce, že nektoré dietky prídu skôr alebo neskôr k zповedi, než by bolo žiaducne. Ale kto že môže v ľudskom živote ohľad brať na všetky možné pády? Slabším deťom musíme prispieť zvláštnou pozornosťou a pomocou pri vyučovaní a príprave k hodnému prijatiu sviatosťou pokánia. Kdeby sa však jednalo o značnú menšinu takých detí,

tu načím sa riadiť skôr dľa tejto než dľa slabej väčšiny. Je-li v triede hodná čiastka už potrebná sviatosti pokania, tie ostatnie dietky doista aspoň tak ďaleko pokročily vo svojich vlohách i známostach, že ju k úžitku môžu priať. Čo by jim snáď ešte schádzalo, to dá sa nahradiť vo zpovedelnici, ak že si na týchto deťoch dáme zvláštne záležať, preto je dobre, nechať si jich naposled. U ktorého dieťaťa dokázala by sa pod vynaučovaním neschopnosť, to ovšem že nepripustíme k zpovedi, ale povieme mu to len po skončení vynaučovania. Takým činom môže byť tým skôr pripustené v budúcom roku alebo už pri druhej zpovedi.

Pravidlo, že prvé prijatie sviatosti pokánia má sa riadiť príslušnosťou k určitej triede veku alebo školy, má výnimky. Zvláštnu výnimku tvoria deti ťažko nemocné. Tieto načím bez ohľadu na vek a prípravné vedomosti prichystať k sviatosti pokánia. Bárby sme i žiadnej príčiny nemali obávať sa, že dieťa ťažko nemocné už dopustilo sa ťažkého hriechu, predca jeho duša môže už byť poškrvnená hriechami všednými. V tomto prípade sviatosť pokánia nenie síce ex necessitate medii potrebná a dostačovalo by poslednie pomazanie, pri tom všetkom treba dieťaťu dopriať i milosti sviatosti pokánia, aby v páde smrti skôr vyšlo z očistcových pokút a stalo sa účastným slávy nebeskej. Duchovný otec nech sa pousiluje nemocné dieťa k hodnému prijatiu tejto sviatosti pripraviť (disponovať) a nech mu ju udelí, bada-li, že sa mu príprava podarila. K umierajúcemu musíme byť podľa najvyššej možnosti štedrý*).

V celej tejto otázke treba ohľad brať na predpisy provinciálne a diecesánske. Pred tým žiadalo sa len toľko, aby farári nepripúšťali k sv. sviatostiam nevedomých, teraz dávajú sa už zovrubnejšie predpisy. Z príčiny poslušnosti, ktorú kňazia podľní sú svojej vrchnosti, rozumie sa, že musia sa riadiť dľa týchto predpisov. Týmto však všeobecnými predpismi katecheta nenie ešte zbavený každej zodpovednosti čo týče sa otázky, kedy majú byť dietky pripravované k prvej zpovedi. Jestli že diecezánske predpisy z ohľadu na rôzne pomery nechávajú katechetovi slobodnú ruku, jeho povinnosťou je určiť čas, ktorý by bol najlepšie

*) Na dôkaz, jak skoro často už deti hrešia a svojich hriechov povedomé sú, uvádza linecký „Theologisch-praktische Quartalschrift“ r. 1881., str. 783., že päťročný jeden chlapec na smrteľnej posteli žiadal si zpovedať sa, preto že matku oluhal a otcovi krajciar ukradol. Bohužiaľ tato jeho žiadosť nebola vyplnená, čomu ovšem nebol vina patričný duchovný.

primeraný pomerom. Precísne predpisy nesmú sa samovoľne prestupovať. Kde by katecheta skúsil, že predpisy miestnym pomerom sú neprajné, nech — najlepšie s viac kňazmi z okresu — uctive predostre okolnosti cirkevnej vrchnosti k pováženiu, či by nebolo treba buď len pre jeho okolnosti, alebo vôbec premeniť predpisy.

Že to nezáleží na slobodnej vôli rodičov, či chcú svoje deti skôr alebo neskôr posielat na vynaučovanie k prvej zpovedi, to má svoju príčinu v tom, že správa sv. sviatosti oddaná je kňazom. Tým však nechcem povedať, že by na dôkladné a dostatočné žiadosti rodičov nesmel sa brať slušný ohľad; nútiť jich k tomu nenie radno, preto, že to viac škodí než osoží.

Napokon nebude tuším zbytočne poznamenať, že všetky výš uvedené pravidla nedostačia a že katecheta vo vyberaní dietok, ktoré majú byť k zpovedi pripustené, odkázaný je na pomoc Ducha Svätého (accipite spiritum), ktorého nech k tomu vyzýva zvláštnou modlitbou.

4. Miesto a čas vynaučovania k prvej zpovedi.

Z ohľadu na miesto za obyčajných pomerov môže byť len jedna otázka, či v kostole a či v škole? Kostol zdá sa byť miestom najvhodnejším; vynaučovanie stáva sa v ňom ctihodnejším, svätejším. Avšak nielen v zime, lež i za jara a v jaseň je v kostole pre malé deti náteplie prinízke; a môžeme radi byť, že nám vo svojich ľahkých šiatockách pod službami Božími vytrvajú. Sme však proti voleniu kostola k tomuto cieľu i z iných príčin. Deti neprichádzajú len po zvonení, ale už skôr a naháňajú sa okolo miesta vynaučovania. Na priestore okolo kostola vystrájajú hry a žarty, čím i povinná úcta k svätému miestu trpieva.

Spomenúť treba i nepríjemnosti, ktoré pochádzajú zo špatného počasia! Mimo toho vo vynaučovaní ani pri tej najlepšej vôli nenie možno vyhnúť všetkému, čo by bolo proti úcte, ktorú sme podlízni miestu svätému. Mnoho musíme zpytovať sa, oprávať, haníť; dostávame odpovede, ktoré vyvolávajú smiech atď. Snadno môže sa i katecheta zabudnúť, rozhorčiť, a upotrebovať výrazov, ktoré nepatria do domu Božieho! Preto dajme prednosť škole. Výnimku dopustili by sme k vôli katechesi o ľútosti pre hlbší dojem. Aby však i svätina mala užitočnú účasť vo vynaučovaní k prvej zpovedi, nech katecheta po zakončení jednej lebo druhej

volia-li to okolnosti, zavedie dietky do kostola k spoločnej modlitbe.

Jako miesto tak je i čas pre vyučovanie k prvej zpovedi vecou dôležitou. Ohľadom na predpis snemu lateránskeho, aby všetci veriaci od veku rozoznávacieho každoročne prinajmenej jeden raz sviatosť pokánia prijímali, označuje snem tridentinský za najvhodnejší čas k tomu štyriatdenní pôst praviac: „Preto sa včul v celej cirkvi s mimoriadne veľikým úžitkom veriacich duší zachováva spasiteľná obyčaj, okolo oného svätého a najviac vhodného času štyriatdennieho pôstu sa zpovedať, ktorú obyčaj tato svätá cirkevnia rada za zbožnú a slušnú k podržaniu čo najpochvalnejšie uznáva a prijíma“*). Čo platí o každoročnej zpovedi, to až po istú mieru platí i o prvej zpovedi. Ačkoľvek deti význam sv. doby pôstnej ešte zcela nechápu, predca vidia a cítia, že je to čas vážnejší, ktorý napomína k pokániu. V tento čas vidia na nektorých dietkach, ktoré sa k prvému sv. prijímaniu chystajú, svätejšie, príkladné chovanie sa, čo i jich môže povzbudiť k horlivosti. V tom čase aspoň na dedinách zväčša odpočívajú ešte polnie práce, deti viac stihnú učiť sa svoje úlohy a konať nábožné cvičenia a rodičia môžu viac než inokedy k nim dohliadať a jim pripomáhať. Kde teda niesu proti tomu miestne a iné okolnosti, treba svätý pôst voliť k vynaučovaniu k prvej zpovedi.

Často však žiadajú alebo i núta okolnosti, aby sme volili čas iný, ku pr. v obtížnych farnostach, vo filialných školách atď. Vtedy môžeme voliť inú, cirkevne dôležitú dobu, jako ku pr. advent, ktorý tiež je vážny a z príčiny svojho pomeru k nastávajúcemu času vianočnému velice spôsobilý disponovať srdca dietok.

Ale môžeme mať tiež príčinu, miesto roku cirkevneho ohľad brať na rok školský. Vynaučovanie náboženstva opiera sa obyčajne na tento a koncom školského roku končí i ono jeden úplný celok. K tomu by sa dalo celkom príhodne ešte na konci starého alebo z počiatku nového školského roku pripojiť vynaučovanie k prvej zpovedi jakoby doplnok prvého náboženského vyučovania. Hlavnou však vecou v otázke o najvhodnejšom čase ostane navždy to, aby bol katecheta vstave, v tých dňoch, ktoré si vyvolil, všetkú pozornosť venovať vynaučovaniu.

Kolko hodín týdenne k tomu použiť, to bude vedieť každý katecheta, len nech ony dost skoro po sebe nasledujú.

*) Sep. 14. de poenitent. cap. 5.

aby sa deti v horlivosti udržali, súvislosť lepšie pochopili, a svoj cieľ rýchlejšie dosiahli. Čím menšie sú deti, tým rýchlejšie miznú dojmy a tým netrpezlivejšie vyčkávajú koniec. Ale zas prichyťro nesmú tie hodiny nasledovať jedna za druhou; deti by to zunovaly a musely by sa učiť príliš mnoho nazpamäť. Kde vynaučovanie k zpovedi deje sa vedľa obyčajného vyučovania, tam by sa k tomu vždy mal brať deň osobitý.

I čas denní zasluhuje uváženia. Ponevác vynaučovanie k prvej zpovedi potrebuje čulosti a sobranosti ducha vo vysokom stupni, nech sa ono dľa možnosti deje dopoludnia; kde by to nebolo možné, aspoň nech ono nenasleduje hneď po jedení. Keď sme si už raz hodiny a dni ustanovili, pousilujme sa jich čo najbedlivejšie a navlas dodržať. Nepravidelnosti účinkujú vždy nepriaznive.

5. Počet ročných zpovedí a príprava k nim.

To sa rozumie, že na jednej zpovedi prvý rok neprestaneme. Je-li tým i dostiučinené slovám prikázania cirkevného, náboženská výchova a privykanie žiada častejšiu zpoveď. Niejedno dieťa muselo by za dlhý čas strávať v ťažkom hriechu a čím ďalej tým viacej by sa rozmáhaly v ňom hriešne náchylnosti a zvyky, a dobré naučenia a predsavzatia z prvej zpovedi vymizly by z jeho pamäti: temer docela. A potom i v tejto veci cvičenie dáva umenie. Kto zpovedi od začiatku neprivykol, bude sa jej vždy ostýchať a mať ju za vec obtížnu až do smrti.

Ale zas ani zhusta vodiť počiatočníkov k zpovedi neradíme. Zchádza jim ešte to hlboké ponímanie a vysoké ocenenie sv. sviatosti, a predca jedine toto obráni jich od nebezpečenstva „sovšednenia“. I príprava k zpovedi je pre počiatočníkov vždy s nesnádzami a s namáhaním spojená, tak že to mnohé zpovedanie sa mohlo by sa jim stať vecou príliš obtížnou. I tu je prostredná cesta najlepšou a za takú považujeme zpovedi štvrtročnie. Katecheta nech pilne dá na to pozor, aby sa žiadne dieťa zpovedi nevyhýbalo, ktoré by nemohlo ísť pre nemoc atď., nech zpovedá sa v iný ustanovený deň.

Ku každej zpovedi pod rokom musíme deti znovú krátko pripraviť, aby sme sa presvedčili, či nečo dôležitého nezabudly. Potrebné je to i preto, aby deti osvobodené byly od nedôvery a pochybnosti, či svoju povinnosť dobre konajú. Pri tom stať by sa mohlo, že by najväčšia čiastka

z nich jednostranne len na to hladela, aby vedely dobre a poriadne vyrozprávať svoje hriechy. No k tejto príprave dostačí opakovať hlavnie nauky o sviatosti pokánia, otázky k zpytovaniu svedomia a formu zpovede so zpovednými modlitbami. Lež pritom nijak nesmie vystať príprava srdca. Deti majú zase častej vzývať Ducha svätého, v tomto úmysle obetovať sv. mše, k lútosti povzbuzovať svoje srdce atď. K tomuto musíme jim jako ponajprv dopomáhať. Slabším, trebali i v osobitných hodinách. Hladiac na hojné ovocie, ktoré takéto prípravy prinášajú, katecheta vďačne obetuje ten čas, a to tým vďačnejšie, že si takým činom oblahčí pozdejšie vyučovanie k zpovedi. Vstúpili sa náučne a cvičebne i slabým prvé vyučovanie o sviatosti pokánia, pri pozdejšom nebude už tolko obtížnosti.

6. Obsah učiva (učebnej látky).

Obsah učiva závisí od času, ktorý sa na vyučovanie vynaloží, od schopností a vedomostí detí, vôbec od miestnych i osobných okolností, pýta sa však normálna miera, dla ktorej sa riadiť máme.

Kto má rozumieť učenie o sviatosti pokánia, musí mať isté prípravné vedomosti. Deti musia vedieť tie učenia viery, ktoré theologi označujú za *necessaria scienda et credenda necessitate medi et praecepti*. Z ohľadu na tieto učenia ovšem že rozchádzajú sa mienky theologov. Ale od detí, ktoré dla nášho predpokladania dostávaly pravidelné vyučovanie z náboženstva, môžeme vždy žiadať vyššiu mieru. Čím viac je kto vzdelaný, tým viac môžeme od neho žiadať. Tedy prípravné vedomosti, ktoré za podstatné považujeme, sú: *fides explicita* alebo vedieť a veriť, že je jeden Boh, ktorý dobré odpláca a zlé tresce, dla slov apoštola: „Kto pristupuje k Bohu, musí veriť, že je, a že tým, ktorí ho hladajú, je odplatiteľom“ (Žid. 11, 6.); vedieť a veriť, že su tri božské osoby a že druhá sa vtelila, lebo človek svoje spasenie len skrze vieru v Spasiteľa a skrze krst, ktorý vyznávanie troj-jedného Boha predpokladá, dosiahnuť môže; vedieť a veriť, že duša je nesmrteľná a že milost Božia je k spaseniu potrebná, ktoré učenia z viery v odplatu a vykúpenie nevyhnutne vychádzajú. *Ex necessitate praecepti* je treba: podstatne vedieť apoštolské vyznanie viery, desatero Božích prikázání, cirkevnie prikázania, sv. sviatosti, (aspoň tie tri, ktoré sú každému dospelému nevyhnutne potrebné, krst, sviatosť

oltárňu a pokánie) a Otčenáš. Má-li katecheta základnú príčinu pochybovať, že by deti tieto vedomosti mali, nech sa o tom presvedčí, a potom dľa potreby doplní alebo napraví. I keď nieto takej príčiny, predca odporúča sa krátke opakovanie. Často vyskytujú sa nedostatky a nedorozumenia, kde sme sa jich ani nenazdali.

Krom týchto všeobecných prípravných vedomostí žiada sa k srozumieniu učenia o sviatosti pokánia i istá vedomosť učenia o dvojvej milosti, o sv. sviatosťach a o hriechu. Nenie však potrebné, vôbec ani primerané, tieto učenia o sebe rozoberať, prv než by sme vynaučovanie k zpovedi započali. Na kolko je vedomosť týchto vecí potrebná, dostačí, keď učenie o nich do tohoto vynaučovania vpletieme; tým stane sa ono názornejším a srozumiteľnejším.

Po týchto prípravných vedomosťach bude úlohou prvého vynaučovania k zpovedi uviesť dietky do základov učenia sviatosti pokánia. Deti musia sa učiť všetko, čo je k hodnému prijatiu tejto svätej sviatosti vedeť potrebné. Ale nesmieme prekročiť medze toho, čo je potrebné. Čím snadnejšou učíme prácu počiatocníkom, tým lepšie.

Ponevác vec hlavná veľmi ľahko zastienená býva vecmi vedľajšími a menovite menšie deti rady týchto sa pridŕžajú, treba pri vynaučovaní k prvej zpovedi podľa najväčšej možnosti pominúť všetko, čo není podstatné. Preto musíme sa jako pri cvičobnom tak zvláštne pri naučnom vynaučovaní, čo len môžeme obmedzovať. Merítkom tejto veci budú nám slabšie deti a nie nadanejšie. Menovite musíme veľmi uskromňovať sa pri výmeroch (definiciách), rozdielnosťach (distinkeciách) a odôvodneniach.

Jakokoľvek potrebné je, aby sme hlavnie pojmy objasnili, predca nemôžeme jich pred menšími dietky všestranne rozoberať, tým menej v dlhšie definicie zabŕňať. Tie by len niektoré dietky rozumely a všetky s veľkým namáhaním sa naučily. Len kratšie definicie sú tu na svojom mieste, ačkoľvek i tie, menovite keď jich katechismus odťažite (abstraktne) vyslovuje, mohli bysme bez rozpakov pominúť. Na žiaden spôsob nesmieme výklad počínať určením pojmu, aby sme ho, jako sa to deje v prednáškach vedeckých, na jeho logické čiastky rozložili, lež načim ísť cestou opačnou od srostitého (konkretného) k odťažitému (abstraktnému).

Jako s výmerami tak sa vec má i s rozdielnosťami (distinkeciami). Tak ku pr. náučné rozberanie rozdielných druhov ľútosti na teraz ešte nemá cvičobnej ceny. Dieťa v tomto veku povedá také veci celkom mechanicky bez toho, že by

to v vlastný úžitok obracalo. Pousilujme sa vynaučovanie o týchto vecach tak prevádzkať, aby deti samé od seba zachovávaly, čo je pravé, trebárs by si ďalej i nevedely udať príčinu, prečo tak činia. Vedecké distinkcie privádzajú úprimné dieťa leda do nepotrebných rozpakov a umenšujú dojem na myseľ, preto že príliš mnoho žiadajú od rozumu.

I s odôvodňovaním má sa vec podobne. Menším deťom je to vždy ťažko rozumieť, prečo ony tak alebo inak majú veriť alebo činiť. Mnohokrát musí jim auktorita katechetova plátiť za dôvod. Vynasnažovať sa, už takým deťom všade predkladať príčiny, uvádzať dôvody, to napomáhalo by len časné jich duchovné dozieranie, ktorému sa za našich časov itak až príliš nadržuje. Srdce dieťaťa nemá sa priviesť ani silou mocou z jeho veriacej úprimnosti vytrhovať. Preto pri prvom vynaučovaní k zpovedi načim len najbližšie a najľahšie srozumiteľné dôvody udávať.

7. Spôsob vynaučovania.

Jako katechetické vynaučovanie vôbec, tak i vynaučovanie k prvej zpovedi má účinkovať na pamäť, rozum a vôľu. Žiadnu z týchto troch duševných schopností nesmieme zanedbávať, ani jednej na škodu druhej príliš nadržovať. Keby sme vynaučovanie prevádzali hlavne jako vec pamäti, tým unížená by bola zpoveď v púhú ceremoniu; keby sme jednostranne na rozum účinkovali, tým zadržovali bysme milostné vplývanie sviatosti; a keby sme vynaučovanie pre svätosť jeho predmetu prevádzkať chceli obzvlášťne jako vec srdca, takým činom mohli by sme položiť základ k sentimentálnemu ponímaniu svätej sviatosti pokánia a vzbudiť istú nechť proti nej. K najdeniu pravej harmonie treba nám ustavične mať pred očima dvojitý cieľ vynaučovania: deti k dobrej zpovedi disponovať a položiť základ k pozdejšímu vynaučovaniu.

Kôľko teda máme žiadať ponajprv na pamäti? Nenie dosť, vstúpí-li si dieťa v pamäť len otázky, potrebné k zpytovaniu svedomia, a zpovednie modlitby, lež musí sa naučiť i základnie sady učenia o sviatosti. Je to vôbec vec vyskúšaná, že vynaučovanie, ktoré si pamäť aspoň v hlavných jeho čiastkach neosvojila, skoro sa zabudne. Pri vynaučovaní náboženstva zvlášťne nemôžeme sa zaoberať bez učenia sa z pamäti dôkladne formulovaných sád. Mey nazýva také sady „krajnými kameňmi prevedenia“ a pripodobňuje jich „k dobre zavieracím nádobám, v ktorých sa deťom dáva domov hlavný

obsah katechesy“.*) Tieto však sady (otázky) musíme brať z katechismu. Z iných jakýchkoľvek knížiek vzaté nemajú za seba tu auktoritu, podliehajú premenám a neskôr musia predca byť nahradené sadami z katechismu. Z tých istých príčin neodporúčame katechetom „dľa svojho rozumu“ formulovať sady k naučeniu sa; má to ešte viacej iných príčin proti sebe. Ovšem že formulovanie sád v katechismuse býva počiatočníkom často prinesnadné, preto musíme prestávať na miere najmensej. Učenie z pamäti ľazko srozumiteľných sád márne drahý čas, je odiosne a neprináša primeraného úžitku.

Dľa slov Kettelera biskupa ale je učenie z pamäti, „len najnižším stupňom vyučovania, len prostriedkom k cieľu“, cieľ sám je „vzdelanie rozumu a srdca“.***) Z ohľadu na vzdelanie rozumu pýtame sa, ktorá metoda najlepšie vede k cieľu, či akroamatická (sdelovacia, kazateľská, predkladacia, poslyšná) a či heuristická (vyhľadávacia, tázacia, samovyvinovacia). Sama o sebe ani jedna; ale obidve spolu so súčasným ohľadom na obyčaj, ktorú sme v dosavádnom vyučovaní zachovávali, v príhodnom spájaní a striedaní. Čisto sdelovacia metoda deti príliš unavuje, trebárs by i prednáška diala sa s prestávkami, v ktorých opakovalo by sa prv prednesené. Menovite slabšie a lenivejšie deti veľmi zťažka, ba sotva zachovávajú sa pri čulej pozornosti pod nepretržitou prednáškou, preto musíme jich pod vykladaním častej otázkami povzbudzovať k samočinnosti. Tieto otázky však budú pri našom predmete zvätsa zkušacie a opakovacie. Tými vyzkúmate, či deti majú potrebné prípravné vedomosti alebo či srozumely, čo sa jim prednieslo, týmito hlbšie vstúpíme jim do pamäti hlavné nauky a sady. Takýchto však pretrhujúcich otázok nesmieme viacej použiť, než jich k dosiahnutiu cieľa treba, lebo ináč trafil by výklad z jasnosti a vnímavosti. Len zriedka smieme použiť otázok z čista heuristických, ktorými dieťa k samočinnému vyhľadaniu a najdeniu nových nauk vedené býva. Heuristickú metodu vôbec u vyučovania náboženstva, ktoréhož predmetom je pozitívne zjavenie, len vo veľmi obmedzenej miere dopúšťame a to obzvláštno u malých detí, ktoré majú ešte primálo prípravných vedomostí k tomu, aby vedely bez veľkých okolkov správne dôvodovať.

Najvätsiu váhu klademe na účinkovanie na srdce a vôľu. Srdce teda zohriať, vôľu dojať a tak srdce i vôľu k prijatiu sviatostnej milosti schopnými — vnímavými učiť.

*) Vollständige Katechesen“ str. XXXIV.

**) Póstni pastiersky list z r. 1858.

Nie tie deti zpovedajú sa najlepšie, ktoré vedia plynne a sporiadane povedať svoje hriechy, lež tie, ktoré pri tom čo najprísnejšie hľadajú k ľútosti a k polepseniu sa.

Prvé a najpotrebnejšie, čím na srdce a vôľu účinkujeme, je modlitba. Slovo: „Bezo mňa nič nemôžete“, platí katechetom i dietkam. Horlivý duchovný otec jako že počas pripravovania dietok k prvému prijímaniu dietky do sv. omše, breviara a súkromných modlitieb zaviera, tak i pod vynaučovaním k prvej zpovedi bude jich zo srdca rád mnohokrát a horlive odporúčať božskej milosti, už všetky spolu, už jednotlivé, zvláštne však tie, ktoré sú menej vnímavé. Mimo to každú jednu prednášku (lekcii) pravidelne posväť prípravou modlitbou alebo aspoň pozdvihnutím srdca k Bohu. Dľa sv. Augustína najlepším prostriedkom úrodnej katechesy je modlitba o vnukutie Božie, bezprostredne pred prednáškou vykonaná, a *instructio pastoralis* augsburská hovorí: „Najsamprv nech katecheta predovzatú lekcii súkromne odporúča Pánu Bohu vo svojej modlitbe, jako vec, na ktorej záleží spasenie mnohých šlachetných duší, . . . a nech ho vzýva o jeho božskú milosť a podporu, aby také dielo a lekcii k svojej božskej cti a zvelebeniu kresťanskej katolíckej cirkve vykonať ráčil, lebo jako to sv. Pavel hovorí: *Neque qui plantat est aliquid neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus* (1. Kor. 3, 7).“ Nedostatočný prospech lekcii, čo katechetu tak zarmucuje, nebýva vždy len následkom nezručnosti alebo istých náhodných okolností, lež on pochádza častej z nedostatku požehnania, ktoré sa jej nedostalo preto, že nebolo modlitbou vyžiadané. Na deň vynaučovania odporúča sa tiež, aby sa rozjímanie katechetovo shodovalo s lekcii, by si takým činom sporiadanie mysle nadobudol. Obnoví a osvieži-li si ho pred lekciiu krátkym aktom, tedy zdarné účinkovanie nemôže vystať.

Veľmi dôležitá vec je, aby sa i deti viac než obyčajne modlievaly. Preto k modlitbe pred lekciiu a po lekcii má sa ešte nečo primeraného pridávať, pred lekciiu asi vzývanie Ducha svätého a po lekcii modlitba ľútostná. Mimo to veľmi sa odporúča konať spoločné pobožnosti. Krom toho majú sa deti častej napomínať, aby sa i súkromne modlievaly, a ponevác u detí málo osožia všeobecné napomínania, treba jim primerané modlitby ustanoviť. Deti musia sa zavčas učiť, že horlivosti v odporúčaní záležitostí a potrieb srdca Bohu nikdy nezbýva.

Vedľa modlitby veľiký vplyv na srdce a vôľu má osobný zpôsob učebný, preto katecheta i tomuto venuje svoju po-

zornosť. Má-li každé vyučovanie náboženstva sprevádzané byť posvätnou a pozdviženou myslou, tým viac platí to o vynaučovaní takom, ktoré má za cieľ prijatie sviatosti. Z tváre a posunkov, z hlasu a reči, z pohybov a chovania sa katechetovho musí dieťa porozumeť, že sa tu o veľmi dôležitej a svätej veci jedná, o vážnej záležitosti dušného spasenia. Len nech v tom nič nenie núteného! Prednáška má prirodzene a nenútene pochádzať zo srdca. Ani malým deťom neľúbi sa affektovanie a citlivkovanie!

Ku koncu ešte niekoľko slov o chválení i káraní pri vynaučovaní k prvej zpovedi. Múdra opatrnosť, ktorej v tejto veci pilne treba sa pridržať pri vynaučovaní náboženstva vôbec, je pre toto vynaučovanie ešte potrebnějšía. Jednoduchá chvála, jaká v krátkom výraze radosti a spokojnosti pozostáva, mala by sa len asi takými obrázkami stvrdzovať, ktoré sa zvláštne na prijatie sviatosti pokánia vzťahujú. A katecheta nesmie pri tom tak veľmi hľadať na zručnosť, jako na usilovnosť a hodnosť. Kára ale musí byť bez každej náruživosti a posmešnosti. Nevrlé a netrepeživé zachádzanie bolo by trojnásobne citlivé pri vynaučovaní, ktoré má dietky viesť k polepseniu a posväceniu sa, a posmievanie alebo zahaňbovanie mohlo by jim pre sv. zpoved' usta zavreť. Telesné trestanie malo by sa z vynaučovania k zpovedi zásadne vytvoriť. Nedostačujú-li iné prostriedky, vtedy treba použiť v našom páde najúčinnivejšej hrozby a pokuty: Iahostajné dieťa nepripustí sa ku sv. zpovedi len o niekoľko dní po svojich súdruhoch, a do toho času uloží sa mu pokuta, o ktorej však museli by sme sa ubezpečiť, že ju dieťa vykoná.

Katechese.

1. Sviatosť pokánia vôbec.

Otázky v katechismoch: *Sv. Štefanský Malý katechismus* III., 33. 101. 102. 108. 109.

Sv. Vojtešský Malý katechismus III., 29. 109. 110. 116. 118.

Sv. Vojtešský Výťah malého katechismu III., 21. 89. 91.

(Mená siedmi sviatostí, ustanovenie sviatosti pokánia, čiastky sviatosti pokánia a vzývanie Ducha Svätého.)

Deti! O niekoľko týždňov smiete ponajprv ísť sv. zpovedi — prvý raz prijať sviatosť pokánia. To je veľké šťastie. Od sv. krstu sa vám tak veľkého dobrodenia ešte nedostalo, skrze sviatosť pokánia bude vaša duša od všetkých hriechov, ktoré ste po krste spáchaly zase očistená. Doista tešíte sa tomu dňu prvej sv. zpovedi! Aby vám ten den pri-niesol hojne požehnania, a aby sa vám všetko dobre podarilo, budem vás od dnešku zvláštne vynaučovať sv. zpovedi. Toto vynaučovanie je dôležitejšie než každé iné, preto ufám, že budete ešte pozornejšie než inokedy, že sa budete usilovne učiť, čo vám naložím, a že i rady poslušné budete môjmu učeniu a napomínaniu. V najsvätejšom mene Ježiš začnem.

1. ~~Vy chcete nekdý prijsť k Pánu Bohu do neba.~~ Ježiš Kristus nám ta ukázal cestu. On nás učil, že máme všetko veriť, čo Boh zjavil, všetky prikázania zachovávať a prostriedky milosti Božej užívať. To musíme teda činiť, keď chceme prísť do neba. . . K jednej z týchto vecí patrí i zpoveď alebo, lepšie rečeno pokánie. Ona je jedna z prostriedkov milostí Božich, zo svätých sviatostí. — Koľko je sviatostí? . . . ktorých je sedem sviatostí? (Jako sa menujú?)

Sviatosti sú veľmi sväté veci. Medzi všetkými vecmi, ktoré má človek na svete, sú sviatosti tie najsvätejšie veci. Sväté sú ku pr. mnohé veci, čo sú v kostole: svätená voda, svetlá, mešnie rúcha a nádoby oltára atď. Sväté sú modlitby, ktoré sa modliavame. Sväté je to učenie, ktoré kňazi kážu. Lež svätejšie nad to všetko je tých sedem sviatostí. V nich sa najhojnejšie milosti obsahujú. Sviatosti sú jako zlaté nádoby, z ktorých sa milosti Božie do našich duší neviditeľne vliavajú. Ježiš Kristus sám jich ustanovil a svojími najdrahšími milostami naplnil.

Prvú zo siedmi sviatostí ste prijaly, keď ste ešte maľucké deti byly — sv. krst. Keď ste prišli na svet, už bol hriech na vašej duši. Jako sa nazýva ten hriech, v ktorom zrodení bývame? . . . Prečo nazýva sa hriech dedičný? . . . Skrze ktorú sviatosť býva duša očistená od hriechu dedičného? . . . Tak bola pri krste svätom i duša každého z vás očistená, stala sa čistou, jako anjel a bieloú jako sňah. Vašej duši bolo dané volačo krásne a drahé jako jasné, biele rúcho — drahá milosť. Jako sa nazýva tato milosť? . . . Prečo nazývame tu milosť milosťou posväcujúcou? Duša, ktorú tato milosť učinila z hriechnej spravodlivou, tedy svätou, je tak krásna, že sám Pán Boh má radosť nad ňou. Pán Boh ju prijal za svoje dieťa a ustanovil za dedičku kráľovstva nebeského a utešené bývanie prichystal pre ňu v nebi. Tak Pán Boh učinil i vám. Keby ste byly po krste umrely, byly by ste hned prišli do neba.

Tak čistou a krásnou, jako po krste, mala vaša duša zostať cez celý život. Ci takou zostala? To by bolo pre vás veľiké šťastie! Ja sa ale obávam, že ste si dušu už častej poškrvnily. Každý hriech zanečisťuje, špiní, poškrvňuje dušu. Keď ste sa pobožne nemodlily, keď ste sa neslušne držaly v kostole, keď ste byly neposlušné rodičom — za každým urobily ste špatnú škvrnu na svadobnom*) rúchu

*) Tohoto od sameho Ježiša pochádzajúceho výrazu smieť upotrebovať len vtedy, keď jeho pravý smýsel už známy je detom.

duše. Pomyslite si len na zlorečenia a kliatby, vady a bitky, luhania a krádeže a na nestydatosť — jak nečistou a špinavou stáva sa duša takými hriechami! Viete ale, že kým je duša nečistá, nemôže sa líbiť Bohu a nemôže vojsť do neba.

Čo že sa teda má stať, aby ste zas dost čisté boly pre nebo? Okrstiť vás už viac nesmú, lebo len jedenkrát v živote môže sa prijať krst. O, deti, jak dobrý je Pán Boh naproti nám! Boh mohol povedať: kto po krste dopustí sa proti mne hriechu, tomu nikdy neodpustím, ani ho neprijmem k sebe do neba. To ale nepovedal. Nie! Pán Boh skrze Ježiša Krista dal nám jednu drahú vec, jeden prostriedok milosti, skrze ktorý môžeme obdržať odpustenie tých hriechov, ktorých sme sa dopustili po krste. Tato drahá vec, tento prostriedok milosti je — sviasosť pokánia. Sviatosť pokánia je jakoby druhým, inakším krstom. Jaké to veľké šťastie pre vás, že smiete prijať sviatosť pokánia! Ďakujte za to božskému Spasiteľovi z celého srdca a radujte sa tomu dňu, kedy to môžete urobiť.

2. Počúvajte najprv, jako Ježiš Kristus ustanovil sviatosť pokánia. — Po svojom zmrtvých vstaní prišiel Ježiš Kristus k apoštolom do izby, dýchol na nich a riekol: „Prijmite Ducha Svätého. Ktorým odpustíte hriechy, odpúšťajú sa jim, a ktorým zadržíte, zadržané sú.“ (Jan 20, 22.) Čo riekol Ježiš Kristus apoštolom? . . . týmito slovami chcel Ježiš povedať: Ja vám veľ skrze Ducha Svätého dávam veľikú moc. Keď totižto z neko ho snímate hriechy, budú mu sňaté i odo mňa, a keď jich nesnímate z neho, nebudú mu sňaté ani odo mňa, budú mu zadržané. Tým dal Ježiš apoštolom božskú moc. Až do toho času len on sám odpúšťal hriechy ku pr. sv. Magdalene, sv. Petrovi a ešte mnohým iným. Aj jednomu z tých lotrov, čo boli s nim ukrižovaní, odpustil jeho veľikú vinu, preto že lutoval za svoje hriechy. Ale od tohoto času už mohli i apoštolia hriechy odpúšťať. Ba nie len apoštolia lež i biskupi a kňazi, lebo oni dostali tuto božskú moc od apoštolov. Biskupi a kňazi môžu teda hriechy odpúšťať tým ľuďom, ktorí chcú pravé pokánie

činiť a sa polepšiť, — a môžu hriechy zdržať takým, ktorí nechcú činiť pravé pokánie. (I ja som kňaz, a mnohým som už v mene Božom hriechy odpustil. Teši ma, že sa i vám skrze mňa dostane toho šťastia.)

Pozor! keď chcete, aby vás kňaz od vašich hriechov oslobodil, musíte i vy zo svojej stránky niečo činiť. — Päť vecí musíte urobiť. Najprv musíte svoje svedomie zpytovať; potom žiaľ a ľútosť v sebe vzbudiť a to pevne si vziať pred seba, že nebudete viacej hrešiť; na to musíte sa zo všetkých hriechov vyzpovedať, napokon za to dostiučiniť. N. N. povedz že nám tých päť vecí, ktoré pri sviatosť pokánia musíš vykonať? Čo musíš najprv urobiť? . . . Čo potom? . . . atď. To môžeme i inakšie povedať; takto: Sviatosť pokánia má päť čiastok: 1) zpytovanie svedomia, 2) žiaľ a ľútosť, 3) predsavzatie, 4) zpoveď, 5) dostiučinenie. Len keď to všetko zachováte, všetkých týchto päť čiastok vykonáte, budete skrze sviatosť pokánia očistení od svojich hriechov. Ktoby ale čo len jednu z tých päť čiastok nevykonal, neobdrží odpustenia; jeho hriechy budú mu zdržané, zostanú mu na duši.

3. Aby ste všetky tie čiastky poriadne vykonaly, k tomu potrebujete pomoci alebo podpory. Tak veľiké a sväté dielo, jako pokánie, človek sám od seba neprevedie. Kto že mu môže pomôcť? Najlepšia pomoc ku každej dobrej veci pochádza od Ducha Svätého (Kdo je Duch Svätý? Duch Sv. je tretia božská osoba. Čo pôsobí Duch svätý v duši našej? . . . Duch sv. vás posvätil skrze krst a zas vás posväťí skrze sviatosť pokánia.)

Predo všetkým teda vzývajte Ducha Svätého. Pobožne hovorte: „Prijď o Duchu Svätý! osviet môj rozum, abych mohol hriechy svoje dobre poznať; pohni moje srdce, abych mohol za ne srdočne ľutovať a uprimne z nich sa vyzpovedať; posilni moju vôľu, abych mohol dokonale sa polepšiť!“ Jako sa budeš modliť? . . . V tejto modlitbičke prosíme Ducha Svätého, aby nám pomohol svojim svetlom a svojou silou. Duch Svätý teda má vás osvietiť, má v duši vašej spraviť svetlo,

aby ste hriechy vo vašom svedomí snadnej najšly a aby ste zreteľnejšie poznaly, koľko a jak špatné hriechy ste spáchali. Duch Svätý má pohnúť vaše srdce t. j. má ho obmäkčiť a zohriať, aby ste hriechy svoje zo srdca lutovali: Duch Svätý má vás posmeliť, aby ste v spovedi všetky svoje hriechy uprimne vyznali; a má vás posilniť, aby ste jich už viac nespáchali, ale aby ste sa opravdive polepšili. — Potom modlite sa k Matke Božej, ktorá zvláštne mnoho môže u Boha, tiež k Anjelu strážcovi a svojmu patronovi; aby i ti prosili za vás Ducha Svätého. K tým hovorte pobožne takto: „Svätá Maria, svätý Anjelu strážco a svätý patrone môj, proste za mňa, aby som sviatosť pokánia hodne prijal.“ Hodne prijať je tolko jako dobre prijať. Jako sa budeš modliť? . . . K tomu pomodlite sa ešte Otčenáš, Zdravas Maria, Verím v Boha a Sláva.

4. Modlitby k Duchu Svätému sa modlíme, keď začíname sa pripravovať alebo chystať k sviatosti pokánia, teda pred zpytovaním svedomia. Aby vám ale Duch svätý už pri tomto vynaučovaní bol na pomoci, pomodlite sa jich už dneská. Preto idte do kostola alebo kľaknite si doma v izbe alebo v komore pred krížom (Umučením). Od zajtrašku pridajte každý deň k raňajšej a večernajšej modlitbe jeden Otčenáš k Duchu Svätému. Keď to tak budete robiť, nemusíte sa potom ničoho báť, Pán Boh vám pomôže a všetko pojde dobre.*)

2. Zpytovanie svedomia.

Prvá hodina.

Otázky. v Katechismoch: **Sv. Št. M. K.** III. 111, 112. II. 25—59. 96—99. — **Sv. V. M. K.** III. 117 120. II. 25—64. 111—115. **Sv. V. V. m. K.** III. 90. 92. II. 16—30. 55—57. (Zpytovanie svedomia. Prvé, druhé, tretie prikázanie Božie; prvé a druhé prikázanie cirkevnie.)

Už sme pripomenuli, že ten kto chce prijať sviatosť pokánia, musí vykonať päť vecí. Čo musíš najprv urobiť? . .

*) Kde to čas a okolnosti dovoľia, katecheta nech na konci alebo lepšie pri opakovaní tejto Katechese vyrozpráva podobenstvo o marnotratnom synovi podľa bibliky. Ďalej dočítaš sa v poznámkach.

Čo potom? . . . Dnes vám volačo z prvej veci, z prvej čiastky sviatosti pokánia, o zpytovaní svedomia, vysvetlím. Z toho si musíte mnoho zapamätať.

1. Keď ste najprv Ducha Svätého vzývaly, potom musíte zpytovať svoje svedomie. Zpytovať svedomie znamená vážne rozmýšľať o svojích hriechoch, aby sme jích poznali. Čo znamená zpytovať svedomie? . . . Pri štvrtej čiastke sviatosti pokánia, pri zpovedi, musíte všetky svoje hriechy povedať kňazovi. Či by ste ale hneď včul vedely povedať, čo ste dnes, večera, od roka, ano od maličkosti zhršili? Len málo by vám prišlo na rozum. Preto musíte najprv vážne rozmýšľať o svojich hriechoch. Musíte sa dobre rozpomätať, jaké hriechy máte na svojej duši. To znamená — zpytovať svedomie. Prečo ale nazýva sa prvá čiastka sviatosti pokánia zpytovaním svedomia? Pozor: Svedomie je jakoby hlas vnútri v nás, ktorý nám povedá, čo máme činiť a čo nesmieme činiť. Keď niesme poslušní tomuto hlasu, činí nám výčitky, jako otec a matka dohovára svojmu dieťaťu, keď nechce na slovo poslúchať. Svedomie nám preto dá i najlepšiu odpoveď, keď sa o svojich hriechoch zpytujeme.

Aby vám hriechy snadnej prišli na pamäť, myslíte najprv na desať Božích prikázání (potom na päť cirkevných prikázání) a potom na sedem hlavných hriechov. Na čo budeš najprv myslieť pri zpytovaní svedomia? . . . Na čo potom? . . . Ja vám napoviem tie hriechy, ktoré sa pri deťoch najčastej stávajú. Vy pri tom hľadte do svojej duše, tak vám už včul niektoré hriechy prijdú na rozum.

Človek pácha hriech, keď prikázanie Božie dobrovolne prestupuje (nezachová, neplní). Kedy pácha človek hriech? . . . Kto teda to (vedome a samovoľne) nečiní, čo Pán Boh chce, kto to nezachová a neplní, čo Pan Boh vo svojich prikázaniach káže, ten hreší.

Jako že znie prvé prikázanie?*) ktoré dal Boh na hore Sinai? . . . Kto v Pána Boha verí, rád sa mu i klania,

*) Pri príprave k druhej a nasledujúcim zpovedám vlož tu otázky straniva poslednej zpovedi a dostiučinenia.

rád sa k nemu modlieva. Keď sa teda na prvé prikázanie upamätujete, myslite na modlenie. Na čo máte myslieť pri prvom prikázaní? . . . Odpovedajte všetci spolu . . . Každý deň máme sa k Bohu modliť, ano častej cez deň: rano ranajšiu modlitbu, večer večerajšiu modlitbu, pred jiedlom a po jiedle stolovú modlitbu, na zvonenie (klákanie) Anjel Pána. Tieto modlitby nazývajú sa do bromady každodennie (vozdajšie) modlitby. Kto ale Pána Boha opravdive miluje, ten sa krom týchto každodenních modlitieb ešte i iné modlieva. Boh prikázal, aby sme sa často modlievali; Ježiš Kr. nám dôrazne nakláda modlitbu, ano i On nelen v chráme leží na hore olivetskej dlho trvával na modlitbách. Kto ale častejšie z ľahkomyselnosti ani len každodennie modlitby nevykoná, pácha hriech proti prvému prikázaniu. Či ste i vy niekedy svoju ranajšiu, večerajšiu alebo stolovú modlitbu ľahkomyselne nezanedbaly (nevynedchaly)? O tom rozmýšľajte najprv. Zpýtajte sa teda: **zanedbal som každodennie modlitby?** Jako sa budeš najprv zpytovať? . . . (Najprv sa zpýtam: Zanedbal som každodennie modlitby?*). Odpovedajte to všetci spolu . . . Ak vám prijde na rozum, že ste tento hriech spáchaly, zapamätajte si ho, aby ste ho vedely udať pri zpovedi.

Ale Pán Boh nenie spokojný s každou modlitbou; on žiada, aby sme sa pobožne modlili. Pri modlitbe máme myslieť na Boha alebo na to, čo hovoríme. Kto ale na iné veci myslí, alebo pri modlitbe sem a tam sa obzerá, smeje a neslušne sa drží, pácha hriech. Kolkorazy som ja to už na deťoch (i na vás) spozoroval, že sa nemodlili pobožne. Preto zpytujte sa pri prvom prikázaní: **nemodlil som sa pobožne?** Jako sa ešte budete zpytovať pri prvom prikázaní? . . . To Boha uráža, keď sa len ústami a nie srdcom modlíme! Pre tento hriech sa na židov horko sťažoval.

2. Po prvom prikázaní rozmýšľajte o druhom. Jako znie druhé prikázanie Božie? . . . Meno Božie nesmieme me-

*) Či deti každé o sebe alebo spolu v sbore majú dať tuto odpoveď, vždy nech odpovedajú v jednotnom čísle (singular), aby si deti povedomé boly toho, že musia do svojho vlastného svedomia hľadať.

novat nadarmo, lebo je to sväté meno. Ale jesto ešte i viac svätých mien: Pán, Všemohúci, Spasiteľ, Vykupiteľ, Ježiš, Maria, Jozef atd. Na to musíte myslieť pri druhom prikázaní — na sväté mena. Na čo budeš myslieť pri druhom prikázaní? . . . Sväté mena nesmieme ľahkomyselne vyslovovať. To je hriech, keď neкто meno Ježiš, Maria atd. bez úcty, z ľahkomyselnosti na jazyk bere, keď také mena vospust sveta (nerozvažite) vyslovuje. Majte sa na pozore, aby ste na to nenavykli. Rozpamätajte sa: **ľahkomyselne som vyslovoval sväté mena?** Jako sa budeš pri druhom prikázaní najprv zpytovať? . . .

Ešte horšie je, keď sväté mena v hneve (prehlivosti) vyslovujeme. Čo je to kľat* (klnúť alebo jako u nás hovoria „hrešiť“)? Ľudia keď klajú (klnú, hrešia), často viac svätých mien spolu vyslovujú ku pr. Boh, Kríž, Kristus, spasenie, sviatosť, krst, kňaz.**). Ufám, že sa vy to od nich nenaučíte! Sv. Alojs to do smrti ľutoval, že jako päťročný chlapec takú kľabu, jako to od vojakov počul, povedal; a vtedy ani nemohol ešte dobre vedieť, že je to hriech. Keď sa prvýraz zpovedal, od žiaľu a ľútosti nad tým zamdlel a na zem padol. Druhá otázka je teda: **klial som, vyslovoval sem v hneve sväté mena?**

[Proti druhému prikázaniu prichádza ešte i iný hriech. Krom svätých mien jesto i sväté veci: svätená voda, ruženec (pátriky), kríže, agnuštoky — a sväté miesta: kostoly, kaplnky, cintoriny. To všetko musíme mať v úctivosti jako sväté mena. Nič svätého nesmieme zneuctievať. Ten teda ku pr. má hriech, kto sväté veci ľahkomyselne a samopašne

*) U nás vyslovovanie svätých mien v hneve, zo zlosti, nazývajú vôbec kľatím, hrešením (zahrešením), čo slovu klnúť, prekliť, nezodpovedá. Proti mylnému bratiu slova „hrešiť“ miesto „klnúť“ musia všetci katechety a učitelia brojiť; hrešiť a klnúť není jedno, a robí to niekdy veľké nesnáze i pri zpovedi starších. U malých dieťok není sice možné vyhnúť takýmto provincialismom, treba však vždy pridať náležitú vysvetlenie výrazu.

**) Slova tieto vyslovuj vážne s príslušnou úctou, aby to neznelo jako kľatba.

rozhadzuje alebo kto sväté miesta zvonku alebo vnútri schválne zanečistieva (zababre, počarbe, okolo kostola sa samopašne naháňa). Ja neviem, či ste už i to neurobili. Len sa tedy zpytujte: **zneuctil som sväté veci — zneuctil som sväté miesta?**]

3. Pri treťom prikázaní Božom zpytajte sa i o dvoch prvých prikázaniach cirkevných. Jako znie tretie prikázanie Božie? . . . Ktorý deň v týdni je kresťanovi dňom sviatočným? . . . Okrem nedele sú ešte i iné dni, ktoré musíme svätiť — zasvätené sviatky. To nám hovorí i prvé prikázanie cirkevnie. Jako znie prvé prikázanie cirkevnie? . . . Pri treťom prikázaní Božom rozmyšľajte o nedeli a sviatkoch. O čom máš rozmyšľať pri treťom prikázaní Božom? . . .

Čo máte v tých dňoch robiť, to vám hovorí druhé prikázanie cirkevnie. Jako že ono znie? . . . Čo teda máme robiť? . . . To sa i vám prikazuje, odkedy ste staršie a rozumnejšie. Pre deti, ktoré už do školy chodia, je to hriech, taký deň svojou vinou ku pr. z lenivosti a ľahostajnosti svätú omšu zameškať (zo sv. omše vystať).

Niekedy človek nemôže ísť do kostola, ku pr., preto že je chorý (nemocný), že musí zostať pri malých deťoch, alebo z inej vážnej príčiny. Kto z takej príčiny zamešká svätú omšu, nemá za to hriech, jestli sa pri tom doma modlí; kto ale pre daromnicu zostane doma, alebo bez potreby nekam inam ide, ten hreší. Veľmi to uráža Pána Boha, keď neкто v nedeľu a sviatok z vlastnej viny neprijde k nemu do kostola! Rozpamätajte sa dobre: **zameškal som svätú omšu v nedeľu a sviatok z vlastnej viny?**

[Už to je hriech, keď neкто z vlastnej viny neskoro príjde ku svätej omši. My už máme byť v kostole, keď sa sv. omša začne, kto bez vlastnej viny príjde neskoro, pácha hriech. Ale často sú si ľudia sami tomu vina! Dieťa ku pr. nechcelo zavčas hore stať, alebo sa tak pomálu oblieka, že nenie hotové na čas. Druhé idúcky do kostola všade postáva, a kým príjde do kostola, už sa sv. omša začala. (U ľudí, ktorí sa neradi modlievajú, i to sa stáva, že priskoro vychádzajú

z kostola. Svätá omša jim trvá prídlho.) To nenie dobre. Svätú omšu musíme slyšať celú. Preto spýtajte sa: **prišiel som z vlastnej viny neskoro na svätú omšu (neslyšal som ju celú)?** *Chodil som mimo kostola?*

Pri svätej omši a kedykoľvek sme v kostole, musíme byť pobožní. Kostol je dom modlitby, riekol božský Spasiteľ. V kostole teda musíte pobožne modliť sa (spievať) alebo vo svojich modlitebných knižočkách čítať. Pobožne na oltár a na kňaza sa dívať, je tiež dobre. Ale to nenie dovoleno, hlavu na všetky strany obracať, okolo po ľuďoch sa dívať. Pri sv. omši a kedykoľvek sme v kostole, musíme byť uctiví; žiadne neslušnosti nesmieme robiť v kostole: nesmieme sa shovárať (šuškať, šeptať) alebo smiať alebo hrať sa, s druhými strkať. Kto je nepobožný alebo neuctivý, dostane od spravodlivého Boha trest miesto milosti. Rozpamätajte sa na Ježiša s korbáčom provázok v chráme! Pri tretom prikázaní musíte sa tak vzpamätať: bol som v kostole nepobožný — neslušne (neuctive) som sa držal v kostole?

4. Dneska ste sa naučily, ako sa máte o prvých troch prikázaniach zpytovať. Aby ste sa v tejto vážnej veci lepšej vycvičily a toľko nových hriechov nespáchaly, zpytujte svoje svedomie od dneška každý večer. Rozpamätajte sa pri večerajšej modlitbe na tie hriechy, ktorých ste sa cez ten deň dopustily. Na ktoré hriechy sa máš rozpamätať pri večerajšej modlitbe? . . . Ponevác som len tri prikázania s vami rozobral, dneska bude dosť, keď len o týchto budete premýšľať, Jako sa teda dnes večer budeš zpytovať? Otázka o slyšaní svätej omše v nedeľu a vo sviatok dnes vystane (odpadne), lebo dnes máme deň robotný. Večer treba sa len vždy na hriechy z toho jedného dňa rozpamätať. Nezabudnite na Otčenáš, ktorý sa pri ranajšej a večerajšej modlitbe máte modliť, aby ste dobre prijaly sviatosť pokánia.

3. Zpytovanie svedomia.

Druhá hodina.

Otázky v katechismoch: Sv. Št. M. K. II. 60—93. — Sv. V. M. K. II. 65—107. — Sv. V. V. m. K. II. 31—53. (Štvrté a ostatnie prikázanie Božie.)

Pri rozmýšľaní o prvých troch prikázaniach Božích príjdu vám na rozum hriechy, ktorých ste sa proti Bohu dopustily. Od štvrtého prikázania musíte sa vzpomátať na hriechy proti blížnemu a proti sebe. Usilujte sa, dneska budete si musieť mnoho zapamätať.

1. Jako znie štvrté prikázanie Božie? . . Štvrté prikázanie je pre deti obzvláštne dôležité. To vás učí, jaké máte byť k prvým zpomedi svojich blížnych, jaké povinnosti máte k rodičom. Mnoho z toho, čo sme podľžní rodičom, sme podľžní i predstaveným. K týmto patria kňazi, učíteli, páni, majstri, gazdovia atď. Pri štvrtom prikázaní myslíte teda na rodičov a predstavených. Na koho máte myseľ pri štvrtom prikázaní? . . jaká je to nevdačnosť, keď sa deti prehrešujú proti tým, ktorí toľko trápenia a starosti s nimi majú! A predca stáva sa to od niektorých detí temer každý deň. Robia špatné (vzdorovité, trucovité) tváre proti svojim rodičom a predstaveným, alebo repeú (duria sa, dudrú v sebe), keď majú nečo spraviť, alebo dávajú neslušné odpovede (neslušne odmlúvajú, odvrkujú). Či také deti nemyslia na to, že Boha urážajú, keď jeho námestníkov nectia a nevážia si, keď sú neuctivé, vzdorovité (trucovité) naproti nim? Spýtajte sa len svojho svedomia: **bol som proti rodičom a predstaveným vzdorovitý (trucovitý, neuctivý)?***

Zlé (plané) deti sú niekedy tak surové, že proti svojim rodičom potupné a hanebné slova vyslovujú a jim grobiaňa. Alebo pred svojimi kamarádmi zle hovoria na svojich rodičov

*) Niekde stoja kňazi i učíteli pre jejich povolanie vysoko v úcte, tak že zriedka prehrešujú sa školské deti proti jim podľžnej úcte. V takých pádoch môžeme slovo „predstavení“ pri tejto i nasledujúcej otázke vynechať.

a predstavených, a tak znevažujú tých, ktorí jim len dobre chcú. Či ste to vy ešte nevykonaly? Rozpamätáte sa, keď sa zpýtate: **znevažoval (hanil) som svojich rodičov a predstavených?**

Iného hriechu proti štvrtému prikázaniu dopúšťa sa najviac detí — hriechu neposlušnosti. Dva aj tri razy musia jim nečo povedať, kým to urobia, alebo nerobia celkom tak, jako jim rozkázali, len s nechutou poslúchajú alebo zhola neposlúchajú. Nezabudnite si o tom dobre rozmysleť a zpýtajte sa: **bol som rodičom a predstaveným neposlušný?**

2. Piate prikázanie je krátke, ale na mnoho si musíte pri ňom zpomínať. Jako že znie? Človek človeka zabíja zvláštne z náramného hnevu a z nenávisti. Pri piatom prikázaní myslite teda na hnev a nenávisť proti blížnemu. Na čo máš myseľ pri piatom prikázaní? Nesmieme žiadneho človeka nenávideť, nesmieme sa na nikoho hnevať, nesmieme nikomu uškodiť. Či ste sa ale vy ešte nikdy nehnevaly na svojich bratov, na sestry, na sluhov alebo na spolužiakov, kamarádov, alebo na starších a na cudzích ľudí? Asnád ste i viac dní s nimi sa hnevaly, ani slova s nimi nepreriekli. Niekedy dáva sa človek z hnevu i do vady. Surove nadáva blížnemu; prezýva ho a všeličo zlého a potupného vykrikuje na neho. Ba sa dáva i do blížneho, trhá ho sem a tam, stfka, bije alebo hádže. To sa i medzi deťmi stáva. Preto musíte tri otázky položiť svojmu svedomiu: **hneval som sa na druhých? — nadával som jim? — bil som jich?** Jako sa budeš pri piatom prikázaní zpytovať? Jako ešte?.. A ešte?..

Kto iného bije, škodí mu na tele. Ešte horšie je, keď kto iného k hriechu svede; to tomu uškodí na duši. Jako sa to stáva? Plané deti mávajú z toho radosť, keď môžu nekoľo priviesť do hnevu, ku pr. dráždia svojich spolužiakov alebo posmieľajú sa starým a nedúživým ľudom, aby jich do hnevu priviedli. Ba zkažené deti berú sebou druhé k zlému a svádzajú jich ku krádeži, k nestydatým vecam atď. Zle je, keď človek sám shreší, ale ešte horšie, a o koľko horšie je, keď je príčinou, že druhí hrešia! Ostatnia otázka v piatom

prikázaní je teda obzvláštno vážna a dôležitá: **sviedol som druhého k hriechu?**

3. Včul vás musím upamätovať na hriechy, ktoré sú Pánu Bohu obzvláštno ošklivé, na hriechy proti šiestemu prikázaniu . . . Jako znie šieste prikázanie? . . . K šiestemu patrí deviate. Jako znie to? . . . Obydvoje zakazujú nečistotu. Nečistý tu znamená toľko jako nestydatý (nehanblivý, necudný). Jak dôležitá je pred Bohom tato vec! V dvoch prikázaniach žiada, aby sme boli stydliví alebo čistí. Pri šiestom a deviatom prikázaní myslite na čistotu. Na čo máš myseľ pri šiestom a deviatom prikázaní? . . . Proti čistote hreší sa každou vecou, ktorá je nečistá alebo nestydatá (hanebná). Viete, čo by bolo nestydaté (hanebné)? Vaše telo má byť cez deň šatou a v noci prikryvadlom (perinkou alebo nečím iným) prikryté. Len tvár a ruky (i ramena i nohy) môžete nechať neoblečené alebo neprikryté. Čo musí byť prikryté na tele, na to nesmiete ľahkomyslno myseľ, na to nesmiete sa bez potreby dívať, ani sa toho dotýkať.

Pamätajte si, jako môžu sa deti proti šiestemu a deviatemu prikázaniu prehrešiť. Dieťaťu jednému príjdu nestydaté myšlienky samy od seba, ono jich ale hned odožene, a nerozmýšľa o tom. Či snád shrešilo? Nie. Druhé dieťa neodložene tie myšlienky. Prišlo mu síce na rozum, že jich má odohnať, ale jemu sa to ľúbi a ďalej rozmýšľa o tom. Toto dieťa spáchalo hriech. Ono samovoľne (samochťiac) nestydatú vec myslelo. Po nečistých lebo nestydatých vecach nesmieme sa ani dívať, a keď nečo nestydatého príjde nám z nenazdania pod oči, hned máme odvrátiť oči od toho. Noe raz bez svojej viny primnoho vína pil a ležal zo šiat vyzlečený v stánku svojom. Prišiel ta jeden z jeho troch synov. Ten podíval sa nestydate na otea a vyprávával to vonku s posmechom obom bratom svojim. O ten nehanblivec! Dve nestydaté veci vykonal: díval sa na hanebnú vec a hovoril o nej. Celkom inakší boli ti dvaja bratia. Ti vzali plášť, išli tam s odvrátenými očima a prikryli otea, tak že ho ani nevideli. Či ste i vy tak stydlivé deti jako tí dvaja dobrí sy-

novia? Ci ste sa nikdy bez potreby schválne nedívali na hanebné veci? To sa mohlo stať pri obliekaní a vyzliekaní, pri kúpaní, pri konaní potreby. Ti dva bratia ani počúvať nechceli, čo jim ten nestydatý brat hovoril, a nepovedali o tom ani slova. Celkom ináč držia sa nektoré deti? Tým sa to líbi, keď iný nečo nestydatého hovorí, a počúvajú to všetčne. Ano rady i rozprávajú sa s druhým o takej veci alebo i samy začínajú také reči. Jak do konca ošklivé je to, keď nekto hanebných vecí bez potreby sa týka, alebo seba iným nestydate týkať sa dáva!

O tomto všetkom musíte sa rozmysleť. Musíte sa zpytovať: **myslel som samochtiac na nestydatú vec — [díval som sa na hanebnú vec — počúval som hanebnú vec] — rozprával som nestydatú vec — činil som nestydatú vec?** O dieťky rozpamätajte sa na milého Spasiteľa, jako bol pre ošklivú nečistotu (nestydatosť) na svojom svätom tele tak ukrutne bičovaný! Proste ho zo srdca za odpustenie, jestli ste ho i vy takými hriechami bičovať pomahaly. Ak vás ale od toho zachránil, ďakujte mu z celého srdca.

4. Jako k šiestemu tak i k siedmemu prikázaniu patrí ešte jedno — desiate. Jako znie siedme prikázanie? . . . Jako desiate? . . . Tieto prikázania týkajú sa ímania nášeho blížneho, alebo cudzého ímania; tak nazývajú sa veci, ktoré iným patria. Pri siedmom a desiatom prikázanií myslite teda na cudzé ímanie, cudzí majetok, cudziu vec. Na čo máš myseľ pri siedmom i desiatom prikázanií? . . . Kto bere, čo nenie jeho, ten pácha hriech. Bere-li nečo k jedeniu alebo pitiu, riekame, že mlsá alebo paškrtí. Toho sa deti často dópúšťajú! Aj iné veci berú niekedy potajomne: tužku, pera, obrázky alebo i peniaze. Niekedy najdú deti nečo a zadržia to potajme u seba. To je tiež hriech proti siedmemu prikázaniu. Najprv musíme sa dopytovať, čie je to, čo sme najšli. Ani nesmieme blížnemu škodu urobiť na jeho majetku, nesmieme mu na ničom uškodiť, nič pokaziť. Maly by ste hriech, keby ste z ľahkomyselnosti šliapaly v obilí na poli

alebo v tráve na lúke; keby ste z roztopašnosti alebo zo zlosti zlámaly alebo schválne porezaly stromky alebo haluzy zo stromov v zahrade; keby ste okna vybijaly, spolužiakom knihy alebo písanky trhaly, šaty jim pošpinily atď. Pamätajte na veršík:

„Čo nechceš, by tebe iný
protivného učinil,
daj pozor, bys proti iným
sám sa v tom neprevinil.“

Či ste si zapamätovali hriechy proti siedmemu a desiatemu prikázaniu? Nastávajú vam štyri otázky: **mlsal som — vzal som (ukradol) som cudziu vec — nenavrátil som nájdenú vec — urobil som schválne škodu na cudzom majetku (ímaní)?**

Z desiatich prikázaní ostáva nám ešte ôsme. Jako znie ôsme prikázanie?.. Nesmieme teda hovoriť, čo nenie pravda. To sa stáva pri luhaní. Preto pri ôsmom prikázaní musíte si vzpomínať na luhanie. Na čo budeš myslieť pri ôsmom prikázaní?.. Keď viete, že nečo nenie pravda, to ani hovoriť nesmiete. Luhá (lhá, luže), kto nečo ináč hovorí, jako to vie, kto vedome hovorí nepravdu (čo nenie pravda). Kto luhá?.. Luhanie pochádza od diabla. Viete, jako diabol v raji luhal. Ohyzné luhanie! Ohavnosťou sú Pánu Bohu usta luhavé. Chráňte sa luhania, a pamätajte si: nikdy nesmieme pred svätou tvárou Božou luháť, ani zo žartu ani v potrebe.

Zvláštne nedobre je, keď neкто na druhých luhá, keď na nich hovorí, čo nenie pravda, (jim na cti utrhá). Jedna žena žalovala svojmu mužovi na egyptského Josefa, že ju chcel sviesť k hriechu. To ale nebola pravda. Celkom naopak to bolo, ta žena svádzala nevinného Josefa. Tak nektoré dieťa skladá (strká) to zlé, čo samé vykonalo, na druhé, krive (falošne) žaluje naň. Stáva sa i to, že chyby druhého, keď o nich vypráva, zväčšuje, a ešte iné chyby na neho vymýšľa. O tom, čo som vám dosiaľ povedal, zpytujte sa: **luhal som — hovoril som o druhých, čo nebolo pravda (utrhá som na cti druhému)?**

Ale ani také chyby druhého nesmieme bez potreby vyprávať, ktore sú sice pravdivé, ktoré ale jemu sú na škodu a haňbu, keď sa to iní dozvedia. Zvláštne špatné je, keď to niekto robí, preto že má radosť zo škody alebo haňby blížneho, alebo že blížneho nemôže vystáť. Deti, ktoré rady udávajú alebo rozchyrujú, nemajú lásky. Len vtedy smieme chyby blížneho odkrývať, keď je treba. Dieťa musí ku pr. rodičom alebo učiteľom povedať, keď brat, sestra alebo spolužiak zle robí. Egypťský Jozef tiež žaloval raz svojmu otcovi, čo zlého učinili jeho bratia. Či Josef shrešil proti ôsmemu prikázaniu? Nie! To bolo treba, aby sa bratia polepšili, to jim malo byť k dobrému. Kedy ale nesmieme chyby blížneho odkrývať? . . . Poslednia otázka je: **odkrýval (vyrozprával) som bez potreby chyby druhého?**

5. Dietky! Či ste si od predošlej hodiny každý večer zpytovaly svoje svedomie? Nezabudnite že to nikdy! S nektorými prikázaniaми by ste už boly hotové, zvláštne ak sa cez celý deň dobre máte na pozore pred hriechom. Uvidíte, že niektorý hriech celkom ste zanedbaly. — Idte zas raz do kostola a modlite sa tam o milosť hodnej zpovedi. Obetujte na to i sv. omšu. Teraz vám musí najviac záležať — na dobrej zpovedi.

4. Zpytovanie svedomia.

Tretia hodina.

Otázky v katechismusoch: **Sv. Št. M. K. II.** 100—104. 120. 121. 110—116. — **III.** 113. — **Sv. V. M. K. II.** 116—123. 142. 143. 129—135. **III.** 122. — **Sv. V. V. m. K. II.** 58—64. 79. 70—76. **III.** 93. (Tretie prikázanie cirkevné. Sedem hlavných hriechov. Smrteľný i všední hriech. Počet hriechov.)

Dnes završíme učenie o zpytovaní svedomia. Ukážem vám ešte, jako máte svoje svedomie zpytovať o prikázaniach cirkevných a o hlavných hriechoch.

1. (Ktoré sú cirkevné prikázania? . . . Na prvé dve ste si už vzpomínaly, a dve ostatné sa vás ešte netýkajú.

Len pri treťom musíte si nečo zapamätovať. Jako znie tretie prikázanie cirkevnie? . . . Pri slovách: „pôsty zachovávať, . . . od mäsitého pokrmu sa zvržovať“ myslíte na jedenie mäsitých pokrmov. Na čo máš myslieť pri treťom prikázaní cirkevnom? . . . Pri pokrmoch musíme robiť rozdiel. Sú pokrmy, ktoré smieme jesť každý deň, jako ovocie, strovu, jiedla z múky, mlieko, vajcia atď. Sú ale i také, ktoré sú v isté ustanovené dni zapovedené (zakázané): mäso a čo sa z mäsa pripravuje. Nesmieme mäso jesť: v Advente v stredu a piatok; na kántry: v stredu, piatok a sobotu, potom v 40-denní pôst a na svätvečere pred Božím narodením, pred Turicami, pred sv. Petrom a Pavlom, pred Nanebevzatím P. Marie, a pred Všetmi Svätými; tak tiež cez celý rok v piatok. Aj v sobotu celý rok nesmeli by sme mäso jesť, ale rímsky svätý Otec udelil nám dovolenie, že môžeme. Kto v zapovedený deň vedome (schválne) jie mäso, pácha hriech. Len keď máme dovoleno alebo keď nič inšieho nemáme čo jiesť, len vtedy smieme i v tieto dni mäsitý pokrm požívať. Pri zpytovaní svedomia o treťom prikázaní cirkevnom máte sa len na to jedno rozpaťat: **požíval som mäsitý pokrm v zapovedené dni (bez dovolenia?)** Potom rozmýšľajte o hlavných hriechoch.]

Ktorých je sedem hlavných hriechov? — . . . Hlavnie hriechy sú jako jedovaté pramene, z ktorých mnohé iné hriechy pochádzajú. Dobre že sa pousilujte vyhľadať kde jaký ten zhubný prameň v srdci svojom, aby ste ho zapchať a vysušiť mohli.

Prvý a nejnebezpečnejší hlavní hriech je pýcha: nesmieme byť pýšni. Miesto pýšny hovorí sa i vysokomyselný, marnomyslný, vypínavý. Pýšne je dieťa, ktoré ku pr. chce, aby sa ľudia naň dívali, preto že má pekné šaty, alebo chce vždy mať krajšie šaty nežli iné deti. Pýšne je dieťa, ktoré si o svojej tvári alebo o svojich vlasoch veľa myslí, že je krajšie než iné, alebo ktoré rado kuká do zrkadla. Často myslí dieťa z pýchy, že je viac, než iné deti, preto že má bohatších a vznešenejších (panskejších) rodičov, že vie viac atď. alebo

myslí o sebe, že je pobožnejšie a lepšie než iné. Jak hrozne potrestal Pán Boh všetkých tých anjelov, ktorí pre svoju krásu a svätosť stali sa pýšnymi! Napadne-li vám pýšna myšlienka, hneď si ju vyžeňte z hlavy! keď vás iní chvála, myslíte si: všetko dobré pochádza od Boha, jemu buď chvála a vďaka! Majte sa na pozore, aby ste sa nechválili. Pri zpytovaní svedomia spýtajte sa: **bol som pýšny?**

Druhý hlavný hriech je lakomstvo. Pán Boh má svoju radosť z toho, že nám dobrodenia preukazuje. Tak radujú sa i dobré deti, keď svojmu blížemu voľačo dať môžu. Ale lakomé deti chcú všetko mať len pre seba, i to, čo ani nepotrebnú. K dieťaťu, ktoré od svojich rodičov dostalo ovocie, príjde chudobné vyhladované dieťa a prosí ho o jedno jablčko — ale to mu nedá ani len jedno. Druhé mohlo by dať lačnému kúsok zo svojho chleba, ale nedá, keď je i nasýtené, a radšie ho nechá zplesneť. Nepripustite že tento hriech do svojho srdca! Jako anjeli pre pýchu tak už mnohí pre lakomstvo shodení boli do pekla. Zpytujte teda svoje svedomie: **bol som lakomý?**

O treťom hlavnom hriechu, o smilstve, zpytujeme sa už pri šiestom prikázaní Božom, preto vzpomínajte si hneď na štvrtý — na závisť. Závisť je ešte špatnejší hriech než lakomstvo. Lakomý je ten, kto všetko len pre seba chce mať; závistlivý je ten, kto nemôže vystáť (hnevá sa), keď sa jeho blížnemu dobre vodí. Kto je lakomý? . . . kto je závistlivý? . . . Keď teda ku pr. druhému dieťaťu neprajete lepších šiat, alebo keď pustíte sa do plaču, preto že váš brat skôr alebo viac dostal jest, alebo keď sa hneváte na druhé dieťa, preto že ho p. učiteľ v škole chválil, už ste závistliví. Jak zlá je závisť! Bratia Jozefovi nemohli svojho brata preto vystáť, že ho otec mal radšej a že mu dal krajšie šaty. Preto ho zo závisti predali. Známo vám je, k čomu priviedla závisť Kaina. Čo zlého urobil Kain svojmu bratovi? . . . Čo ho k tomu priviedlo? Nemohol vystáť (sniest), že jeho brat je lepší a ľúbil sa Bohu. Rozpamätajte sa teda: **bol som závistlivý?**

2. Piaty hlavný hriech je obžerstvo. Obžerstvo pácha sa nemiernosťou v jedení a pití. Kto je nasýtený, nemá už viac jesť ani piť, čo by ešte čokoľvek na stole bolo. Kto pri mnoho jie a pije, je nemierny. Kto primnoho jie, je žráč, a kto primnoho pije, je ožran (korhel). Ani priberčiví nesmieme byť, ani vždy tie najlepšie jedlá zievať a vyhľadávať. Boháč, o ktorom vypráva Ježiš, každý deň vydržoval veľké hostiny. Ale keď zomrel, pochovaný bol do pekla. V pekelnom plameni bol by rád býval, keby bol len kvapku vody dostal; ale mu jej nikdo nedal. Mnohým nemiernym ľuďom sa tiež tak povede! Pri piatom hlavnom hriechu zpytujte sa teda: **bol som nemierny?**

O šiestom hlavnom hriechu, o hneve, rozmýšľaly ste už pri piatom prikázaní Božom. Na čo máš myslieť pri piatom prikázaní Božom? . . . Nesmieme sa hnevať na svojho blížneho. Ale zapamätajte si dobre, ani na iné veci nesmieme sa hnevať. Nesmieme sa hnevať na robotu, keď vám tak dobre nejde, jako by ste chcely. Nesmieme sa hnevať na chorobu, keď vám bolesti pôsobí. Nesmieme sa zlostiť na počasie, keď je prizima alebo priteplo. Ani na zvierata nesmieme sa srdiť. Niektorí ľudia v hneve bijú zvierata a robia jim bolesti. Ba ukrutní ľudia mávajú radosť z toho, keď môžu trápiť a sužovať nerozumné stvorenia. Deti hádžu do ptáčkov, vyberajú im hniezda, trápia ptáčence, bijú psov a mačky atď. K tomu ale Pán Boh nestvoril pre nás zvierata. Keď budete o tom rozmýšľať, príjde vám na rozum odpoveď na otázku: **bol som hnevlivý a nemilosrdný?** To je otázka pri šiestom hlavnom hriechu.

Siedmy hlavný hriech je lenivosť v službách Božích. Každá dobrá práca je služba Božia. Človek môže byť lenivý vo veciach svetských t. j. v takých veciach, ktoré sa musia vo svete stávať pre život a pre telo, totižto v pracovaní a v učení. Kolkokrát musíme deťom dohovárať alebo jich i trestať pre tento hriech! Niektoré dieťa rano nerado vstáva, keď ho budia, a keď vstalo, jen pomaly a ospanlive sa oblieka. A ťaží sa mu všetko, čo má pracovať. Má vodu doniesť, dreva na-

nosiť, dom vymiešťať, otcovi pomahať. Ku všetkému je lenivé; a ešte menej sa mu chce vypracovať svoje úlohy pre školu. V škole nedá pozor alebo nepracuje bedlive, ale len tak aby bolo na úlohách. Asnád i školu zanedbáva bez potreby. Také dieťa nezaslúži, aby nekdý v nebi odpočívalo. Jeden Svätý (sv. Filip Neri) hovorí: nebo nenie pre lenochov.

Ešte horšia je lenivosť v duchovných (nábožných) veciach, pre ducha, pre dušu. K duchovným veciam patrí modliť sa, do kostola chodiť, kresťanské vynaučovanie bedliť. Na nektoré hriechy tejto lenivosti som vás už skôr upamätoval pri prvom a treťom prikázaní Božom. Rozmyslite si teda ešte, či ste sa len málo modlievaly, či ste sv. omšu z ľahkomyseľnosti zanedbávaly, či ste v nedeľu popoludni z lenivosti do kostola nechodily, či ste na kážeň a kresťanské vynaučovanie dobrý pozor dávaly atď. Či Pán Boh môže mať radosť v takom dieťati, ktoré nemá horlivosti v dobrom? Pri poslednom hlavňom hriechu sa zpytujte: **bol som lenivý v svet-ských veciach (v práci a učení) — bol som lenivý v duchovných veciach (v modlení, v chodení do kostola a v kresťanskom vynaučovaní?*)**

3. Ku zpytovaniu svedomia musím ešte voľačo povedať. Najprv si ale zapamätajte: Nie všetky hriechy sú jednaké — sú menšie alebo všedné hriechy, a sú veľké alebo ťažké hriechy. Každý hriech je nečo zlého, i ten najmenší. Zle je už to, keď niekto pri modlitbe nenie pobožný, keď paškrťí, keď je netrpezlivý atď. Také hriechy volajú sa všedné hriechy. O mnoho horšie sú ťažké alebo smrteľné hriechy. Smrteľný hriech pácha, keď niekto Boha vo veľkej veci urazí, ku pr. keď v nedeľu z vlastnej viny nejde na sv. omšu, keď samochťiac nestydaté myslí, mluví alebo činí atď. Keď dieťa vie, že je to veľmi zlá vec a na to myslí, ale ju predca činí, vtedy hreší ťažko. Kto ale spácha smrteľný hriech, ztratí posväcujúcu milosť a stáva sa hodným večnej smrti, pekla.

*) Alebo snadnej: nerád som pracoval, učil sa? nerád som sa modlil? nerád som do kostola chodil? nedával som pozor na kážeň, na kresť. vynaučovanie?

Dajte teraz dobrý pozor: Pri hriechoch ťažkých musíme sa zpytovať o počte, t. j. musíme sa zpytovať, koľkokrát sme ťažký hriech spáchali. Dobre je, keď to urobíme i pri všedných hriechoch, ale pri hriechoch smrteľných sa to musíme zpytovať. Keď teda na svojej duši najdete hriech smrteľný, zpytujte sa, či ste ho dva- štyri- šesťkrát alebo snad ešte častejšie spáchali. Keď sa nemôžete celkom dobre rozpamätať na určitý počet, aspoň si dobre rozmyslite, asi koľkokrát spáchali ste ten hriech, či asi (bez mála) trikrát alebo päťkrát atď. Kto sa smrteľných hriechov dopustil, nech že si ten dá zvláštne záležať na zpytovaní svedomia!

4. Ku koncu soberme všetky ty otázky, ktoré si kláste máte pri zpytovaní svedomia. Najprv ja poviem niekoľko otázok; vy ich potom za mnou spolu hovorte. Pri prvom prikázaní Božom myslite teda na modlenie a spýtajte sa: zanedbal som každodennie modlitby? Nemodlil som sa pobožne? — Pri druhom prikázaní myslite na sväté mena, veci a miesta, a zpytujte sa: ľahkomyselne som vyslovoval sväté mena? — Klial som? — Vyslovoval som v hneve sv. mená? — Zneuctil som sv. veci? — Zneuctil som sv. miesta?

Pri treťom myslite na nedele a sviatky a zpytujte sa: zameškal som svätú omšu v nedeľu a sviatok z vlastnej viny? — Prišiel som z vlastnej viny neskoro na sv. omšu (neslyšal som celú svätú omšu? — Bol som v kostole nepobožný? Neslušne (neuctive) som sa držal v kostole? — Na čo máš myslieť pri prvom prikázaní? . . . Čo sa budeš zpytovať? . . . atď.

Pri štvrtom prikázaní myslite na rodičov a predstavených; zpytujte sa: bol som proti rodičom a predstaveným vzdorovitý (trucovitý, neuctivý?) — Znevažoval (hanil) som svojich rodičov a predstavených? — Bol som rodičom a predstaveným neposlušný? — Pri piatom myslite na hnev a nenávisť proti blížnemu. Tu sa zpytujte: hneval som sa na dru-

hých? — Nadával som druhým? — Bil som druhých? — Sviedol som druhého k hriechu? — Pri šiestom a deviatom myslite na čistotu, a musíte sa zpytovať: myslel som samochtiac na nestydatú vec? — Díval som sa na hanebnú vec? — Počúval som hanebnú vec? — Rozprával som nestydatú vec? — Činil som nestydatú vec? — Pri siedmom a desiatom myslite na cudzie ímanie a zpytujte sa: mlsal som? — Vzal (ukradol) som cudziu vec? — Nenavrátil som nájdenú vec? — Urobil som schválne škodu na cudzom majetku? — Pri ôsmom prikázaní myslite na luhanie a pri tom sa zpytujte: luhal som? — Hovoril som o druhých, čo nebolo pravda (utrhal som na cti druhému)? — Odkrýval (vyrozprával) som bez potreby chyby druhého? — Na čo máš myslieť pri štvrtom prikázaní? . . . Jako sa budeš zpytovať? . . . atď. atď.

Pri treťom prikázaní cirkevnom myslite na jedenie mäsitých pokrmov a zpytujte sa: požíval som mäsitý pokrm v zapovedené dni (bez dovolenia)? — Pri siedmi hlavných hriechoch sa zpytujte: bol som pyšný? — Bol som lakomý? — Bol som závistlivý? — Bol som nemierny? — Bol som hnevливý a nemilosrdný? — Bol som lenivý (v práci, v učení, v modlení, v chodení do kostola, v kresťanskom vynaučovaní)? . . . Opakujte si doma častejšie tieto otázky. V budúcej hodine mi jich musí každé dobre vedieť.

5. Lútosť a predsavzatie.

Otázky v katechismoch: Sv. Št. M. K. II. 115. 117. 120. 121. 122. 128. — Sv. V. M. K. III. 123. 125. 130. 131. 137. 140. 145. Sv. V. V. m. K. III. 94. 96. 97. 100. (Čo je lútosť a predsavzatie a jako jich môžeme v sebe vzbudiť?)

V predošlých hodinách som vám vykladal, jako máte svoje svedomie zpytovať. Jaknáhle si teda dieťa všetky svoje

hriechy vyhľadalo a dobre zapamätovalo — či už hneď smie ísť zpovedať sa? Nie. Ved zpoved je len až štvrtá čiastka sviatosti pokánia. Zpytovanie svedomia je prvá — pred zpovedou musíme teda ešte dve čiastky vykonať — žiaľ čili ľútosť a — predsavzatie. O týchto čiastkach budem vám dneska vykladať. Zašepťe si všetko dobre do pamäti a srdca, lebo žiaľ či ľútosť a predsavzatie sú najhlavnejšie veci pri sviatosti pokánia.

1. Aby ste rozumely, čo je žiaľ a ľútosť, vyrozprávam jednu smutnú udalosť o sv. Petrovi. Keď Ježiša Krista na olivetskej hore vojaci chytili a sviazali, Petor dostal veľký strach, tak že i s ostatnými apoštolmi zutekal. Chcel ale Petor predca vedieť, čo počali si s jeho Spasiteľom. Šiel teda s Jánom pozdialeky za Ježišom až do pitvora najvyššieho kňaza. Myslel si, že ho tam nikto nepozná. Prišla ale tam jedna dievka a riekla: Aj ty si bol s Ježišom Nazaretským. Petor sa zlakol a riekol: Nie, ja ho neznám. Zo strachu, že by i jeho mohli zajať, zatajil (zaprel), že je učedníkom Kristovým. Po malej chvíli videla ho druhá dievka. Ta riekla: Tento bol tiež s Ježišom Nazaretským. Petor zapieral zase a veril sa všakovak: Neznám toho človeka. Neskoršie hovorili mu i sluhovia: Zaiste i ty si z tých, čo boli s Ježišom. Petor zapieral zase a to už po tretíkrát a riekol: Neznám toho človeka, o ktorom hovoríte. Ba sa jim i zaprísahal, aby mu verili. Jako len mohol Petor tak shrešiť! Zaprel svojho pána a skrivodlive prisahal.

Ale len počúvajte, jako to bolo ďalej. Ježiš vedel všetko, čo sa stalo. Keď ho hneď na to vedľa Petra viedli, obrátil sa a pozrel na Petra. Petor, jakoby ho bolo do srdca píchlo. Uznal svoj hriech a riekol k sebe: Čo som učinil! Luh som, skrivodlive som prisahal, Spasiteľa svojho som zaprel! Plný ľútosti a ošklivosti nad týmto svojim hriechom myslel v sebe: Kézbych to nebol učinil! Vyšiel von a horko plakal.

Hľa, dietky moje, tak mrzel, tak bolel Petra jeho hriech, že i slzy vylieval. On za svoj hriech zo srdca ľutoval. Pre

tu jeho lútosť obdržal i odpuštenie. Božský Spasiteľ odpustil mu jeho hriech.

I vy chcete, aby vám Boh odpustil vaše hriechy — nepobožnú modlitbu, neposlušnosť, luhanie, hnev, lenivosť a iné hriechy, ktoré ste spáchali. Čo musíte činiť? To isté, čo činil Petor: musíte za svoje hriechy ľutovať. Ako Petrovi, tak musí i vám byť ľúto, že ste shrešili, musíte mať zármutok nad tým, musí vás to v duši boľeť. Plní nenávidenia a oškľivosti nad svojimi hriechami musíte myslieť: Báršby som to nikdy neboľ učinil! A to tak aj musíte cítiť nielen hovoriť: Lútosť musí ísť zo srdca. Preto hovoríme: „Žiaľ a lútosť je zármutok a boľasť srdca nad spáchanými hriechami.“ Keby niekto i stokrát len ústami povedal, že ľutuje za svoje hriechy, to predca nič neplatí u Boha. Zapamätajte si to dobre: Boh neodpustí ani len jeden hriech, ak sme zaň zo srdca nelutovali. Musí vám teda v duši vnútri byť ľúto, ak ste ku pr. luhali, paškrtili, ak ste boly nemierne alebo i nestydaté atď.

2. S lútosťou nevyhnutelne musí byť spojené predsavzatie t. j. „úprimná a pevná vôľa: život svoj polepšiť a viacej nehrešiť.“ Musíte úprimne (naozaj) chcieť byť lepšími. Kto úprimne nechce byť lepším, toho lútosť nič nestojí u Boha. Predsavzatie je tak dôležité jako lútosť, a preto nevyhnutne musí byť s ňou spojené. Aby ste tomu rozumely, zpomnite si, jako zachádza otec s dieťaťom. Dieťa luhalo. Otec chce ho za lož potrestať. Dieťa začne plakať a prosí o odpuštenie. Ponevác otec badá, že je dieťaťu zo srdca ľúto, že luhalo, chce mu odpustiť. Žiada ale najprv ešte sľub. Dieťa musí mu prisľúbiť, že už nikdy nebude luháť. Len včul odpustí mu otec. Tak je to i u Boha. Boh od nás žiada predsavzatie, t. j. my musíme mu prisľúbiť, že sa polepšíme a už nikdy nebudeme hrešiť. A to tak aj musíme cítiť, nielen hovoriť, jako lútosť tak i predsavzatie musí ísť zo srdca. Zo srdca, znútra musíte teda prisľúbiť Pánu Bohu, že budete pobožnejšie sa modlievať, ochotnejšie poslúchať, usilovnejšie

pracovať; že sa budete vynasnažovať, vo všetkom sa polepšíť. Potom vám rád odpustí.

3. Jako si ale počnete, aby ste to k pravej lútosťi a úprimnému predsavzatiu priviedly? Vy musíte lútosť a predsavzatie vzbudiť, t. j. musíte sa usilovať, aby sa v duši prebudily (precíty). [Niekedy prebudí sa lútosť jako od seba. Otec prišiel práve k tomu, jako jeho dieťa zo sebevolnosti nečo roztrhalo. Dieťa sa zľaklo, bojí sa, že dostane od otca bitky. Zo strachu pred trestom myslí: Bár by som to nebol učinil! To dieťa má teda lútosť. Ale to ešte nenie tá pravá lútosť. Druhé ktorési dieťa kradlo. Že ho pri krádeži videli, nuž mu je lúto, že kradlo. Hovorí k sebe: Čo si ľudia teraz budú o mne myslieť? Haňbí sa teda pred ľuďmi. Ani to nenie pravá lútosť. Nenie síce zle, keď neкто zo strachu pred otcom alebo z haňby pred ľuďmi mrzí a zarmucuje sa nad svojími hriechami, lež aby sa v ňom pravá lútosť prebudila, musí myslieť na Boha. Hneď vám to ešte dôkladnejšie vyložím.]

Najprv pomodlite sa za pravú lútosť a silné predsavzatie. Dívajte sa pobožne na Umučenie a hovorte: „Pomahaj mi, o Ježišu, aby som za svoje hriechy srdečne lutoval a pevne si pred seba vzal, nikdy viacej nehrešiť.“ Jako máš hovoriť? . . . K tomu pomodlite sa niekoľko pobožných Otčenášov. Skrze pobožnú modlitbu vykoná človek i tie najťažšie veci.

Věuľ dajte pozor, na čo máte myslieť, aby sa lútosť a predsavzatie vo vašej duši prebudily. [Máte myslieť na to, čo nás učí viera o nepravosti hriechu a jeho zlých následkoch. Na čo máš myslieť, aby sa lútosť a predsavzatie v tvojej duši prebudily? . . . O nepravosti hriechu vás viera to učí: že hriech je to najväčšie zlé proti vám samým, proti božskému Spasiteľovi, proti Bohu na nebi. Hriechom ste sebe trest zaslúžily, božskému Spasiteľovi boľasti narobily (spôsobili). Boha na nebi obrazily. Proti komu si hriechom zle učinil? . . .]

Najprv myslite na seba. Vezmite si úprimne k srdcu a povážte, jaké tresty zaslúžily ste od Boha za vaše hriechy?

Jako Boh potrestal Adama a Evu?.. Jako potrestal Kaina?.. Jako sa povodilo bezbožným ľudom za času pobožného Noema?.. Vidíte, jaké tresty človek za hriechy zaslúži! Nektore tresty prichádzajú na človeka už za jeho života na zemi: nemoc, požiar (oheň), krupobitie. Iné tresty príjdu len po smrti. Jak hrozne musia všetci trpeť, ktorí do očistca alebo docela do pekla príjdu! Na obidvoch tých miestach je more ohnivého, ktoré o mnoho väčšej páli než oheň v tehelne (v pekácej peci . .) V tomto hroznom ohni sú duše, a zo všetkých strán okolo nich i nad ne šibú plamene. Jak strašné musia byť jich muky v tom ohni. Taký trest ste i vy, dietky, za svoje hriechy zaslúžily. Za každý hriech jeden trest! Na tieto tresty božie myslite pri sviatosti pokánia, aby sa pravá ľútosť vzbudila vo vašej duši, a hovorte: O, bár by som len tie mnohé hriechy nikdy nebol spáchal: Dobrý Bože, nestrestaj ma, jako som zaslúžil. Neuvrhni ma do očistca, neuvrhni ma do pekla. Už budem lepší a bedlive budem sa mať na pozore pred každým hriechom.

4. Dietky! Práve myslely ste na trest, ktorý ste zaslúžily. Ale vy ste svojimi hriechami ešte nečo horšieho učinily, vy ste božskému Spasiteľovi boľastí spôsobily. Koľko musel Ježiš, Syn Boží trpeť! Krvou sa potil, bol bičovaný, trním korunovaný, ťažký kríž niesol a bol ukrižovaný. Kto je vina týmto jeho mukám? On sám to raz celkom jasne ukázal, sv. Brigitte. Brigitta mala asi desať rokov, vtedy sa jej zdalo, jako by videla Ježiša na kríži samá krv rana, a bolo jej, jakoby počula hlas, ktorý riekol: „Podívaj sa na mňa.“ Dieťa zavzdychlo veľmi a rieklo: „Ach, kto ti to vykonal?“ Hlas odpovedal: „Ti, ktorí mnou pohŕdajú“, t. j. tí, ktorí hrešia. Veru, veru je tak. Hriechy ľudí sú vina jeho mukám. Aj vy ste jim vina svojimi hriechami. Rozmýšľajte o tom pobožne, vezmite si to k srdcu: bude vaša ľútosť ešte lepšia. A prisľúbte božskému Spasiteľovi, že mu už viacej žiadnej boľasti nechcete zaviniť. Tebe k vôli, myslite v sebe, nechcem od veľka nikdy viacej prikázania božie prestupovať.

Naposledy vezmite si k srdcu, jako ste svojimi hriechami Oteca nebeského obrazily. Jak láskavý je, jak mnoho dobrého dáva vám Otec nebeský! Každý deň dáva vám pokrm, odev, bydlisko. On to činí, že ste zdravé a že máte mnoho radosti. A jako stará sa o vašu dušu! Hneď z počiatku učinil ju čistou a krásnou skrze sv. krst, a chce ju činiť čím ďalej krásnejšou. Pomáha jej svojou radosťou k modlitbe, k poslušnosti, k práci. Naposledy chce ju vziať do neba. Tak dobrý jako Boh nenie nikto.

Veď vy, dietky, rady máte tých ľudí, ktorí sú vám dobrí. Či nenie pravda? Milujete svojich dobrodinčov a ste jim vďačné. Boh je vašim najväčším dobrodincom. Preto ho máte viac milovať než všetko iné, nado všetko. Kto ale miluje Boha, ten ho poslúcha a zachováva jeho prikázania. To je ohavná nevďačnosť naproti Bohu, keď jeho prikázanie prestupujeme. To sa stáva skrze hriechy. Jak veľmi býva teda Boh obrázaný hriechami! Už mnoho matiek plakalo a hovorilo: ja tak rada mám tie moje deti, celý deň pracujem pre ne, robím jim všetko dobré, čo len môžem — a ony ma neposlúchajú; to je mojmu srdcu žiaľ. Aj Pánu Bohu je to žiaľ, keď ho neposlúchame. Vezmite si to k srdcu, a bude vám zo srdca ľúto, že ste sbrešily, a vezmete si pred seba, že nebudete už dobrého Boha obrázať, t. j. že už viacej nebudete hrešiť.

Keď ste ľútosť a predsavzatie vzbudily, pomodlite sa ešte modlitbu ľútosti*) z katechisma alebo z modlitebnej knižočky. Modlitba ľútosťnia vám povedá, jako máte svoju ľútosť a (modlitba predsevatia) jako máte svoje predsavzatie pred Bohom vysloviť. Aby sa to s čím väčším úžitkom stalo, modlite sa tu modlitbu pomály a premýšľajte každú vetu. Pod modlením máte si svoje hriechy znovu soškliviť a polepšenie prisľúbiť.

5. Od dneška budete mať dvojo nových pobožných cvičení, jedno pre večerajšiu modlitbu a jedno pre ranajšiu.

*) Tuto modlitbu nech sa deti doslovně naučia nazpamät, katecheta nech jim ju prv zovrubne vysvetlí.

Večer po zpytovaní svedomia vzbudte vždy v sebe opravdivú ľútosť a uprimné predsavzatie, jako som vám to dneska ukázal. Pri tom bude dosť, keď len na krátko vezmite si k srdcu jednu z tých nepravostí hriechu: jedenraz trest, ktorý ste zaslúžili; druhýraz, jako ste boly vina mukám božského Spasiteľa alebo jako ste Boha na nebi obrazily. Nikdy si neľahnite spať bez ľútosti. Kto znáhla bez ľútosti umre, ten bude musieť ťažko trpeť za svoje hriechy. Rano ale pri ranajšej modlitbe vzbudte v sebe predsavzatie čo najsilnejšie. Celkom obzvláštno vezmite si pred seba, že sa celý deň budete chrániť toho hriechu, do ktorého najčastejšie upadáte.*)

6. Zpoved.

Prvá hodina: Vyznanie hriechov.**)

Otázky v katechismoch: Sv. Št. M. K. III. 137—146.
— Sv. V. M. K. III. 146—155. Sv. V. V. m. K. 102—105.
(Čo je zpoved a úprimnosť pri nej.)

Štvrtej čiastky, zpovedi, sa ľudia obyčajne najviac boja. Keď ale dnes a budúcu hodinu budete dávať dobrý pozor, nuž vám nebude ťažko zpovedať sa. Rady sa budete zpovedať, preto že práve pri zpovedi budú vám hriechy odpustené.

1. Zpovedať sa je tolko jako: svoje hriechy pred kňazom vyznať. V zpovedi musíme kňazovi udať, čo a koľkokrát sme shrešili. Tak to chce Pán Ježiš. Ježiš žiada od nás, čo matka od svojho dieťaťa žiadava. Dieťa potajomky vzalo jablko. Matka zbadala, kto to urobil. Večer svolá deti k sebe a pýta sa: Kto vzal volačo v komore? Paškrtné dieťa má svoju vinu samé vyznať. Tak urobil všemohúci Boh u ľudí už na počiatku. Čo zlého urobili Adam a Eva?.. Kto jich videl,

*) Deťom treba ukázať, na ktorom mieste večerajšej a ranajšej modlitby majú tieto cvičenia vkládať.

***) Tato katechesa môže byť len vtedy v jednej hodine prebraná, jestli deti skrze predbežné opakovania poriadnu zbehosť nadobudly v otázkach k zpytovaniu svedomia.

keď jedli?.. Jako ale volal Boh večer?.. Chcel, aby Adam svoju vinu uznal a vyznal. Neskôr to zároveň tak bolo u Kaina. Čo zlého učinil Kain? . . . Aj to Boh videl. Boh vidí všetko. A jako sa zpytal Kaina? . . . Chcel mať od Kaina úprimné vyznanie. A Kain jako odpovedal? . . . To bolo ešte horšie, že svoj hriech nevyznal. Pán Boh bol by mu jeho veľký hriech i odpustil, keby to bol zkrúšene t. j. s lútosťou vyznal. Kto teda chce odpuštenie svojich hriechov, musí jich vyznať.

Ko mu že máme vyznať svoje hriechy? Už som povedal, že kňazovi. [Keď Ježiš sviatosť pokania ustanovil, odkázal ľudí k apoštolom. Kto má teraz úrad apoštolský? (alebo: kto sú nastupci apoštolov?) . . . kto sú pomocníci biskupov? . . . Včul teda musíme sa zpovedať biskupom a kňazom.] — O, jako nám to ten milý Spasiteľ oblahčil! Nežiadal, aby sme svoje hriechy rodičom alebo učiteľom povedali, alebo aby sme jich snáď pred celým svetom oznámili. To nie — on len to predpísal, aby sme jich pred jediným človekom, pred kňazom vyznali. Kňaz ale nesmie z toho nikomu ani slovíčka zradiť, všetko zostane u neho jako pochované, pod pečatou. Videly ste už obraz sv. Jána Nepomuckého? Pred mostami vídať jeho obraz. Zlý kráľ chcel sa od sv. Jána dozvedieť, čo sa mu kráľovna zpovedala. Ale Ján sa radšej dal z mostu do hlbokej vody shodiť, než by mu bol len slovíčko vyzradil. A tak je to u všetkých kňazov. Radšej smrť podstúpia než by mali nečo z toho vyzradiť, čo sa jim ľudia zpovedajú.

2. Včul vám dopodrobna ukážem, jako sa z hriechov zpovedať. Najprv sa vás ale musím nečo zpytať. Na čo myslíš pri zpytovaní svedomia po poriadku, aby ti tvoje hriechy lepšie prišli na rozum?*) . . . Načo ešte? . . . Najprv teda myslíš na desať Božích prikázaní. Jako znie prvé prikázanie? . . . Na čo máš myslieť pri prvom prikázaní? . . . Jako sa zpytaš svedomia o modlitbe? . . . Jako znie druhá otázka o modlitbe? . . . Jako znie druhé prikázanie Božie? . . . Na čo máš myslieť pri druhom prikázaní? . . . [Čo jesto krome mena Božieho ešte

*) Srov. poznámku str. 33.

svätého? . . .] Jako sa spýtaš svedomia o svätých menách? . . . Jako ešte? . . . [Jako o svätých miestach a vecach? . . .] Jako znie tretie prikázanie? . . . (Nasledujú takým radom otázky dotyčne ostatných prikázaní jako i hlavných hriechov.)

Včul si myslíte: dieťa, ktoré všetky tieto hriechy spáchalo, je v zpovednici. Jako tam má hovoriť? Po zpovednej modlitbe: „Ja hriešny človek zpovedám sa“ atď. začne: Proti desatero Božím prikázaniam som sa prehrešil — proti prvému: zanedbal som každodennie modlitby, nepobožne som sa modlil. Jako to má povedať? . . . Potom hovorí ďalej: proti druhému: ľahkomyselne som vyslovoval sväté mena, klial som [zneuctil som sväté veci, zneuctil som sväté miesta]. Proti tretiemu: zameškal som sv. omšu v nedeľu a sviatok z vlastnej viny [tieto dni som z vlastnej viny neskoro prišiel na sv. omšu], bol som v kostole nepobožný, neslušne som sa držal v kostole.

Tak musí povedať dieťa, ktoré všetky tieto hriechy spáchalo. U nektorých z vás sa ale jeden alebo druhý z tých hriechov nenachodi, ku pr. kliatie, ľahkomyselné zanedbanie sv. omše. Čo ste neučinily, to ani nesmiete povedať pri zpovedi, ale ani na druhých žalovať a jích hriechy udávať. Pri každom prikázaní smiete len tie hriechy udať, ktoré ste spáchaly. Jestli myslíte, že ste proti nektorému prikázaniu v ničom nechybely ku pr. proti druhému, nuž povedzte: proti druhému som neprehrešil.

3. Myslite včul na štvrté, piate a šieste prikázanie. Jako znie štvrté prikázania? . . . Na čo máš myslieť pri štvrtom prikázaní? . . . atď. Zapamätajte si, jako má to pri zpovedi povedať dieťa, ktoré tieto hriechy spáchalo. Ono bude hovoriť ďalej: Bol som proti rodičom a predstaveným vzdorovitý atď.

Ešte nám zostáva niekoľko prikázaní. Jako znie siedme? . . . k siedmemu patrí desiate. Jako znie? . . . atď. Tu mi už musíte samy povedať, jako má v zpovedi vyznávať svoje hriechy také dieťa, ktoré tie všetky hriechy spáchalo proti siedmemu a desiatemu prikázaniu? atď? . . . atď.

[Na jaké prikázania myslíš po desatero Božích prikázaní?... Jako znie tretie prikázanie cirkevné? ... Na čo máš myslieť pri tretom prikázaní cirkevnom? ... Jake sa budeš zpytovať o mäsitých pokrmoch? ... O tom povieš pri zpovedi: proti tretiemu prikázaniu cirkevnému: jedol som mäsitý pokrm v zapovedané dni (bez dovolenia).]

Jako sa máš zpytovať o hlavných hriechoch? ... Kto tieto hriechy spáchal, nech povie: V hlavných hriechoch (nie: proti hlavním hriechom): bol som pýšny, bol som lakomý atď.

Krom tých mnohých hriechov, o ktorých som hovoril, môžu sa u vás nachodiť ešte i iné, ku pr. zdvihnutie ruky proti rodičom, vysmievanie starších ľudí, krádež v škole, klamstvo atď. I tieto hriechy musely by ste v zpovedi vyznať. Keby ste nevedely, jako jich máte udať, povedzte kňazovi: Mám ešte i iné hriechy a neviem dobre, jako jich mám predniesť. Kňaz vám potom pomôže.

Aj to si dobre zapamätajte: u nektorých hriechov musíte udať i počet: kolkokrát ste jich spáchaly. Pri ktorých musíte udať počet? ... Kedy spácha človek ťažký hriech? ... Jaký počet ste najšly pri zpytovaní svedomia — trikrát, štyrikrát, šestkrát — taký musíte udať pri zpovedi. Keď sa neviete celkom dobre rozpamätať na počet, musíte povedať, a si kolkokrát ste ten hriech spáchali, každý deň, týdeň, mesiac ku pr. asi štyrikrát, asi šestkrát... Nezabudnite teda: pri ťažkých hriechoch musíme udať i počet.

4. Ku koncu musím vám ešte nečo dôležitého povedať: Nábožní krestania udávajú v zpovedi všetky hriechy, ktoré jim pri zpytovaní svedomia prišly na pamäť. Celkom uprimne povedia všetko, čo shrešili. Aj vy to tak musíte. Nenie dobre, keď svoje menšie hriechy neudáme. Dietky! Stáva sa ale i to, že neкто ťažký hriech zúmyslne zamľeí (zatají). Kto to učiní, ten sviatosť pokánia príjme nehodne, alebo neplatne. Taká zpoveď nič neplatí. Ani jeden hriech sa mu neodpustí, jako takému, ktorý sa ani nezpovedal. Ba ešte k tomu jeden veliký hriech spáchal a zaslúži trest jako ti dvaja manželia,

čo to pred sv. Petrom voľačo zatajili. To sa síce pri druhej veci stalo, nie v zpovedi. Ale predca vám tu udalosť vyrozprávam.

Jeden muž, menom Ananiáš, zatajil sv. Petrovi, čo mu mal povedať. Petor vedel, že ho Ananiáš oluhal. Preto mu riekol: „Neluhaj si ľudom, ale Bohu.“*) Jako Ananiáš uslyšal tieto slova, padol na zem a v okamžení zomrel. Asi po troch hodinách prišla i jeho žena (Safira), ktorá nevedela, čo sa stálo. Aj ta tajila sv. Petrovi pravdu. Ale i ona náhle padla pred jeho nohy a skonala v tom okamžení. O, jak hrozné je to, takto zomrieť! Lež väčší trest zaslúži ten, ktorý v zpovedi vážnu vec zamlčí. Kto v zpovedi taký hriech zúmyslne neudá, zaslúži večnú smrť v pekle.

Celkom iná vec je, keď neкто ťažký hriech bez svojej viny (nevedome) zabudne. Zabudnuté hriechy budú mu odpustené, jeho zpoveď je platná. Komu po zpovedi ešte ťažký hriech príjde na rozum, ten nech za ten hriech zo srdca ľutuje lebo hneď, alebo pri najbližšej budúcej zpovedi ho doloží (povie), udajúc, že ho v predošlej zpovedi zabudol.

Modlite sa dnes tri Otčenáše jeden za druhého, aby žiadne z vás nezamlčalo ťažký hriech.

7. Zpoveď.

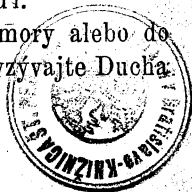
Druhá hodina: Jako sa treba chovať pred zpovedou, pri nej, a po nej

Otázky v katechismoch: Sv. Št. M. K. III. 149—158. — Sv. V. M. K. 158—162. — Sv. V. V. m. K. 107—111. (Chovanie sa v spovednici, spovednie modlitby a vykonanie dostiučinenia.)

Vždy viac a viac blíži sa ten šťastlivý deň, v ktorý budete smieť prvýráz prijať sviatosť pokania. Dnes vám porozpoviem, čo máte zachovávať v deň zpovedi.

1) Už deň pred tým idte do tichej komory alebo do kostola, klaknite si pred Umučením a pobožne vyzývajte Duchá.

*) Sk. ap. 5, 4.

svätého, jako som vás naučil. Jakými to slovami budeš vzývať Ducha Svätého? . . . Čo sa ešte k tomu budeš modliť? . . . Potom ešte ráz a to bedlive zpytujte si svedomie. Usilujte sa všemožne, aby ste dokonale vykonali toto zpytovanie svedomia. Nad každou otázkou rozmyšľajte, či ste ten hriech spáchali alebo nie. Dokiaľ máš rozmyšľať nad každou otázkou? . . . Ak myslíte, že ste v niektorej veci ťažko shrešili, rozpamätajte sa i na počet, kolkokrát ste ten hriech spáchali. Pri nektorých hriechoch snadno sa rozpamätáte, či ste jich spáchali, pri druhých budete musieť dlhšie rozmyšľať. Až prídlho nesmiete rozmyšľať nad žiadnou [akby ste mysleli, že si hriechy nezadržíte v pamäti, alebo že jich v zpovednici z bojzlivosti nebudete môcť dobre povedať, napíšte si jich na čistú cedulku. Ale svoje meno si nepodpíšte, dobre si zachovajte cedulku až k zpovedi, a potom po zpovedi ju hneď spálte, aby ju nikto iný nečítal. Ale nesmiete dať nikomu čítať alebo odpísať. Pri zpovedi nemám rád čítanie hriechov z cedulky. Každé nech probuje, či by jich z pamäti nevedelo povedať a len z potreby, keby mu hriech nenapadol, nech si pozre do cedulky: Preto musí byť cedulka zreteľne písaná.]

Po zpytovaní svedomia obnovte ľútosť a predsavzatie. Čo máš najprv ešte raz urobiť, aby sa to tým lepšie podarilo? . . . (vidz str. 52.) Čo si máš potom vziať k srdcu (na čo máš myslieť), aby sa ľútosť a predsavzatie v srdci prebudily? . . . Rozmyšľajte chvíľu o neprávosti a zlých nasledkoch hriechu, aby vaša ľútosť bola pravá a predsavzatie aby bolo silné. Nektorí ľudia berú pri tom Umučenie do ruky a boskávajú sväté rany. Ku koncu pomodlite sa modlitbu ľútosťniu. Potom môžete zase ísť po svojej práci. Pri tom ale nezabudnite, jak dôležitý deň vám zasvitne, a ztrávte svoj čas až k zpovedi ticho a pobožne.

Na druhý deň jako len môžete pobožne slyšte sv. omšu a modlite sa za milosť, aby ste sviatosť pokánia hodne prijali. Keď budete mať jif k zpovedi, proste rodičov, aby vám dali obliecť sviatočné šaty. Akby ste neboly čisté v tvári a na rukách, umyte sa znova. Kto v tých najhorších svojich šatách

ide k zpovedi alebo zašpinený, alebo bosý, dokazuje, že ju nemá v úcte a vážnosti. Nezabudnite sebou vziať modlitebné knižočky a na ceste (idúcky) nerobte žiadne žarty lebo neslušnosti.

Čo že sa má stať v kostole? V kostole je osobitná stolica k zpovedaniu. Menujú ju zpovednicou. Vo veľkých kostoloch je jich viacej. Vprostred sedadlo (lavička) pre kňaza, z obú strán sú klakadla pre tých, čo sa zpovedajú. Až k zpovedi kľacíte na svojich obyčajných miestach (alebo v stoliciach pri zpovedelnici), len že nie blízko k zpovedelnici, že by ste snád zo zpovedi druhých nečo počuť mohli. Tam ešte raz rozmýšľajte nad svojimi hriechami a vzbudte lútosť a predsavzatie este silnejšie. Z modlitebnej knižočky modlite sa „modlitby pred zpovedou“, ktoré vám ukážem. Ak ste už so všetkým hotoví a ešte neprišiel rad na vás, modlite sa ešte päť otčenášov k svätým piatim ranám Krista Pána, alebo bolestný ruženec, pokiaľ vystačí, alebo 14 Otčenášov k 14 zastavaniam svätej krížovej cesty. Aj vo vašich modlitebných knižočkách sú ešte príhodné modlitby, ktoré vám potom ukážem. Buďte po ten celý čas pobožné, tiché a neobzerajte sa okolo. Kto sa smeje a šeptá, alebo kto sa s druhými dohovára alebo strká, ten zaslúži, aby ho od zpovedi odohnali.

2. Včul dajte pozor, jako sa máte držať v zpovednici. Jahnáhle ostatnie pred vami zo zpovednice vyjšlo, (pokloňte sa Najsvätejšiemu), pristúpte ta čo najuctivejšie so složenými rukama a kľaknite na klakadlo*) (chlapci na pravej strane, dievčence na ľavej. O mnoho primeranejšie je, keď sa chlapci osobite všetci a po nich dievčata opäť osobite zpovedajú.) Tam dostanete najprv požehnanie. Kňaz modlí sa nad vami, aby vám Boh pomahal dobre se vyzpovedať z hriechov. Pri tom sa prežehnajte, aby to požehnanie hlboko vojšlo do vašej duše. Potom sa už nemáte čo báť, Duch svätý vám bude na pomoci.

*) Sú-li mrežky privysoké, treba riecť deťom, aby si len z počiatku a ku koncu kľakly.

Po prežehnaní priložte ústa k mrežkám a sami od seba začnite, proti uchu (nie proti ústam) kňaza modliť sa prvú z povedniu modlitbu. Tu ale nesmiete odriekať jako úlohu v škole — modlitbu musíme odriekať pobožne. [Žeby ste sa z povedniu modlitbu pobožne modlili, vyložím vám ju; dajte pozor. Znie takto: „Ja biedny hriešny človek“ atď. My sme biedni hriešni ľudia.“ Sme shrešili a sme tak biedni, že sa sami nemôžeme zbaviť hriechov svojich. Keď chceme byť hriechov zbavení, musíme ich vyznať „Bohu všemohúcemu, preblahoslavenej Pane Marii, všetkým Božím svätým a otcu duchovnému.“ Vyznávame Bohu, že sme jeho najvyššiu Velebnosť obrazili; ale i úfame, že nám odpustí, lebo je Boh všemohúci a môže všetko. Vyznávame svoje hriechy pred Mariou, ktorá je najblahoslavenejšia panna a tak mnoho môže u Boha, a vyznávame jich pred Svätými. Maria a Svätí majú nám odpustenie vyprosiť. Otcovi duchovnému (kňazovi) ale vyznávame svoje hriechy, aby mohol posúdiť, či nám jich má odpustiť a či zadržať. Ponevác ste vy ešte nikdy neboly pri zpovedi, vynechajte tie slova: „od svojej poslednej zpovedi, ktorú som vykonal,“ to musíte pridať počnúc len od druhej zpovedi.]

Hneď po prvej z povednej modlitbe udajte svoje hriechy, jako som vás naučil. Povedajte jich úprimne a zkrúšene. Potom modlite sa druhú z povedniu modlitbu. [Taznie takto: „Za tieto a všetky“ . . . V tej povedáte, že svoje hriechy zo srdca ľutujete a že máte dobré predsavzatie. Najprv vyslovujete, že ľutujete za tie hriechy, z ktorých ste sa vyzpovedaly, a vôbec za všetky hriechy celého svojho života, i za tie, ktoré vám prišli na rozum, za vedomé, i za tie, ktoré vám neprišli na rozum, za nevedomé. Povedáte: „Za tieto a všetky moje vedomé i nevedomé hriechy celého života svojho srdečne ľutujem.“ Za ktoré hriechy teda ľutuješ? . . . A ešte za ktoré? . . . A hneď i to povedáte, prečo ľutujete za svoje hriechy? Nielen preto, že som nebe ztratil a peklo zaslúžil, ale najviac preto, že som Boha, najvyššiu a nekončnú dobrotu nými obrazil“. Pri hriechoch je vždy to naj-

horšie, že nimi Boha obrážame; preto musíme jich najviac ľutovať. Potom slúbite, polepšiť sa. Len kto sa skutočne chce polepšiť, môže odpustenie obsiahnuť. Kto sa chce polepšiť, nesmie viacej hrešiť a musí sa varovať každej príležitosti k hriechu. Preto povedáte: „Silne sľubujem viacej nehrešiť a a každej príležitosti k hriechu sa varovať.“ Ku koncu prosíte kňaza, aby vám dal pokutu a rozhrešenie: „Prosím za spasiateľnú pokutu a za kňazské rozhrešenie.“]

3. Po druhej zповедnej modlitbe nasleduje ešte niekoľko dôležitých vecí. Často musí sa kňaz spýtať. Na jeho otázky musíte skromne a úprimne odpovedať. Neodpovedajte hneď, čo vám znáhla na jazyk prijde, ale si trochu premyslite, aby ste dali pravú odpoveď. Ak neviete, čo máte odpovedať, povedzte: Ja neviem, alebo: Myslím, že to tak bolo (že som aj to urobil.)

Keď sa vás kňaz nemá čo spýtať, alebo keď je s otázkami hotový, potom vám dá naučenie. Napomene vás, aby ste sa polepšili a hriechov varovali a poučí vás, jakým činom to môžete vykonať. Dajte-že pozor na to naučenie a vezmite si k srdcu jeho slova, jako keby vám jich sám Pán Boh hovoril.

Potom uloží vám kňaz pokutu. Za hriechy zaslúžite od spravodlivého Boha trest. Pokuta, ktorú vám kňaz uloží, je čiastkou zaslúžených trestov. Tou pokutou máte nečo z hriechov napraviť, máte za hriechy zadosťučiniť. Musíte dobre dať pozor, aby ste náležite rozumely, čo sám kňaz za pokutu ukladá, lebo to patrí k pokonnej čiastke sviatosti pokánia — k zadosťučineniu. Keď ste ju rozumely, povedzte: Ano; keď ste ale nerozumely, povedzte: Nerozumel som pokutu.

Po pokute nasleduje hlavnia vec — rozhrešenie. Kňaz včul v mene Božom rozhreší zповедnie dieťa, t. j. odpustí mu hriechy. V tom okamžení, jako kňaz rieka slova rozhrešenia, duša stane sa čistou, skvie (svieti) sa zas milostou pred Bohom a Anjelmi. Pod rozhrešením myslite si, že stojíte pod krížom a krv Ježiša Krista teče na vašu dušu, aby ju očistila. Hovorte v srdci: „O Ježišu, obmy dušu moju

krvou svojou!“ Keď potom kňaz kríž učiní na vás, i vy sa pobožne prežehnajte.

Na to povie kňaz krásne pozdravenie: „Pochválen buď Pán Ježiš Kristus!“ Vy pobožne odpovedajte: „Na veky. Amen.“ Potom vstaňte a odídite od zpovedelnice s natešeným srdcom. Radujte sa jako Magdalena, keď jej Spasiteľ riekol: „Odpúšťajú sa ti hriechy, idz v pokoji!“ (Luk. 7, 48. 50.).

4. Od zpovedelnice idzte s modlitebnou knižočkou do stolice pred hlavným oltárom a nedbajte o druhé deti. Čo že tam najsamprv učiníte? Čo i samy uhádnete. Čo činí človek, keď od neкого prijal veľiké dobrodenie? . . . To je i po zpovedi prvé, aby ste Bohu za veľiké dobrodenie sviatosti pokánia ďakovali. S povďačným srdcom rozmyšľajte nad tým, jako Boh vašu dušu tak čistou a krásnou učinil. Smyl vám ju na čisto a krásno krvou Syna svojho. So zaľúbením hľadí na ňu jako po sv. krste. Prisľúbte pri tom znova, že sa budete jako len možno chrániť, aby ste Boha viacej neobrazily. Obzvlášťne ale silne vezmite si pred seba, že sa v tých chybách polepšíte, ktoré ste najčastejšie páchaly. Potom modlite sa „modlitby po zpovedi“, ktoré máte v modlitebnej knižočke.

Po podakovaní vykonajte pokutu, ktorú vám kňaz na tento deň uložil. Zapamätajte si to dobre, pokutu musíte na vlas vykonať. Všetko musíte tak učiniť, jako vám kňaz povedal. Keď vám ku pr. uložil modlitbu vo vašej modlitebnej knižke, nesmiete si na miesto tej druhú vyvolil. Keď vám povedal, aby ste sa pomodlili päť Otčenášov a Verím pred Umučením — to sa musí stať tak a nie inak. Keď vám uložil pokutu na dva dni, musíte ju v obyдва tie dni vykonať. Kto z ľahostajnosti pokutu nevykoná alebo dobre a na vlas nevykoná, spácha hriech.

Keď ste pokutu vykonaly, potom môžete odísť domov. Ale vonku pred kostolom nezačnite hned krik a shonbu, lež ticho a poriadne idzte domov. Cestou nerozprávajte jeden druhému, čo ste sa zpovedaly alebo čo vám duchovný otec povedal a jakú pokutu vám uložil; zpoveď musíme zachovávať v tajnosti. Doma buďte prívetivé a povoľné. Čo len z vás

vystačí vynasnažujte sa, aby ste od včulka svojim rodičom viac radosti robily a svoje staré chyby zložily, obzvlášťne tie, ktoré sa u vás tak často stávaly. Z toho zo všetkého má byť vidno, že ste sa dobre zpovedaly.

5. A tak už viete všetko, čo máte pri sviatosti pokánia zachovávať. Či ste ale i všetko to dosiaľ konaly, k čomu som vás napomínal — modlitbu za dobrú zpoveď, zpytovanie svedomia a lútosť večer, dobré predsavzatie rano? Nezanedbajte to žiaden deň, a deň vašej zpovede bude požehnaný.

8. Opakovacie katechese.

Dnes uvidím, či ešte všetko viete, čo som vám vo vyučovaní k svätej zpovedi učil. Dávajte na moje otázky pekné a správne odpovede.

1. (Sviatosť pokánia vôbec.)

1. Na zemi jesto mnoho svätých vecí. Menuj mi ku pr. nektoré sväté veci v kostole . . . Jaké je i to učenie, čo kňazi kážu? Ktoré to sedem vecí sú ešte svätejšie? Čo sa obsahuje vo svätých sviatostach? Do čoho sa milosti skrze sväté sviatosti jakoby vlievajú? Jako je duša neviditeľná, tak sú i milosti neviditeľné. Kto neviditeľné milosti vložil do svätých sviatostí? Miesto toho môžeme ináč povedať: čo učinil Ježiš, aby jeho milosti dostaly sa do duší? Jednu z tých sedem sviatostí už i vy ste prijaly. Ktorú ste už prijaly? Od jakého hriechu bol si očistený skrze sviatosť krstu? Jakú milosť si pri tom obdržal od Boha? Otec nebeský má velikú radosť z duše, ktorá je ozdobená posväcujúcou milosťou. Za čo prijíma Boh takých ľudí? Kam budú dietky Božie prijaté po jich smrti? Duša ale musí byť celkom čistá, chce-li vojsť do neba. Čo špiní dušu? Menuj niekoľko hriechov, jaké sa u detí často nachádzajú . . . Po krste si bol celkom čistý. Jakou-že sa ale tvoja duša zase stala skrze hriechy? Kto že mal starosť o to, aby sa zase mohla stať čistou? Ktorú svätú sviatosť ustanovil k tomu Ježiš? Jak dobre postaral sa pre

nás ľudí! On je ten dobrý pastier, ktorý chce ztratené ovce t. j. hriešnikov najst a do neba viesť.

2. O sviatosti pokánia som vám už všeličo povedal. Kedy ustanovil Ježiš tuto sviatosť? Ako riekol Ježiš po svojom zmŕtvýchvstaní k apoštolom? Čo teda môžu apoštolí činiť? Predtým kto jediný mal tu moc hriechy odpúšťať? Komu ku pr. odpustil Ježiš hriechy? A ešte komu? A od tedy kto tiež môže hriechy odpúšťať alebo zadržovať? Kto obdržal tuto božskú moc od apoštolov? Čo teda môžu činiť biskupi a kňazi? Miesto toho môžeme povedať, že môžu udeľovať sviatosť pokánia. Ako môžeme miesto toho povedať? Keď ale chcete, aby vás kňaz pozbavil hriechov, musíte i zo svojej stránky nečo činiť. Koľko vecí alebo čiastok musíte zachovať (vykonať)? Čo teda musíš najsamprv vykonať? Čo potom? atď. Päť čiastok patrí teda k prijatiu sviatosti pokánia. Ako sa menujú?

3. Tých päť čiastok nemôžeme sami od seba vykonať, k tomu potrebujeme pomoci. Ktorá z božských osôb pomôže nám zvláštne k tejto veci? Čo ale musíme urobiť, aby nám Duch sv. pomahal? Jakými slovami máme ho prosiť o pomoc? Rozpamätajte sa na každú vetu tej modlitby, aby ste sa ju naučili pobožne sa modliť. Ta modlitbička sa začína takto: „Prijď, o Duchu svätý, osviet môj rozum, abych mohol hriechy svoje dobre poznať.“ K čomu ti má Duch svätý najsamprv pomáhať? To sa stane pri zpytovaní svedomia. „Pohni moje srdce, abych mohol za ne srdočne ľutovať.“ Čo má urobiť tvojmu srdcu? K čomu má tvoje srdce obmäkčiť a zohriať? „Abych mohol uprimne z nich sa vyzpovedať.“ K čomu vám má ešte pomôcť? „Posilni moju vôľu, abych mohol dokonale sa polepšiť.“ K čomu má vás Duch svätý posilniť? Jakým sa máš stať s jeho pomocou? Krom Ducha svätého koho ešte máš prosiť o pomoc? Čo tí majú činiť za teba? Ako budeš k tým hovoriť? K tomu sa ešte také pekné modlitby budeš modliť?

4. Také modlitby musíte sa pomodliť, skôr než sa začnete chystať k sviatosti pokánia. Čo že sa ale už veľ máte

každý deň modliť k Duchu svätému? Povedzte vašej matke, aby vás na to každý deň upamätovala.

2. (Zpytovanie svedomia. Prvá hodina.)

1. Po vzývaní Ducha svätého ide prvá čiastka. Čo máš potom činiť, keď si už vzýval Ducha svätého? (Čo znamená zpytovať svedomie?) To sa musí stať obzvlášť pre štvrtú čiastku, pre zpoved. Čo totižto musíš pri štvrtej čiastke povedať kňazovi? Čo ale musíš najprv urobiť, aby ti tvoje hriechy prišli na rozum? Ako to môžeš ináč povedať miesto: musíš o tom vážne rozmýšľať? Toto rozmýšľanie je jako vy-pytovanie sa seba samého. Jako sa menuje ten hlas v srdci, od ktorého dostaneme odpovede? Svedomie nám dá najlepšiu odpoveď. Čo čini svedomie, keď niesme mu poslušní? O čom nám činí výčitky? Na čo musíš najprv myslieť, aby ti tvoje hriechy snadnej prišli na pamäť? [Na ktoré prikázania máš myslieť?] Na ktoré hriechy máš sa potom roz-pamätať? Pri tom musíte sa čo najlepšie vynasnažovať, ináč by vám mnohé hriechy ani neprišli na rozum. Musíte pomaly a pozorne rozmýšľať. Jako musíš rozmýšľať?

Či ešte viete, kedy človek spácha hriech? To sa hned ukáže. Čo sa musí stať, keď Boh chce nečo od nás (nám nečo prikazuje)? Na ktorom vrchu nám povedal, čo máme činiť? Čo nám dal na vrchu Sinai? Čo spáchal ten, kto božie prikázanie dobrovolne prestúpil? Kto teda pácha hriech? V koľko prikázaniach oznámil nám Boh svoju vôľu?*) Jako znie prvé prikázanie? Čo nám Boh týmito slovy prikázal? Kto v Boha verí, rád sa k nemu modlieva. Na čo máš teda myslieť pri prvom prikázaní? Ktoré modlitby sa máš každý deň modlievať? Jako sa nazývajú tieto modlitby spolu? Čo spácha ten, ktorý častej každodennie modlitby z ľahkomyslnosti nekoná (zanedbáva)? Jako sa teda máš zpytovať pri prvom prikázaní? O modlení je ešte i iná

*) V príprave k druhej a nasledujúcim zpovedam vložila sa tu otázka o poslednej zpovedi a pokute. Sr. niž poznámky, predposlední odstavec.

otázka. Ako sa máme modlievať každú modlitbu? Čo spáchaš, keď sa nepobožne modlíš? Ako znie teda druhá otázka pri prvom prikázaní? Povedz mi spolu obydvie tie otázky pri prvom prikázaní . . . Odvčuška sa čo najhorlivejšie modlievajte, aby vám Boh všetko rád odpustil, čo ste proti prvému prikázaniu shrešili.

2. Ako znie druhé prikázanie Božie? Meno „Boh“ je sväté. Menuj iné sväté mena . . . Tieto a iné všetky sväté mená musíme mať v úctivosti. Na čo teda budeš myslieť pri druhom prikázaní? Ako nesmieme sväté mena vyslovovať? Čo spáchaš, keď sväté mena ľahkomyslne vyslovíš? Ako sa teda zpytaš pri druhom prikázaní? Čo je ešte horšie než ľahkomyslne vyslovovať sväté mena? Ako sa teda máš ešte zpytať pri druhom prikázaní? Ako to ináč povieš: Sväté mena v hneve vyslovovať (zlorečiť, preklínať, v posmech uvádzať)? Ktorý to svätý chlapec tak horko lutoval, že povedal kliatbu? Sv. Alojs už jako malý chlapec uznal, že z úst dobrého dieťaťa nemá výst žiadna kliatba. [Krom svätých mien čo jesto ešte sväté? Čo ešte? Menuj sväté veci . . . Jako bývajú zneuctievané sväté veci? Ktoré sú sväté miesta? Jako bývajú tieto zneuctievané? Môže sa i to stať, že deti i také hriechy páchajú. Jako sa tieto majú zpytovať?]

3. K tretiemu prikázaniu Božiemu môžeme vziať i prvé a druhé prikázanie cirkevné. Jako znie tretie prikázanie Božie? Ktorý deň v týdni je u nás sviatočný? Jako znie prvé prikázanie cirkevné? Nedela a sviatok patria spolu. Na ktoré dni máš teda myslieť pri tretom prikázaní Božom? O nedelach a sviatkoch sa nám v druhom prikázaní cirkevnom nečo predpisuje. Jako znie druhé prikázanie cirkevné? Čo teda musí sa stať v nedelu a vo sviatok? Niekedy človek z vážnych príčin nemôže ísť na sv. omšu. Čo je ku pr. takou vážnou príčinou? Čo ale spácha ten, ktorý zo svojej viny zamešká sv. omšu? Jako sa teda budeš zpytovať pri tretom prikázaní? [Musíme sa tiež usilovať, aby sme k svätej omši neskoro neprišli. Kedy už máme byť v kostole? (Dokiaľ musíme zostať v kostole?) Jako sa teda ešte máš

zpytovať pri treťom prikázaní?] Pri treťom prikázaní máte sa ešte zpytovať, jako ste sa v kostole chovaly (držaly). Čo máme činiť v kostole? Na čo sa smieme pri modlení pobožne dívať? Po kom sa ale nesmieme dívať? To by bolo nepobožne. A čo ešte nesmieme činiť v kostole? To by bolo neuctive (neslušne). Jako sa budeš zpytovať o obydvoch? Povedz nám ešte raz všetky otázky pri treťom prikázaní.

4. Svedomie si musíte zpytovať pred zpovedou. Kedy ešte máš svoje svedomie zpytovať každý deň? O ktorých hriechoch máte si to zpytovať večer? Nikdy si nelíhajte spať, nežby ste si svedomie o hriechoch celého dňa vyzpytovaly.

3. (Zpytovanie svedomia. Druhá hodina.)

1. Štvrté prikázanie Božie nás učí, jakí máme byť k svojmu otcovi a k svojej matke. Jako menujeme otca a matku spolu? Naproti rodičom musíme mnoho zachovávať, máme naproti nim rozličné povinnosti. Čo sme podľní rodičom, ktorým ľuďom sme to ešte podľní? Kto sú ku pr. predstavení? Pri štvrtom prikázaní Božom musíme teda na dvoje osoby myslieť. Na koho máš to teda myslieť pri štvrtom prikázaní? Rodičov a predstavených musíme ctíť. Jakí nesmieme byť proti nim? Jako sa budeš zpytovať o tom? Jaké slova nesmieš vyslovovať proti nim? Ani pred inými nesmieme jich potupovať, haníť. Jako znie teda druhá otázka? Ja som vás ešte i na iný hriech upamätoval. Čo máte činiť, keď vám rodičia a predstavení nečo rozkážu? Jako sa zpytuješ o tom?

2. Jako znie piate prikázanie Božie? Mnohých už ľudí doviedol hnev k tomu, že zabili svojho bližného. Na čo teda budeš myslieť pri piatom prikázaní Božom? Kto je náš blížny? Ktorí ľudia sú ku pr. tvoji blížni? Jakí nesmieme byť proti nikomu zo srdca? Jaké mena nesmieme nikomu dávať? Čo nesmieme činiť nikomu? Jako znejú tie tri otázky o týchto hriechoch? Ešte jedna otázka patrí sem. Čím škodíme blížnemu na duši? Menuj nektoré hriechy, ku ktorým plané deti iné svádzajú? . . Jako sa teda ešte máš zpytovať pri piatom prikázaní?

3. Ktoré prikázanie patrí k šiestemu? Jako znejú tie prikázania? Čo Boh zakázal v obydvoch? Na čo teda máš myslieť pri šiestom a deviatom prikázaní Božom? Miesto „nečistý“ jako ešte môžeš povedať? Mnohí hrešia proti čistote myšlienkami. Čo má dieťa urobiť, keď mu nečistá myšlienka napadne? Čo ale spácha dieťa, keď nečisté myšlienky hneď neodožene? Kedy hreší človek očima proti čistote? Jako to urobili ti dvaja synovia Noemovi, keď vojšli k otcovi? Ti dvaja ani počúvať nechceli reči svojho brata. Kedy hreší človek ušima proti čistote? Jaké reči zakazujú sa v šiestom prikázaní? Jako znie poslednia otázka pri šiestom prikázaní? Povedz teraz otázky jednu za druhou, každú o jednej vete. Na koho máte pamätať, jaknáhle ste si o tých otázkach náležite rozmyslely? Jaké muky musel Spasiteľ trpieť obzvláštne pre nestydaté hriechy? Pamätajte na tie hrozné muky ubičovania a všetko nestydaté chytro vám zide z rozumu.

4. Ktoré prikázanie patrí k siedmemu? Povedz obedve tie prikázania . . . Čoho týkajú sa tyto prikázania? Načo máte teda myslieť pri siedmom a desiatom prikázaní? Ktoré veci nazývame cudzím ímaním? Človek môže brať inému človekovi pokradomky volačo k jedeniu alebo pitiu. Jako tomu riekame? Aj iné veci brávajú deti potajomne, čo ku pr.? Čo páchajú, kedykoľvek volačo druhému berú? Komu to musíme dať, čo sme najšli? Kto mu to nenavrátí, hreší jako keby mu to bol ukradol. Čo nesmieme urobiť blížnemu na jeho majetku? Miesto urobiť blížnemu škodu na majetku, jako to povedáme jedným slovom? Ani vy by ste si nedaly nič vziať alebo pokaziť. Jako to preto hovorí ten veršík? . . . Jaké otázky si položíš pri siedmom a desiatom prikázaní? . . .

5. Jako znie ôsme prikázanie? Nesmieme hovoriť, čo nenie pravda. Jako tomu riekame, keď neкто vedome hovorí, čo nenie pravda? Na čo máš teda myslieť pri ôsmom prikázaní? Každá lož je hriech. Zvláštne zlé je, keď neкто na iného luhá, jako tá žena na Josefa egyptského. Čo povedala na neho? Ale to nebola pravda. Čo teda nesmieme činiť na iného? nepravdivé chyby nesmieme nikdy hovoriť na iných. Ešte

ktoré chyby nesmieme bez potreby vyprávať? Kedy len smieme pravé chyby inému odkrývať? Komu musí dieťa niekedy chyby iného povedať? Kto ku pr. odokryl otcovi chyby svojich bratov? Jako znejú teda otázky pri ôsmom prikázaní?

Teda už viete všetky otázky pri desiatich prikázaniach Božích. Rozmýšľajte nad nimi každý večer pri zpytovaní svedomia, tak jich nezabudnete.

4. (Zpytovanie svedomia. Tretia hodina.)

[Na ktoré prikázania máš myslieť po desiatich prikázaniach Božích? Jako znie päťero cirkevných prikázaní? Len nad ktorým majú malé deti rozmýšľať? Jako znie tretie prikázanie cirkevnie? Ktoré pokrmy nesmie ješť v nektoré dni? Na čo máš teda myslieť pri treťom prikázaní cirkevňom? Ktorý deň v týdni nesmieme ješť mäsité pokrmy? A v ktoré ešte dni? Len kedy smieme ješť mäsité pokrmy v tých dňoch? Jako znie teda otázka pri treťom prikázaní cirkevňom? Nekto by nevedel, či mu je dovoleno ješť mäso v zapovedený deň. Koho sa má spýtať? Tak máme vždy učiniť, keď nevieme, či smieme nečo urobiť a či nie.]

Pri rozmýšľaní nad prikázaniami ešte nenajdete všetky hriechy. Na čo máš ešte myslieť? Jako menuje sa prvý hlavný hriech? Jaký teda nesmieš byť. Miesto „pýšný“ jako ešte môžeš povedať? Na čo bývajú dietky pýšne a marnomyslné? Na čo ešte? Prečo myslia nektoré dietky, že sú viac než iné deti? Prečo Boh potrestal toľko anjelov? Čo teda máte učiniť, keď vám napadne pýšna myšlienka? Jako máte smýšľať, keď vás iní chvála? — Ktorý je druhý hlavný hriech? Čo má ten činiť, kto má viac než potrebuje? Jako menujeme takého, ktorý nič nechce dať iným? Kto je teda lakomý. Dieťa ku pr. zadrží celý kus chleba pre seba a nechá druhé hladovať. Jaké je to dieťa? — Nečo iného než lakomstvo je závisť. Čo nemôže vystáť človek závisťlivý? Koho teda nazývame závisťlivým? Len jemu sa má dobre vodiť. Komu nepraje dobré? Čo ku pr. závidia nektorí iným pri jedení? Čo v škole? Čo nepriali bratia Josefa egyptského

svojmu bratovi? Čo nemohol Kain snieť u Abela? Jako znejú tie tri otázky pri prvých hlavných hriechoch?

2. Ktorý je piaty hlavný hriech? V čom stáva sa nemiernosť? Čo nemá viac činiť, kto je už nasýtený? Jaký je to človek, ktorý priveľa jie a pije? Aj to je proti mier-
nosti, keď kto nečaká na čas, ale vždy a vždy pýta chleba a
jie. Učte sa, vždy a vo všetkom byť miernymi. Kam prišiel
ten muž, čo to každý deň vydržoval veľké hostiny? Jako
sa budeš zpytovať pri piatom hlavňom hriechu? Najbližší
hlavný hriech je hnev. Pri ktorom prikázaní Božom mysleli
ste už na hnev? Jako sa zpytuješ o tom pri piatom priká-
zaní? Nesmieme sa hnevať na svojho blížneho ale ani na iné
veci. Na čo ku pr. nesmieme sa hnevať? Na čo sa ešte ne-
smieme? Čo nesmieme z hnevu urobiť zvieratom? Kto zvie-
rata rád trápi a sužuje, je ukrutný. — Jako sa menuje po-
slední hlavný hriech? Povedal som vám, jako robieva
lenivé dieťa; včul sa vás volačo spýtam o usilovnom. Čo robí
usilovné dieťa, keď sa zobudilo? Komu pomáha pri práci?
Jako pracuje na úlohách školských? Jaké je pri vynaučovaní?
Také má byť. Nesmiete byť leniví vo vecach svetských. V ja-
kých ešte vecach môže byť niekto lenivý? Pomenuj niektoré
duchovné veci, ktoré máme radi konať? Jako znejú otázky o
lenivosti? Povedz včul všetky otázky o lenivosti spolu, ale
každú v osobitnej vete . . .

3. Ešte nečo musíte si zapamätať pri zpytovaní sve-
domia. Či sú všetky hriechy rovnaké? Niekto hreší v menšej
veci. Jako menujeme taký hriech? Kedy teda páchame všední
hriech? Ktoré hriechy sú ešte o mnoho horšie než všednie?
Jako ešte menujeme ťažké hriechy? Kedy spáchame hriech
smrteľný? Hriech smrteľný je najväčšie zlô. Jakú milosť trať
ten na duši, kto hriech smrteľný pácha? Kam zaslúži prísť?
Rozmyslite si: niekto by najšol vo svojom svedomí ťažké
hriechy. Nad čím má potom ešte rozmyšľať? Jako sa má
zpytovať, keď už celkom dobre rozepamätá sa na počef?
Dokonale že sa zpytujte, či i vy nemáte ťažké hriechy na duši.
Zvláštne pre ťažké hriechy ustanovil Ježiš sviatosť pokánia.

5. (Ľútosť a predsavzatie.)

1. Po zpytovaní svedomia musíme ešte dve dôležité veci, dve čiastky pokánia vykonať, než smieme vstúpiť do zповedelnice. Ktoré su to tie dve čiastky? Na ktorom apoštolovi sa to môžeme učiť? Čo urobil Petor s ostatnými apoštolmi, keď Spasiteľa chytili? Až kam šiel Petor pozdaleka za Ježišom? Kto najprv poznal Petra v pitvore najvyššieho kňaza? Čo mu riekla ta dievka? Čo jej odpovedal Petor? Kolkokrát ešte zaprel Petor, že pozná Ježiša? A aby mu lepšie verili, čo učinil? Ježiš to všetko vedel. Čo teda učinil, keď ho vedľa Petra viedli? Kde zaboľel Petra ten pohľad Spasiteľov? Čo uznal Petor vo svojom srdci s boľastou? Jako smýšľal o svojom hriechu? To môžeš i ináč povedať. Jako mu bolo toho hriechu? Ešte ináč — čo učinil nad svojim hriechom? Čo učinil Boh, preto že Petor za svoj hriech ľutoval? Aj ty si žiadaš odpustenia. Čo musíš teda i ty mať nad svojimi hriechy? Jaké musíte byť nad nimi? Jako musíš myseľ z ľútosti? Ale to musíš i cítiť. Čo neučiní Boh, keď ti ľútosť neide zo srdca? Zkadiaľ musí teda pochádzať ľútosť? Boh nehľadí na slova. Na čo hľadí pri každej veci? Len ten má pravú ľútosť, komu je v srdci ľúto.

2. S ľútosťou samou ešte nenie dost. Čo patrí nevyhnutelne k ľútosťi? Čo musíme úprimne (naozaj) chcieť pri predsavzatí? U koho nestojí za nič ľútosť pri zповedi, keď by sme sa nechceli polepšiť? Čo teda musí byť s ľútosťou nevyhnutelne spojené? Aj u ľudí za nič nestojí ľútosť bez dobrého predsavzatia. Čo musí ku pr. dieťa, ktoré ľuhalo, prisľúbiť otcovi? Kto tiež žiada od nás taký sľub? Čo musíš Bohu prisľúbiť? Jako nazývame ten sľub, čo Bohu činíme? Čo teda činíme pri predsavzatí? Pri tom je to tak jako pri ľútosťi. Z čoho musí pochádzať predsavzatie? Čo potom Boh učiní s tvojimi hriechami? Prisľúbte mu už veľ z celého srdca, že sa polepšíte.

3. Na ľútosť a predsavzatie musíme ešte viac usilovnosti vynaložiť než na zpytovanie svedomia. Čo musíme činiť, aby sa nám

Lútosť a predsavzatie v duši prebudily (precitly)? [Často prebudí sa lútosť jako od seba. Dieťa robí nečo, čo nenie dobré. Čo sa prebudí v ňom, keď k tomu otec príjde? Čoho sa bojí od otca? Prečo teda ľutuje za svoj hriech? Niekedy ľutuje človek, že hrešil, preto že skrze to prišiel do haňby alebo ochorel. U koho nič neplatí taká lútosť? Musíme sa usilovať, aby sme mali takú lútosť, jaká platí u Boha?] Čo musíš najsamprv urobiť, keď chceš lútosť a predsavzatie v sebe vzbudiť? Ku komu sa máš modliť? Jako sa máš modliť k božskému Spasiteľovi? [Na čo máš potom myslieť? Čo nás učí viera o nepravosti hriechu? Proti komu je hriech to najväčší zlô? Čo si si za svoje hriechy zaslúžil od Boha? Čo si hriechami narobil Spasiteľovi? Čo zlého si učinil Bohu na nebi?] Včul vzpomätajte sa na to zlô, čo ste svojimi hriechami narobili. Najprv myslite na seba. Čo ste zaslúžili od Boha za svoje hriechy? Kto bol ku pr. hneď z počiatku potrestaný za svoj hriech? Kto o nedlho za tým? Boh tresce každého, kto pácha hriech. Jaké tresty posíela Boh na hriešnika už za jeho života? Kde tresce ľudí po jich smrti? Kde ešte? Jakými mukami býva trestaná duša na oboch tých miestach? Za čo si i ty zaslúžil také tresty od Boha? Jako máš preto smýšľať o svojich hriechoch? Čo je vtedy v tvojej duši, keď tak smýšľaš? Čo máš Bohu prisľúbiť z lútosťi? Kto to činí, má pravú lútosť a pravé predsavzatie.

4. Či ale lútosť nemôže byť ešte lepšia? Môže byť. Na koho máš myslieť, aby tvoja lútosť bola ešte lepšia? Jaké muky musel trpieť božský Spasiteľ? On sám nebol vina svojim mukám. Kto jim bol vina? Skrze čo sme my ľudia vina jeho mukám? Aj ty si spáchal hriechy. Čomu si teda i ty vina? Čo máš myslieť o svojich hriechoch, preto že boly vina mukám Kristovým? Čo je v tvojej duši, keď tak myslíš? Čo máš prisľúbiť Ježišovi, keď si pre neho lútosť vzbudil? Tak budú lútosť a predsavzatie ešte lepšie.

Naposledy čo si máte vziať k srdcu? Od Boha pochádza všetko dobré. Čo nám dáva dobrého každý deň pre telo? Na čom činí nám ešte viac dobrého? Čo dáva našej

duši? Jaký je teda Boh k nám? Kto nám je dobrý, toho obzvláštne milujeme, z lásky k nemu vďačne plníme jeho vôľu. Koho máš teda predovšetkým poslúchať? To je ohavná nevďačnosť, keď Boha neposlúchame. Jako je v srdci takej matke, čo ju deti nechcú poslúchať? Komu je ešte žiaľ taká nevďačnosť. Miesto toho môžeme ináč povedať: Čo činíme svojimi hriechami proti Bohu? Jako ti má byť za tvoje hriechy, preto že Boha obrážajú? A čo mu máš pri tom hneď prisľúbiť? Keď pri ľúlosti a predsavzatí hlavne na milého Boha myslíme, tým činom stávajú sa obzvláštne dobrými. — Jakú modlitbu máš sa ešte pomodliť, keď si si ľútosť a predsavzatie v srdci vzbudil? Čo vyslovuješ pri modlitbe ľútošnej? Jako sa máš modliť modlitbu ľútoštniu, aby si si mohol znovu vzbudiť ľútosť a predsavzatie? Len keď ju pomáľy vyslovujete, môžete si každé slovo premysleť a k srdcu vziať.

5. Ľútosť a predsavzatie vzbudzujeme si pred zpovedou. Ale i inokedy má sa častej stávať. Kedy máš každý deň ľútosť vzbudiť? Čo si máš teda pri večerajšej modlitbe na krátko vziať k srdcu? Nezanedbajte to nikdy, zaspíte potom s pokojným svedomím. Kedy máš predsavzatie urobiť ešte silnejšie? O ktorej zo svojich chýb máš pri ranajšej modlitbe urobiť obzvláštne predsavzatie?

6. (Zpoved. Prvá hodina: Vyznanie hriechov.)

1. Keď sme po zpytovaní svedomia vzbudili ľútosť a predsavzatie, nuž sme k zpovedi pripravení. Čo vyznáваме pri zpovedi? Kto to tak ustanovil, že musíme svoje hriechy vyznávať? Ježiš žiada od nás, čo matka od svojho dieťaťa žiadava. Matka vie ku pr. ktoré z jej detí mlsalo. Jako sa ale predca zpytuje? Čo má to paškrtné dieťa urobiť? Komu museli Adam a Eva uznať svoj hriech? Od koho ešte žiadal Boh uznanie hriechu? Čo neučinil Boh, preto že mu Kain nevyznanal svoj hriech? Komu musíme včul vyznávať svoje hriechy? [Ku komu odkázal Boh ľuď, keď ustanovil sviatosť pokánia? Apoštoli pomreli. Kto má teraz úrad apoštolský? Komu teda musíme vyznať hriechy? Krom kňaza

viac nedozvie sa žiaden človek, čo sme sa zpovedali. Čo nesmie kňaz učiniť? Kto sa dal radšej do vody hodiť, než by bol len slovíčko vyzradil zo zpovedi? Nemajte žiaden strach pred zpovedou. Sv. Theresia a mnohí iní Svätí radovali sa, keď sa mohli zpovedať.

2. Včul uvidím, či viete, jako máte udať svoje hriechy? Začnete s hriechami proti desať Božím prikázaniam. Jako máš teda po zpovednej modlitbe povedať? Jedno dieťa bolo by spáchalo všetky tie hriechy, ktoré som vypočítal. Jakými slovami prednesie hriechy proti prvému prikázaniu? Jako má povedať pri druhom prikázani? Jako pri treťom? Tie všetky hriechy musí povedať len to dieťa, ktoré jich všetky spáchalo. Ktoré hriechy nosmieme povedať? Jako musí ku pr. také dieťa, ktoré každú nedeľu a sviatok chodilo na sv. omšu, ale v kostele sa nepobožne a neslušne držalo, povedať pri treťom prikázani? Tak je to pri každom prikázani. Tie hriechy, ktoré ste nespáchaly, jednoducho vynecháte. Jako ale máš povedať, keď si proti nektorému prikázaniu, ku pr. proti druhému, nič neprehrešil?

3. Jako sa má dieťa z ohľadu na štvrté prikázanie žalovať? Jako pri piatom? atď. [Jako má povedať, keď proti tretiemu prikázaniu cirkevniemu chybelo?] Jako má udať hlavnie hriechy? Dieťa ešte i iné hriechy spáchalo. Čo sa má stať s tými pri zpovedi? Čo má robiť dieťa, keď sa jich nevie dobre vyzpovedať? U ktorých hriechov musíme i počet udať? Jako musí ku pr. dieťa povedať, keď svätú omšu v nedeľe a vo sviatky trikrát zameškalo? Jako musíš udať počet, keď si sa pri nektorom hriechu už nemohol naň dobre rozpamätať? Jako má teda dieťa povedať, keď myslí, že sv. omšu asi päťkrát zameškalo?

4. Nábožní kresťania udávajú pri zpovedi všetky hriechy, ktorých sú si povedomí. Ktoré musíme na každý pád udať? Jako ten prijíma sviatosť, kto ťažký hriech zúmyslne zamlčí? Jako môžeš to ináč povedať miesto „nehodne“? Čo to znamená: zpoveď je neplatná? Čo nestane sa s hriechami, preto že zpoveď nič neplatí? Ba, človek si tým urobí ešte horšie.

Jaký hriech pácha takou neplatnou zповедou? Teda k starým hriechom pridáva ešte jeden nový ťažký. Jako sa povodilo Ananiášovi, že sv. Petrovi nečo zatajil? Kto za nim tiež mŕtvý padol? Ešte väčší trest zaslúži človek za zamlčanie v zповedi. Čo ten zaslúži, kto ťažký hriech zúmyslne neudá? Ba zaslúži ešte hlbšie prísť do pekla, než už predtým zaslúžil. Ináč sa má vec, keď sa to stane zo zábudlivosti. Čo stáva sa i so zabudnutými hriechami? Jaká je taká zповeď? Čo máme nad zabudnutými hriechami vzbudiť, keď nám na rozum príjdu? Krom ľútosti musíme ešte nečo urobiť. Čo musíme urobiť pri najbližšej zповedi? Jestli sme hriech zúmyslne zatajili, musíme to pri najbližšej zповedi vyznať a celú zповeď, preto že bola neplatná, opakovať. Jestli však sa to stalo zo zábudlivosti, dostačí vyznanie len z toho hriechu, ačkoľvek neškodí i v tomto páde celú zповeď opakovať.

7. (Zповeď. Druhá hodina. Jako sa treba držať pred zповeďou, pri nej a po nej?)

1. K nastávajúcemu dňu zповedi musíte sa prichystať. Kedy sa máš začať chystať (pripravovať)? Kam máš preto ísť deň pred zповeďou? Čo urobíš najsamprv v komore alebo v kostole? Čo po vzývaní Ducha svätého? Čo číns pri zpytovaní svedomia? Jak dlho máš nad každou otázkou rozmýšľať? Pri ktorých hriechoch musíš ešte ďalej rozmýšľať, keď už aj vieš, že si jich spáchal? Nad čím musíme ešte rozmýšľať pri ťažkých hriechoch? [Čo smieš urobiť, keď si hriechy nevieš zadržať v pamäti? Jako si máte zachovať cedúľku až k zповedi? Čo urobíš s ňou hneď po zповedi? Čo nesmieš s ňou robiť?] Čo vzbudíš pri zpytovaní svedomia? Jako si máte vzbudiť ľútosť a predsavzatie, to ešte budete vedieť. Ku koncu čo sa pomodlíš? Jako máš ztráviť svoj čas až k zповedi? Za čo sa máte na druhý deň pri sv. omši modliť? Jaké šaty si oblečeš k zповedi? Čo si vezmeš sebou? Čo nemáš robiť na ceste (cestou, idúcky)? Kde si klakneš v kostole? Nad čím máš ešte raz rozmýšľať na svojom obyčajnom mieste? Čo máš na to ešte silnejšie vzbudiť? Ktoré

modlitby budeš sa modliť z modlitebnej knižky? Jaké modlitby sa ešte môžeš nazpamäť modliť, kým budeš smieť vojsť do zповedelnice? Čo sa po ten čas nesmie stať?

Jako pôjdeš k zповedelnici, keď rad na teba prijde? (Čo urobiť naproti Najsvätejšiemu?) U (v) zповedelnice je klakadlo. Čo dostaneš od kňaza, keď si tam klakneš? Čo učíniš pod tým požehnaním? Kam potom po prežehnaní sa priložíte ústa k zповedaniu sa? Čo sa pomodlíš pri mrežkách? [Čo chceš povedať tými slovami: „Ja biedny hriešny človek“? Komu vyznávaš svoje hriechy? Čo môže všemohúci Boh učíniť s tvojimi hriechami? Ešte pred kým vyznávaš svoje hriechy? Maria, najblahoslavenejšia Panna môže obzvlášťne mnoho u Boha. Pred kým ešte vyznávaš svoje hriechy? Čo ti majú Maria a Svätí vyprosiť u Boha? Prečo musíš svoje hriechy vyznať kňazovi?] Čo udáš hneď po zповednej modlitbe? Jakými slovami začneš udávať svoje hriechy? Čo sa budeš modliť, keď si už svoje hriechy skrúšene vyznal? [Čo hovoríš pri druhej zповednej modlitbe o svojich hriechoch? Za ktoré hriechy lutuješ? Ale nielen za tie hriechy lutuješ, z ktorých si sa vyzповedal, lež za ktoré ešte? Prečo zo srdca lutuješ za všetky hriechy? Čo pri tom Bohu znovu slubuješ? O čo budeš ku koncu kňaza prosiť?]

3. Pod zповedou snad bude sa ťa kňaz nečo opytovať. Jaké majú byť tvoje odpovede? Jako to máš povedať, ak by si nevedel dať pravú odpoveď? Spýtal by sa ťa ku pr. či si aj posmech robil z rodičov, a ty sa na to nevieš dobre rozpamätať. Jakú mu dáš odpoveď? Jako nazývame tie dobré napomenutia, ktoré kňaz v zповedelnici dáva? Čo ti uloží po naučení? Čo zaslúžiš od Boha za tvoje hriechy? Kto uloží ti čiastku tých zaslúžených trestov? Kňaz povie ku pr.: Za pokutu modli sa dnes a zajtra päť Otčenášov a Verím k svätým piati ranám Krista Pána. Čo máš tou uloženou pokutou z čiastky napraviť? Môžeme tiež povedať: Pokutou za hriechy zadosťučiniť. Jako to môžeme povedať? Jako preto menujeme tu pokutu, ktorú kňaz ukladá? Zadosťučinenie je dôležité, ono je piatou čiastkou sviatosti pokánia. Jako teda

povieš, ak si pokutu nerozumel? A jako, keď si ju rozumel? Potom nasleduje to najhlavnejšie. Čo ti udelí kňaz, ak si sa dobre zpovedal? Pod rozhrešením jáko by nečo stieklo na tvoju dušu, čo je to? Čo má učiť ta krv Ježišova? Čo teda modlíš sa v srdci pod rozhrešením? Čo ty učíš, keď kňaz kríž učíní na teba? Čo potom odpovieš na pozdravenie: „Pochválen buď Pán Ježiš Kristus“?*) Po pozdravení a nie skôr, vstanete a dáte miesto druhému.

4. Na jaké miesto máš ísť po zpovedi? Čo tam učíš najsamprv? Za čo budeš dakovať Bohu? Čo mu prisľúbiš? Ktoré modlitby budeš sa potom modliť z modlitebnej knižky? Čo potom vykonáš? Jako máš vykonať pokutu? Čo spáchaš, keby si úplne nevykonal pokutu? Po vykonaní pokuty môžeš ísť domov. Čo nesmieš cestou robiť? O čom nemáš nikomu rozprávať? Jaký máš byť k ľuďom? Pilne sa chráňte, že by ste do starých hriechov neupadly. Čo máš už veľa činiť každý večer, aby si sa tým lepšie mohol chrániť hriechu? Čo máš obzvláštneho činiť každé rano pri modlitbe? — Ochoťne to všetko zachovávajúte, aby vám sviatosť pokánia priniesla hojné milosti.

9. Bezprostrednia príprava.

Milé dietky! Dneska je ten predôležitý deň, v ktorý smiete poprvýkrát prijať sviatosť pokánia. Vy viete, na čom pri tom najviac záleží — na lútosti a predsavzatí. Ufám, že ste už, čo len z vás vystačilo, pousilovaly sa i lútosť i predsavzatie v sebe vzbudiť; ale ja vám chcem k tomu ešte viacej dopomôcť, aby ste čo najhodnejšie prijaly tu sv. sviatosť. Otvorte svoje srdcia, aby sa moje slova mohli dostať do nich.

1. Najprv sa vás nečo spýtam. [Na čo máš myslieť, keď si chceš v srdci vzbudiť lútosť a predsavzatie? . . . Upamä-

*) Pre odpustky, ktoré sú s týmto kresťanským pozdravením, musíme o to pilne dbať, aby deti vždy pridávaly „ Amen“ a 1960 to patrí k modlitbe.

toval som vás, v čom záleží nepravosť hriechu, preto je hriech to najväčšie zlé.] Čo si zaslúžil od Boha za svoje hriechy? Komu si svojími hriechami narobil boľasti? Čo zlého učinil si svojími hriechami proti Bohu v nebesiach? . . . Nad touto trojakou nepravosťou ešte viac rozmýšľajte, kým budem k vám hovoriť.

Za svoje hriechy zaslúžily ste od spravodlivého Boha mnohé a veľké tresty. Čo sú tresty vašich rodičov a učiteľov proti trestom božím! Boh tresce o mnoho prísnejšie. On posielala všelijaké choroby, dopúšťa, aby ste sa poranili, alebo nečo si slomily, ba tresce i smrťou. Tak riekol Adamovi: „Jaknáhle z toho ješť budeš, musíš umreť.“ Dávno už mohol Boh i vás za vaše hriechy nechať lebo ochorieť alebo docela umreť.

Lež rozmyslíte si len tie tresty, ktorými Boh tresce hriech po smrti. Kto vládze pochopiť, jak hrozne musia trpeť duše v očistci, kým nevytrpia zaslúžené tresty za všetko, čo zlého učinili na zemi! Deň i noc sú v plameňoch, kým sa dostatočne neočistia pre nebo. Ešte o mnoho hroznejšie sú plamene v pekle; tie nikdy nevyhasnú, trvajú večne. Kam že by ste sa boly dostaly, keby ste boly pomrely v hriechoch svojich? Do neba nie, lebo tam hriešnika neprijmú. Nie, vy by ste včul boly v ohni očistcovom alebo v plameňoch pekelných. Vaša duša bola by samá boľasť, samá muka.

Čo teda zlého učinily ste svojími hriechami proti sebe samým? Jak veľmi uškodily ste si neposlušnosťou, hnevom, hanením, luhaním alebo inými hriechami! Hovorte teda v srdci svojom: O Bože, kolko zlého som ja v živote svojom učinil, jak často som od mojej maličkosti shrešil! Som ešte mladý a malý a predca som mnohé a ťažké tresty zaslúžil, lebo ja som sa dobre nemodlieval, proti svojim blížnym býval som hnevlivý a spurný, svojich rodičov a predstavených som neposlúchal a mnoho iných hriechov som spáchal. Odpusť mi, o Bože, všetko to zlé mojeho celého života, a premiň mi tresty, ktoré som za to zaslúžil. Prosím ťa, buď mne biednemu hriešnikovi milostivý a netresci ma v hneve svojom! Od včulka.

chcem tvoje prikázania lepšie zachovávať. Svojich rodičov a predstavených chcem poslúchať, naproti svojim bratom, sestram a kamarátom chcem byť dobrý a láskavý; nechcem už mlsať, ani luhat, ani nikdy nič nestydatého hovoriť, tým menej učiť.

2. Aby vaša ľútosť bola ešte väčšia, rozmýšľajte včel v srdci svojom i nad tým, jaké boľasti ste svojimi hriechami narobily božskému Spasiteľovi.

Na olivetskej hore začalo sa jeho prehrozné utrpenie. To sa nedá ani vysloviť, jak veliká úzkosť prišla tam na Ježiša. Jeho duša bola smutná až k smrti. Od úzkosti a strachu krvou sa potil. Čo že tu jeho úzkosť učinilo tak velikou? Božský Spasiteľ musel tu ukrutnú hromadu hriechov, za ktoré chcel za nás ľudí zadostučiniť, pred sebou vidieť a na seba vziať. Na tej hromade byly i vaše hriechy. Vaše nepobožné modlitby, vaše neslušné držanie sa v kostole, všetky vaše hriechy ležaly tu odokryté pred Ježišom. Takým činom ste teda i vy vina tej jeho ukrutnej úzkosti, tomu jeho krvavému potu. A predca je Spasiteľ vždy samá láska a dobrota naproti vám. Jako ste mu len mohly také boľasti narobiť?

Na druhý deň musel Ježiš, jako viete, ešte viacej trpeť. Na celom tele bol zbičováný, na hlave trním korunovaný, na pleciah ťažkým krížom obťažený, na rukách i nohách klinami prerazený. Vy by ste neboly mohly ani hľadať na to, jako s nim zaobchodili. A predca ste i vy k týmto hrozným jeho mukám pomáhaly, preto že i za vaše hriechy musel trpeť. Keď ste byly nestydaté, tým činom ste vojakom pomáhaly biť milého Spasiteľa na holý chrbát. Keď ste pýšne byly, tým ste mu s nimi trňovú korunu na hlavu vtláčaly. Svojou lenivosťou ste mu kríž ešte ťažším činily; svojou neposlušnosťou ste zavinily, že musel byť poslušný vojakom až do smrti na kríži. Kolko boľasti ste teda božskému Spasiteľovi svojimi hriechami narobily! Toho si on od vás nezaslúžil.

Podívajte sa len (v myšlienkach) na Umučenie a povážte tu boľastnú tvár, tie špicaté tŕne okolo hlavy, tie ukrutné klíny v rukách i v nohách. Krv, rany, sinky, trhliny

na celom tele maliar ani namalovať nemohol, lebo by bola hrúza podívať sa na taký obraz! Povedzte krvácajúcemu Ježišovi na kríži, jak veľmi vám je ľúto, že ste shrešili, a hovorte k nemu: O milý ukrižovaný Spasiteľu! Pred tebou žalujem sa plný ľútosti nad všetkými hriechami života svojeho. Uznávam, že i ja som vina tvojich múk a tvojej smrti; svojou pýchou a marnomyslnosťou korunoval som ťa špicatými tŕňami, svojou paškrtnosťou a nemiernosťou činil som ťi palčivú žízeň, pre moju neposlušnosť musel si byť poslušný až k smrti, a to k smrti na kríži. Za tieto a všetky svoje hriechy zo srdca ľutujem, preto, že ťi mnohé a veľké boľasti pôsobily. Prosím ťa tisícokrát za odpustenie. Obmyj ma svojou predrahou krvou zo všetkých mojich hriechov, a pomôž mi, aby som ťi už nikdy nebol príčinou novej boľasti.

Keď Ježiš uvidí, že pri tých slovách úprimne smýšľate, vďačne vám odpustí, jako lotrovi z pravej strany. Keď mu riekol: „Ešte dnes budeš so mnou v raji“ — vám hovorí: „Ešte dnes ťi všetko odpustím a prijmem ťa na milosť“.

3. Od božského Spasiteľa na kríži pozdvihnite svoje myšlienky ešte vyššie hore. Rozmyslite si v srdci, jako ste hriechami Boha na nebi obrazili. Jak dobrý je Boh vždycky naproti vám? Už dávno dal vám telo i dušu. Vaše telo až po dnešný deň každý deň kfmil a odieval. Keď ste ochorely, zase vás uzdravil. Bez milého Boha dávno by vás už nebolo na živote. A koľko dobrého preukázal vám na vašej duši! Už vo sv. krste odial ju rúchom posväcujúcej milosti, tak že sa rovnala anjelom. A koľko učinil dobrý Boh od toho času, aby bola ešte krajšou! Kolkokrátkoľvek ste sa pobožne modlily, na sv. omšu išly, pri sv. požehnaní boly, za každým vliat novú milosť do vašej duše. Naposledy vás chce s telom i s dušou vziať do neba. Ježiš Kristus tam už pripravil príblytky pre vás. Ano, Boh je dobrotivý, on je samá láska.

Rozmyslite si len, či ste ho i vy milovaly. Z lásky a vďačnosti k Bohu boly by ste ho maly vo všetkom poslúchať. Či ste ho poslúchaly? Či ste meno Božie vždy za sväté ctily, blížneho milovaly, seba čistých zachovaly? Pri zpyto-

vaní svedomia ste najšly, koľko ste shrešily. Ano, bývaly ste nevdačné naproti dobrotivému Bohu; to mu bol žiaľ. S hnevom díval sa na vás. To ho hnevalo, zarmucovalo a obrážalo, že ste mu tu jeho lásku tak zle odplácaly.

Čo ale máte teraz učiť, aby Boh zase s radostou shliadol na vás s neba? Proste o odpustenie. Rieknite k nemu plné lútosti: O môj Bože! Ty si mne toľko dobrého učinil, a ja som ťa tak často a ťažko obrážal! Svojim hnevom, svojou lenivosťou a svojimi inými hriechami som ťa veľmi zarmucoval, tvoje dobrodenia som zlým odplácal. Jak nevdačný som bol! Ale včul mi je to lúto zo srdca. O odpusť mi moju nevdačnosť! Hľa, od včulka chcem ťa vždycky milovať a všetky tvoje prikázania zachovávať. Posilni ma a pomahaj mi, aby som vo všetkom tvoju svätú vôľu konal. Skrze Ježiša Krista, Syna tvojho, Pána nášeho. Amen.

4. Včul rozmyslite si to v sebe s pobožným srdcom, čo som vám práve hovoril. Povážte si to trojaké zlô, ktoré ste svojimi hriechami vykonaly, aby ešte silnejšie boly vaša lútosť a vaše predsavzatie. Prv ale predložím vám niekoľko otázok, aby ste si to lepšie zapamätaly, nad čím máte rozmýšľať.

Čo zaslúži človek od spravodlivého Boha za svoje hriechy? Menuj nektoré tresty, ktoré Boh už na zemi posielal... Kde sú jeho tresty ešte väčšie? Čím tresce v očistci a v pekle? Za čo si i ty také tresty zaslúžil? Jako ti má preto byť pre tvoje hriechy? Čo je vtedy v tvojom srdci, keď ti je pre ne lúto? Čo prisľúbiš Bohu z lútosti?

Aby sa tvoja lútosť stala ešte väčšou, máš myslieť na utrpenie božského Spasiteľa. Čo prišlo na neho na hore olivetskej? Čím si i ty vina tejto jeho úzkosti? Ku ktorým iným mukám si svojimi hriechami pomahal? Čo máš preto činiť u božského Spasiteľa? Čo mu máš pri tom prisľúbiť?

Na ktoré zlô myslíš na konci? Jaký je Boh vždycky naproti tebe? Čo ti dobrého učinil na tele? Čo na duši? Ku všetkým týmto dobrodeniam viedla ho láska. Čo si preto aj ty mal mať naproti nemu? Čo si mal z lásky k nemu činiť?

Ty si ho ale neposlúchal. Jako to bolo dobrému Bohu? Jako to ešte ináč môžete povedať? Jako ešte? Čo máš urobiť preto, že si ho obrazil? Čo mu máš sľúbiť?

Pomodlite sa teraz jeden Otčenáš k Ježišovi na kríži. Potom myslite na tresty, ktoré ste zaslúžili, potom na boľosti, ktoré ste božskému Spasiteľovi narobili, a napokon na Boha v nebi, jako ste ho obrazili. Lutujte pri tom za svoje hriechy zo srdca. Máte-li ešte času až ku zpovedi, modlite sa zatiaľ pobožne. Potom zpovedajte sa zo svojich hriechov tak úprimne, jako keby ste sa samému vševedúcemu Bohu zpo-vedaly.

Ešte malá chvíľa, a budete na čisto zmyté z hriechov celeho vášho života.

Poznámky.

1. (O sviatosti pokánia vôbec) Učenie o sviatosti pokánia nemôže u detí dľa spôsobu vedeckého pojednávania alebo dľa príkladu katechismov vychádzať z definície. Abstraktný súhrn momentov nemôžeme predstaviť takým, ktorí ešte ani tie momenty nepoznajú. Na najmieň by sme pri tom rozoberaní marili drahý čas. Myslí-li kto, že nemôže sa zabíť bez hlavnej definície, nech jej výklad nechá na koniec hodiny, keď deťom už jaké také svetlo vzišlo.

Ponevác vynačovaniu k prvej zpovedi predchádza dlhšie kratšie vynačovanie z náboženstva, katecheta smie nektoré nauky predpokladať za známe. Čo ale máme vôbec považovať za nauku známú? To pri velikých odchýlnostach a rozdielnostach v katechismoch a pomocných knihách, dľa ktorých jednotliví katechetovia vynačujú, nedá sa určite udať. Ponevác ale istý súhrn známostí predca predpokladať načim, prijmime za základ k ďalšiemu vynačovaniu takú príručnú knihu, ktorá sa dost dobre len tým najpotrebnejším zanáša, a k počiatočnému vynačovaniu obzvlášť odporúča, preto že svojou materiálnou dôkladnosťou a formálnou dokonalosťou požiadavkom detského rozumu i srdca výborne vyhovuje. Takou príručnou knihou je „Vollständige Katechesen, od Mey-a, ktoré sme i pri rozložení tejto práce mali pred očima.*)

Hneď po všeobecnom učení o sviatosti pokánia podávame návod k vzývaniu Ducha Svätého. Toto katechismy majú až v učení o zpytovaní svedomia. Lenže týmto činom,

*) U nás bereme za základ „Katechismus pre počiatočníkov“, ktorý r 1858. v Ostrihome krajinský sbor biskupov prijal, na čo ukazuje i prídavok k tomuto katechismu, obsahujúci Vyučovanie o prvej zpovedi a Pobožnosť zpovednia. Pri vynačovaní a rozoberaní tohoto upotrebovávajú naši katecheti obyčajne príručnej knihy „Výklad malého Deharbeovho katechisma“ od Jakuba Schmitt. Nekoľko málo častí originalu, našim deťom cudzích dľa formy alebo obsahu, museli sme v preklade premeniť; pri tom držali sme sa vždy osnovy „katechismu pre počiatočníkov.“ Prekl.

týmto podriadením, tratiť návod zo svojej významnosti a môže sa i nekomu zdať, že pomoc Ducha svätého potrebná je len prvej čiastke sviatosti pokánia. Deťom musí sa čo len možno hlboko vštepiť, že bez pomoci Božej nič nemôžeme. Preto ku pr. v konštanckom katechisme vzývanie Ducha Svätého uvádza sa medzi vecmi, ktoré pri prijímaní sviatosti pokánia zachovávať načí, osobitne a sice na samom prvom mieste. Modlitbu k tomu najlepšie je udať deťom krátku, ale určitú, ktorej po náležitom vyložení dobre porozumejú. Malým deťom musíme určite naložiť, čo sa majú modliť, a nie len odporúčať; ony rady zameškávajú, čo jim bolo len odporúčané. — Kde to okolnosti dovoľia, nech katecheta na konci prvej hodiny vykoná s deťmi v kostole malú pobožnosť k Duchu Svätému. Tým činom dostane sa príprave k sv. zpovedi posvätenia a v očiach detí slušnej vážnosti.

Bude snáď nápadné, že sme utešené podobenstvo o marnotratnom synovi nespomínali. Kde tomu času dost, tam ovšem i my odporúčame, predniesť ho vážne a dojímavé, na koľko len možno slovami sv. písma resp. Dejín biblických na konci prvej hodiny alebo pri opakovaní, To je ale už všetko, čo sa za občajných pomerov na teraz stať môže. Dojem na srdce maľučkých oslabil by sa bez primeraného prospechu pre srozumenie, keby sme vykladali podobnosť medzi jednotlivými momentami v držaní sa marnotratného syna a čiastkami sviatosti pokánia, alebo čo viac, keby sme jednotlivých dôkazov lásky otcovej použili k objasneniu účinkov tejto sviatosti. I toto i to bolo by nesnadné deťom, ktoré ešte nemajú žiadneho rozhladu v učení o sviatosti pokánia. Až pri budúcom vynaučovaní budeme môcť s prospechom o každej jednej veci jednať. I Spasiteľ len pokročilejším zpo- medzi svojich poslucháčov, t. j. svojim učedníkom dal vhlbiť sa do podobenství. Čo sa deťom teraz ťažko dá obznámiť, tomu v budúcich rokoch snadno srozumejú; veď za našich pomerov po prvej sv. zpovedi ešte viac rokov chodia riadne do školy.

Na zakončenie urobíme ešte poznámku dotýčne slova „zpoved“ miesto „sviatosť pokánia“, teda dotýčne kladená čiastky na miesto celku. Tato obyčaj pochádza už z časov otcov, ktorí tuto sviatosť nazývajú *confessio* alebo *ἔξομολόγησις*, a prejšla i do nových jazykov a sice tak hovorí nielen ľud lež i veda. My však myslíme, že v školskom vynaučovaní, zvlášť pred malými, mali by sme vždy hovoriť „sviatosť pokánia“. Slovo „zpoved“ vede veľmi snadno k mýlkan a udržuje tú i rozsiahlostou učenia o vyznaní hriechov v ne-

ktorých katechismoch stáby stvrdenú mienku, jako by zpoved bola najdôležitejšou čiastkou pokánia. I to padá na váhu, že pri slove „zpovedať“ nadíde nejedného i dospelého jakýsi trapný pocit, ktežto sa to pri výraze „prijat' sviatosť pokánia“ zaiste zriedkavejšie stáva.

2—4. (I. Všeobecné o zpytovaní svedomia.)
Nenie treba, aby sme zpytovanie svedomia začínali vynaučovaním o hriechu. Jako podstata tak i rozdiely hriechu dajú sa vpliesť do prednášky, na koľko je toho vôbec na teraz treba. Tu už vec sama prináša príklady k objasneniu, a netreba jich s utrúcaním času prinášať zinakadial.

Čo sa týka zvlášť delenia na smrteľné a všednie hriechy, obsirnejšie rozberanie tohoto rozdielu mohlo by deťom na tento čas viac škodiť než osožiť. I u starších katechumenov nesmieme sa do tohto rozdelovania prihlboko púšťať, aby sme nenapomáhali úzkostlivosť alebo ľahkomyselnosť. Pri menších deťoch, ktoré i v neprajných pádoch predca málo smrteľných hriechov na srdci mávajú, ponechajme jich poznanie viac súdu svedomia. Nektorá vec, ktorá by sama v sebe bola hriechom smrteľným, ťažkým, tlačí jich málo, a je pre ne i pre nedostatok poznania len všedným hriechom a naopak. Preto v najviac prípadoch súd svedomia objektivnejšie posúdi stupeň jich previnenia než súd vedy. Hlavnia vec pri tom je, aby si byly toho povedomé, jako nektorými hriechami Boha zvláštnym, zatracenia hodným spôsobom mohly by obraziť. Keby potom bár len nektoré z tých ťažkých hriechov, jestli jaké majú, za také uznávaly, to neni taká chyba, jako keby naopak na základe nevhodného poučenia mýlne držaly sa za vinné mnohých ťažkých hriechov. Tým domnením, že majú na sebe mnoho smrteľných hriechov, oslabuje sa oškľivosť pred nimi. Deti majú naučiť sa smýšľať o smrteľnom hriechu jako o viac mimoobyčajnom previnení, ktoré nestáva sa u každého dieťaťa a najmä nie každý deň.

Mnoho dôležitých otázok povstáva strany **návodu k zpytovaniu svedomia**. Od spôsobu, jakým sa koná zpytovanie svedomia, závisí sebapoznanie, ktoré je k pravej ľútosti a vážnemu polepšeniu života tak potrebné, a ktoré u dieťaťa už včul musí byť založené. S prvou zpovedou musí dieťa začať vážne hľadať na stav svojej duše, na ktorý dosiaľ sotva pozrelo. Musí sa učiť prezerat' záhyby srdca, aby snáď neujšol jeho zraku nebezpečný červ, a nepustošil i ďalej v skryte. Ale i zpovedníkovi musí byť daný spôsob, aby mohol duševní stav detí aspoň natoľko posúdiť, nakoľko k tomu treba, že by na nich svoj trojaký úrad jako učiteľ, lekár a sudca s pro-

spechom konať vedel. Toto však mi je len vtedy možné, keď dieťa na základe sporiadaného a náležitého zpytovania svedomia správne, poriadne a zreteľne vyzná svoje hriechy.

Predovšetkým načim uvážiť otázku, dľa ktorej metódy majú prváci zpytovať svoje svedomie. Rozoznávame dve metódy — jedna káže zpytovať svedomie dľa miest (jako sa držali v kostole, v škole, doma, na ulici, na poli), druhá dľa prikázaní. Že táto zasluhuje prednosť, to nebude tajiť nikto; len z praktických príčin volíme častejšie zpytovanie dľa miest. Metóda dľa miest, pokiaľ je názornejšia, zdá sa sice byť vhodnejšou i k vynajdeniu i k zapamätovaniu hriechov. Ale znázornenie dá sa celky dobre spojiť i s tou druhou metódou. Treba len deti pri pojednávaní o jednotlivých prikázaniach príležitostne upozorniť na miesta a iné okolnosti, v ktorých sa toto alebo to druhé prestúpenie stať mohlo. Má však zpytovanie dľa miest svoje vady. Mnohé hriechy stávajú sa na viac miestach, alebo i na všetkých, tak že nevedno, pri ktorom treba ich uviesť. Niektoré dieťa bez ostychu spácha hriech na ulici, kdežto doma pod očima kresťanských rodičov by sa ho neopovážilo dopustiť, a naopak sú deti, na ulici jako anjeli ovšem len na oko, lebo doma všade vystrkuje rožky jich odporný a svevolný charakter. Nad to je zpytovanie dľa miest len čiastočne obľahčením pre pamäť. Pokiaľ mnoho hriechov mohlo sa postávať na rozličných miestach, pamäť nemá, čoho by sa bezpečne zadržala, tak že i dieťa i svedník veľmi snadno môže zabudnúť dôležité otázky. A napokon, metóda dľa miest nijak nedostačí pre celý život a už pri druhom vynaučovaní k zповedi, najneskôr ale pri vynaučovaní k sv. Prijímaniu musí byť nahradená tou druhou metódou, pokiaľ dekalog, ktorý je nám od Boha samého daný za pravidlo mravného života, či tak či inak musí tvoriť základ k zpytovaniu seba. Zmena systému máva ale vo vyučbe vždy svoje tmavé stránky.

Z týchto príčin mali by sme už pri vynaučovaní k prvej zповedi dať prednosť metóde dľa dekaloga. Zkúsenosť učí, že sa v tom i slabé deti vyznajú. Jestli že počiatkové vynaučovanie náboženstva len jako tak bolo dokonalé, ono už deti obznámilo s desaterom. Deti vedia desať božích prikázaní nielen jedno za druhým vypočítať, lež už i znajú jich obsah — aspoň hlavným dielom. Tu teda už nič netreba iného, len to trochu rozšíriť a za príčinou sebazoznania zvláštne znázorniť. K tomu Boh napísal svoje prikázania na telesné tabule srdca, tak že dieťaťu dekalog nenie tak celkom cudzí. Na všetok spôsob cíti sa vo svojom svedomí hlbšie dotknutým, keď najde

v sebe previnenie hľadiac na isté prikázanie, než keď len upamätovaním na isté miesto príjde k povedomiu hriechu, a tak učí sa význam desatera pre mravný život lepšie oceniť a hriech jako prestúpenie prikázania božieho jasnejšie ponímať. Preto nech katecheta nefutuje tej práce, ktorá chodíeva s methodou dľa prikázaní, trebárs by ona o nečo väčšia bola. Bez práce a námahy nenie ani ta druhá methoda, ale pri tejto má ju vlastne len raz, preto že týmto činom pri neskoršom vynaučovaní nenačím mu klásť nové základy, ale len rozširovať staré.

Tu povstáva druhá otázka, či máme zostať len pri dekalogu a či pripojiť i cirkevnie prikázania i hlavnie hriechy? Po pravde je sice dekalog dokonalým mravným zákonom a každý hriech padá pod jedno alebo i pod viac jeho prikázaní; len že v nektorých pádoch by nám deti sotva porozumeli, prečo nektorý hriech práve pri tomto alebo pri druhom prikázaní zpomínáme; mnohé veci musely by si zapamätat len mechanicky. Čo sa už týka prikázaní cirkevnych, o tých itak netreba hovoriť pri vynaučovaní k prevej zповedi na tých miestach, kde prikázanie abstinenčie nenačím rozoberať, jako ku pr. v krajoch, v ktorých sa málo mäsa užíva. Ináč musíme jim dať zvláštne miesto i preto, aby vo svojom význame viac vynikaly a v neskoršom živote pri zpytovaní svedomia bez povšimnutia nezostávaly. A toto tým viac platí o hlavných hriechoch. Oproti donebavolajúcim hriechom, ktoré predpokladajú stav nešlachetnosti, jaká u dietok ešte nedá sa myseľ, a oproti hriechom proti Duchu Svätému, ktoré značia stav úplnej nekajúcnosti, dokazujú hlavnie hriechy svoje pôsobenie už v stave začínajúcej hriešnosti, tedy v stave, v ktorom sa naši prváci nachádzajú. Hlavnie hriechy sú tie hlavnie formy, v ktorých na javo vychádzajú v každom človekovi vkorenené chťiače. Žiadost' očú, rozkoš tela a pýcha života, a je to doista vec dôležitá, aby sa dieťa zavčasu naučilo vo svojom srdci vynajst' pramene hriechu. Preto nemali by sme krome pri zvlášte nepriaznivých pomeroch odstupovať od rozberania hlavných hriechov, pri tom mohli by sme sa s tým uspokojiť, že hlavnie hriechy aspoň v jich hlavných prejavoch jako nenábožnosť, hnev, mlsavosť, vzaté boly do zpytovania a že jich len veda jako zvláštne hriechy stanovila. Na všetok spôsob tam, kde ohľadom na počet otázok musíme zachovávať tu najmenšiu mieru, radšej vzdáme sa hlavných hriechov, nežby sme mali prikrátke rozoberať alebo docela pomínúť jedno z desatero božích prikázaní.

Kolko hriechov a ktoré budeme tu zpomínať? Držme sa hlavnej zásady, že pristaneme na tom, čo je potrebné. Jedná sa tu o deti, ktoré idú prvýraz konať pokánie; a od toho, kto poprvýraz ide konať nejakú prácu, musíme žiadať čo najmenej. Prilíš mnoho otázok by deťom tu prácu i pri zpytovaní i pri vyznávaní mimo náležitosť obťažovalo, tak že by k ľahkomyslnosti náchylné deti nektorých otázok ani si nevšímly, kdežto úzkostlivé snadno by padly do skrupulosity. Pri tom nastáva i to nebezpečenstvo, že deti skrze prílišné rozberanie i také hriechy poznajú, ktoré jim ešte mali ostať neznámymi, že budú vynasnažovať sa vynajst čo najviac hriechov a pri tom primálo hľadať na jich oskľivosť, alebo že upadnú do jakejsi farisejskej samospravedlnosti, preto že z tých početných hriechov, ktoré sa jim predstavujú, nektoré nespáchaly.

Dľa tohoto načim vynechať predovšetkým tie hriechy, ktoré u malých detí nikdy alebo často neprichádzajú, jako zaprenie viery, pochybovanie o článkoch viery, falošné prisahanie, rúhanie, preklínanie atď. Tým činom pravda že u dieťaťa, ktoré by predca i taký hriech spáchalo, môže byť zapríčinená štrbina vo vyznaní. Avšak vedľa katechety je tu i svedomie, ktoré samé od seba môže upamätovať na také previnenie; treba len deti medzi vynaučovaním výslovne upozorniť na to, že mohly snád spáchať i iné hriechy, o ktorých nebola zmienka, a že si i tie, jestli jim príjdu na rozum, musia k zpovedi zapamätáť. Keby ale pri tom všetkom jeden hriech a to ťažký hriech vypadol, nuž toto vypadnutie, ktoré beztak nečiní zpoveď neplatnou, o mnoho ľahšie padá na váhu než tie výš vyzdvihnuté škody prídaleko zasahujúceho zpytovania svedomia.

Tým viac musí byť vynechané všetko, čo je len nedokonalosťou. Pokročilejšie duše nech že sa naučia prezkúmať záhyby svojho srdca až na dno a vyhľadať i tie chyby, ktoré len disponujú k hriechu, v sebe ale ešte niesu hriechami. U dieťok však a vôbec u veľkého množstva veriacich musíme byť s tým spokojní, že poznajú svoje skutočné hriechy.

Z tejže príčiny načim vytvoriť i tie otázky, ktoré by sme mohli pomenovať „loci communes“, lebo žiaden určitý druh hriechov neznamenujú, lež všetko povedajú a spolu i nič neriekajú. Ku pr.: „Nemiloval som svetské rozkoše viac než Boha?“ „Či som Boha tak miloval, jako načim?“ „Či som žil dľa svojej viery?“ „Či som snášal náležitú starosť o zachovanie posväcujúcej milosti?“ atď. Takými všeobecnými otázkami neprijde dieťa k poznaniu svojho duševného stavu,

lež snadno k tomu nebezpečiu, že neskôr bude pri zpovedi i skutočné hriechy zakrývať frásami. O ľútosti pri tom beztak nemôže byť ani reči. Ale i zpovedník nemôže si utvoriť žiaden úsudok z takých obžalôb a ide-li všetká zpoveď takým spôsobom, jej platnosť bola by pre nedostatok určitej materie na pochybnosť postavená. Preto hovorí sv. František Sal. vo svojej „Philothei“: „Zanechaj docela to neurčité a zbytočné žalovanie na seba, ktoré si mnohí do zvyku vzali, jako: že som Pána Boha tak nemiloval, jako som mal; že som sa tak nábožne nemodlil, jako som mal . . . Takovým-li spôsobom na seba žaluješ, nepovedáš nič, čo by zpovedníkovi stav tvojho svedomia vyložiť mohlo; ponevác všetci ľudia na zemi, ba všetci anjeli nebeskí mohli by to isté riecť, keby sa zpovedali“ (2. čiastka, 19. hlava). Aby sa dieťa podľa všetkej možnosti varovalo takého bezcenného žalovania na seba, musíme týmto všedným priepovedám (loci communes) už pri prvom pripravovaní k zpytovaniu svedomia čo najbedlivejšie vyhýbať.

Nebolo by na mieste, keby sme do návodu k zpytovaniu svedomia nečo vzali, čo dľa súdu cirkve alebo dľa súdu obecného (sententia communis) samo v sebe nenie hriechom a len skrze isté okolnosti ním sa stáva. Tak ku pr. zameškanie jednej z každodenných modlitieb alebo modlitby spolkovéj, zameškané prežehnanie sa pred inovercami atď. nemôžeme zrovna za druhový (specifický) hriech vydávať. Nektorí sa domnievajú, že prijatím takých bodov treba ostríť svedomie detí, ale väčším dielom dosahujú len to, že sa počet údobných (formálnych) hriechov čím dál tým viac množí. Sem patria i takzvané miestne hriechy. Ponímanie a smýšľanie v okolí účinkuje na dieťa tým spôsobom, že i taká vec, ktorá sama v sebe ešte nenie hriechom, jako zameškanie popoludnajších alebo stredtýdňových služieb božích, požívanie mäsitých pokrmov v sobotu v diecesach s dispensaciou od tohoto prikázania atď., za hriech považuje, tak že sa mu to i skutočne môže stať hriechom. V takých pádoch katecheta nemá toho práva, aby utvrdzoval omyl zrovna za hriech udávajúc deťom také činy. Ponevác ale taký omyl ani korrigovať nemôže pre nastávajúce nebezpečie, že tým hrešeniu uvoľní (popustnú obyčaj — latam praxim — zapríčiní), preto musí také body vo vynaučovaní o zpytovaní svedomia (nie však vo vynaučovaní náboženstva vôbec) vynechať, jestliže by asi tak, jako ku pr. zameškanie nie prísne povinných služieb božích z príležitosti duchovnej lenivosti, podotknuté byť nemohly. V osobitnú otázku nesmie jich na žiaden spôsob formulovať, lež musí to prepustiť svedomiu detí, či jich ono

tie činy, ktoré sa jim skrze okolnosti docela snad hriechami staly, upamätuje a či nie.

Pres to všetko musíme sa chrániť, aby sme otázky pre zpytovanie svedomia priveľmi neobmedzovali. Už pri prvom vynaučovaní, má-li ono ozaj položiť pravý základ, musí zpytovanie svedomia tvoriť celok. Preto načim mu podľa najvyššej možnosti v seba zahrňovať hlavnie smery mravného činného osvedčovania, ktoré jednotlivé prikázania udávajú. Žiadne prikázanie nesmieme celkom mlčaním pominúť, ačkoľvek pri nektorých len o jednom druhu hriechov môžeme robiť spomienku. Podobne nesmieme prestávať len na zovňajších prestúpeniach, lež musíme upamätovať i na hriešne myšlienky. Práve vnútorné hriechy páchajú sa najčastejšie a bez nich nebolo by zovňajších.

Či zpytovanie svedomia nemá sa stávať podľa **zповедného zrkadla**? To je zas iná a najvyšš dôležitá otázka.

Zповедné zrkadlo samo o sebe nikdy nemôže dostačovať, tak že by dieťa bez každého ústneho ponaučenia jednoducho len zповедné zrkadlo malo dostať do ruky, snad s jakýmsi formálnim návodom k upotrebovaniu. Takým činom vedelo by dieťa len zovňajšie vyznanie hriechov složiť; kdežto zpytovanie svedomia kladie i základy k lítosti a predsavzatiu. Dieťa, ktoré do svojho svedomia hľadá, má zároveň cítiť sa pohnutým k lítosti a soznať, v čom zvláštne má sa usilovať napraviť sa. Toto však nedocielime mrtvým soznamom hriechov. S tou istou chladnosťou srdca, s ktorou dieťa jednotlivé otázky zповедného zrkadla číta, bude jich i svojmu svedomiu predkladať, a s takouže chladnosťou bude mu toto dávať odpovede. Čo má vniknúť do srdca a skrze srdce do vôle, to zvláštne u dieťok, ktoré v čítaní ešte niesu tak zbehlé, musí sa ta dostať skrze živé slovo.

Zpytovaním svedomia na samojedinom základe zповедného zrkadla zadržovala by sa i mravnému pokroku tak potrebná samočinnosť. Dieťa, ktoré sa celkom alebo hlavne dľa pamäti zpytuje, samostatným rozmyšľaním snadno pričádza na také hriechy, na ktoré pri vynaučovaní nebolo menovite upamätované, alebo aspoň tak si bude hľadať do duše, že v nej jednotlivé hriechy jasne pozná. Naproti tomu dieťa, ktoré je utisknuté na zповедné zrkadlo, bude zväčša spokojné so sebou, keď si formulár z hlavnej čiastky vštepi do pamäti. Na každý spôsob nebude ono pri jednotlivých otázkach hlbšie vnikáť, ale po povrchnom rozmyšľaní nad jedným bodom hned prejde na druhý, na ktoré mu už oko zabehlo, a jednak sa dá ľahko vyrušovať vonkajšími vecmi, lebo sa nemusí obávať,

že ztratí niť, kdežto odkázane na svoju pamäť nútené je koncentrovať svoje sily. Naposledy jak ťažko je toho, kto naučil sa dľa zповedného zrkadla zpytovať svoje svedomie, priviesť k dôležitému cvičeniu každodennieho zpytovania svedomia! Kto na základe ústneho návodu samostatne díva sa do svojej duše, o mnoho skôr pozre každý večer do nej, než ten, ktorý si bez zповedného zrkadla nevie pomôcť a najprv svoj tlačený soznam hriechov vyhľadávať musí.

Zpytovaniu svedomia, konajú-li ho dietky dľa zповedného zrkadla, z príčin výš uvedených, obyčajne nedostáva sa vnútornosti, samočinnosti a základnosti. Preto mali by sme zповedné zrkadlo odložiť; otázky nech pred očima dieťaťa povstávajú následkom ústneho návodu, kdekoľvek to okolnosti dovolujú. Sú doista pomery, v ktorých sa vštepenie otázok ústnym spôsobom sotva dá docieľiť, ku pr. keď katecheta pri všetkej dobrej vôli nemá k tomu potrebného času, alebo keď je počet dietok tak veľký, že nenie možno každému venovať príslušnú pozornosť, alebo keď sú deti zvláštne zle nadané alebo učené. V takých pádoch môžeme upotrebovať zповedného zrkadla, ale len potom, keď sme jich už ústne poučili, jako si majú samostatne zpytovať svedomie. Zповedné zrkadlo nikdy nech neslúži za základ k zpytovaniu svedomia, lež najvýš za pomôcku k podpore pamäti. V tomto smysle radia nektorí, ktorí však ináč sú proti zpytovaniu dľa zrkadla, deti mať k tomu, aby na konci zpytovania svedomia čítali zповedné zrkadlo. Avšak i toto má cenu pochybnú. Dostanú-li deti raz do ruky zповedné zrkadlo, ony z väčšej čiastky hneď zo začiatku budú siahať po ňom, lebo je to pohodlnejšie, alebo aspoň nedajú sa tak základne do slobodného zpytovania, opierajúc sa na zrkadlo, v ktorom najdú, čo treba opraviť. Preto je to najlepšie, keď deti od samého začiatku nedostanú do ruky žiadneho zповedného zrkadla. O povinnosti, dať jim ho do ruky, itak nemôže byť ani reči; ponevác i keby bez tejto pomôcky nektorý hriech vypadol, zповeď by preto nebola neplatná. A štrbiny dajú sa vypyťovaním v zповedeľník z dobrej čiastky vyplniť a pri neskorších zповeďach pomalu vyplnia sa ony samy od seba.

Kto navzdory všetkému tomu predca len chce dať deťom zrkadlo do ruky, nech že je ten pri jeho voľbe alebo zostavovaní veľmi obozretný. Predo všetkým musí na to hľadať, aby to bolo zrkadlo len pre prvákov zostavené. Pri veľikej rozdielnosti v duchovnej i v mravnej vyvinutosti nenie toho zповedného zrkadla, ktoré by zodpovedalo všetkým vekovým triedam školských detí rovnako. Hviezdičkami a podobnými

pomôckami snád poznačiť otázky, ktoré prváci vynechať majú, nič neosoží, lebo všetečné deti práve to najradšej čítajú, čo ešte nenie pre ne. — Ďalej musí byť zrkadlo materiálne správne a formálne praktické. Chyba proti prvému je, keď sa puhé nedokonalosti za hriechy a všednie hriechy za smrteľné udávajú; proti posledniemu, keď miesto viet otázkových volili sme vety určité, kategorické. Kategorické vety snádno svedú deti k tomu, aby si so zpytovaním svedomia počínaly jako s úlohou, ktorú sa majú nazpamäť učiť, bez toho, že by tie vety najprv jako otázky predkladaly svojmu svedomiu. Aby totiž zpovedné zrkadlo nebolo suchou kostrou otázkových viet, a svojmu cieľu lepšie zodpovedalo, malo by sa k jednotlivým otázkam pridať jadrné vysvetlenie. Nad čím majú deti rozmýšľať, to všetko nedá sa povedať vo zvláštnych otázkach, ináč bol by jich počet priveľiký a vyznanie priobširné a rozvlačné.

Čo sa teda týka ústnej úpravy k zpytovaniu svedomia, tej nedostačí len mechanicky naučiť dietky otázky, ktoré majú predkladať svojmu svedomiu, alebo poučiť jich o upotrebení zpovedného zrkadla, lež ona musí byť zovrubným, sporiadaným, na rozum, pamäť a vôľu účinkujúcim poučením.

Príhodno bude podať deťom ku každému prikázaniu tak zvané nápovede (Stichwörter). Tieto ukazujú jim smer, kam musia obrátiť svoje myšlienky a podstatne podporujú pamäť, akže totižto precisne vyslovujú hlavnú myšlienku. Vysvetľovanie samé musí byť krátke, jasné a praktické. Čokoľvek neslúži cieľu zpytovania svedomia, treba pominuť, aby dieťa dokonale vedelo, na čo má svoj zreteľ obrátiť. Zovrubný výklad prikázaní patrí do riadneho vynaučovania. Pri vysvetľovaní načim ešte i ohľad brať na speciálne pomery dietok, aby do úvahy braly určité previnenia. Len toho treba sa nám chrániť, aby sme v malichernostach neztratili sa alebo slušnosť neobrazili.

Z vysvetľovania jako od seba majú vychádzať otázky zpytovania svedomia. Opačná, analytická methoda nezodpovedala by cieľu. Otázky tie však musia byť nielen materiálne i formálne správne, lež i precisne, krátke a jednotné. Neurčité držané sady alebo články sád deti vždy v zmenenej podobe prednášajú a len zťažka vstúpajú si jich do pamäti, a slova, bez ktorých pri tom byť môžeme, by ju len nič po nič obťažovali. Ani sa jednou otázkou nesmieme zpytovať dvoje vecí. A keby sme tomu nemohli vyhnúť bez rozvlečenosti v takom výminečnom páde upotrebuje k spájaniu slučovacej spojky „a“ nikdy ale rozlučovacej „lebo“, ponevác deti po-

držia rozlučovanie i pri zpovedi, jako sa ku pr. pri nektorej otázke, jako: „Som bez potreby alebo docela falošne prisahal?“ snadno presvedčiť môžeme. Naposledy načim otázky, nakoľko to len možno, tvoriť v takej forme, v jakéj môžu byť podržané. Budúce vynaučovanie má rozšíriť a nie zmeniť predošlé.

Aby vynaučovanie o zpytovaní svedomia bolo úplné, musíme našich prvákov i o tom poučiť, jako sa pri ťažkých hriechoch majú zpytovať na jich počet. Avšak nesmieme pri nich priveľmi klásť váhu na to, že máme počet verne vyhladať, bár je to v sebe vecou veľmi dôležitou! Musíme byť spokojní, keď dieťa vyhladá, asi niekoľkokrát dopustilo sa takých hriechov; ono itak ešte nevie s istotou posúdiť, či nečo bolo ťažkým a či len všedným hriechom alebo práve len nejakou chybou (nedokonalosťou), a preto i o vernosti tých počtov, ktoré pri jednotlivých hriechoch — dľa svojho zdania — najšlo, prichodí nám veľmi pochybovať.

Pri všedných hriechoch nebudeme žiadať počet. Taká žiadosť mohla by snadno škodiť. Po prvé zpytovať si svedomie je už beztak vecou veľmi obtížnou, a pri každom druhu hriechov vyhladať počet pádov z celého života, to presahovalo by intelligentnú i morálnu silu detí. Následkom toho v jedných usadil by sa na všetky časy strach pred zpytovaním svedomia, a druhé by po povrchnom rozmýšľaní prijaly, jaký taký počet nič si z toho nerobiac, či je to počet verný a či nie. Takým činom by i rozdiel medzi smrteľným a všedným hriechom temer docela zmizol. Preto pri všedných hriechoch počet nebudeme žiadať. Ba pre oblahčenie radíme pri prvej zpovedi uspokojiť sa udaním druhu všedných hriechov. Kto by však za lepšie uznal, i pri týchto hriechoch žiadať isté udanie dotyčne opakovanie hriechu, ten mal by sa uspokojiť príslovkovým udaním počtu, jako: niekoľkokrát, viackrát, často atď. Pri tom mu treba dať pozor na to, aby sa postupovalo od slabšieho výrazu k silnejšiemu, ináč museli by vkladať soslajujúcu príslovku „len“, ku pr. či sa hriech často alebo len niekedy stal? Príslovke „zriedka“ treba vonkoncom vyhýbať.

Pri ťažkých hriechoch máme sa krom počtu zpytovať i o istých okolnostach, ktoré druh hriechu menia. Avšak táto nauka je pre prvákov ešte priťažká a môžeme sa zaobísť bez nej. Treba len dať dieťaťu takú praktickú úpravu k zpytovaní svedomia, že ona samo od seba, bár nepovedome, vezme do zpytovania tie potrebné okolnosti. Dieťa ku pr. nemusí vedieť, že hriech potupovania, keď sa ono na rodičov vzťahovalo, obsahuje v sebe zvláštnu okolnosť. Prednese-li

katecheta hanenie alebo potupovanie nielen pri piatom prikázaní, lež i pri štvrtom, tu hneď vložil i okolnosť, ktorá má byť udaná.

2.—4. (II. Podrobné o zpytovaní svedomia.) Pri každom prikázaní musíme si náležite rozmysleť, ktoré hriechy máme vziať do otázok.

Mimo zvláštnych prípadov pri prvom prikázaní ešte sa nebudeme vypytať na hriechy proti viere, nádeji a láske. Deti v tom veku nepáchajú tak snadno zvláštne hriechy proti týmto čnostiam a keby sa jich i boly dopustily, len zľahka jich poznávajú za hriechy zvláštne. Tak ku pr. také dieťa v zanedbávaní učenia náboženského ešte nevidí hriech proti viere, ono to považuje za puhú lenivosť v dobrom. Na to miesto tým viac načim prizvukovať previnenia z ohľadu na modlitbu. Povinnosť modlitby musí byť deťom čo najväčšie a najväčšie vstúpaná, aby hneď od začiatku učily sa vyhľadávať tu silu, ktorou sa pokiašenia premáhajú a čnosti dobývajú. Avšak katecheta nech sa chráni každé jedné zameškanie nektorej z denných modlitieb predkladat za hriech, lebo také ponímanie nemohol by ospravedlniť žiadnym prikázaním božským. V otázke dostačí ten hromadný výraz „každodenie modlitby“, len vo výklade treba jich predniesť každú o sebe.

Pri druhom prikázaní patria k hriechom, od malých detí ešte nepáchaných, na každý spôsob nie vôbec a nie zhusta páchaných: rúhanie sa Bohu, svätokrádež, simonia, hriechy dotyčné prísahy a slubu. Nakoľko by sa i také previnenia udaly, tie najväčším dielom ešte netvoría žiaden zvláštni druh, ale spadajú so zneuctením mena Božieho. Čo sa zvláštne týče prísahania, ten obyčajný spôsob hovorenia, ku pr. na môj dušu, jako je Pán Boh na nebi, atď. nemôže sa ani z úst dospelých brať pravidelne za prísahu, lebo mu chýba mens jurandi*). Tým viac platí to o prvákoch, ktorí vôbec ešte ani nerozumejú, čo to znamená: Boha volať za svedka. Také reči z jich úst musíme brať za zneuctenie, dľa okolností za ťažké zneuctenie mena svätého. Avšak tento hriech, jako dľa okolností i zneuctenie svätých vecí a miest, pácha sa dost často a preto patrí do otázok.

Čo týka sa hriechu proti svätým menám, tu budeme dľa toho, že to i ľud vôbec tak poníma, rozdiel robiť medzi ľahkomyslným, neuctivým vyslovovaním sv. mien a zlo-

*) Srov. Deharbe Erklärung des kath. Katechismus. 1860. III. 1. str. 204.

rečením (klnutím). Ovšem že u týchto detí nebudeme myslieť na skutočné klnutie: preklínanie, čo padá medzi hriechy proti piatemu prikázaniu, lež na to vyslovovanie svätých mien v hneve, čo obyčajná mluva klnutím nazýva. Často sa tieto dva hriechy i skutočne schádzajú v jednom, keď totiž k preklínaniu sväté mena zneužívané bývajú.

Zneuctenie svätých vecí a miest načim pominúť, kde nedajú sa predpokladať také hriechy. Kde však stáva zakorenený neriad, tam príprava k prvej sv. zpovedi mala by byť vítanou príležitosťou k jeho vykoreneniu. Len že musíme o tomto predmete tak hovoriť, aby sme stydlivosť a jemnosť neurazili a že by deti jakékoľvek zanečistenie, ku pr. vyplutie v kostole, za hriech nebraly. Týmto však nechceme povedať, že by sme v pomeroch, ktoré dovoľujú predpokladať jemnejší cit, pri obyčajnom vynaučovaní nemali poukázať na neslušnosť týchto alebo podobných zvykov, ktoré si v žiadnej poriadnej izbe nedovoľujeme. Také poznamenania veľmi napomáhajú úctu k svätine.

Pri treťom prikázaní môže otázka o nepotrebnom pracovaní v nedeľu a sviatok celkom vystať, lebo sa ten hriech u detí nebárs udáva.

Hovoriac o povinovatom slyšaní sv. omše radi by sme hovorili i o navštívení ostatných nadeľnejších služieb božích a o slyšaní sv. omše v dňoch robotných. Avšak to by deti snadno sviedlo k tomu bludnému náhľadu, resp. jich v ňom utvrdilo, že brať účasť na týchto službách božích sa zákonom prikazuje, kdežto sa to len radí, trebárs i jakokoľvek veľmi naliehave radí. Ovšem že dieťa v jednotlivých pádoch takým zameškaním či zanedbaním hriech spáchať mohlo, ale toho sa katecheta pri treťom prikázaní týkať nebude, lebo by mylné svedomie buď potvrdil, buď k jinakej škode opraviť musel. Za to nič neprekáža, aby sme o tomto predložiteľom predmete pri siedmom hlavnom hriechu jako o príklade lenivosti v duchovných vecach nehovorili.

Ináč sa vec má s chovaním sa v kostole. Toto môže sa bezprostredne pripojiť k slyšaní sv. omše v nedeľu a sviatok, preto že „nábožné“ slyšanie padá pod zákon. Pri tom ale načim dať pozor, aby sme u detí žiadne úzkoprse (skrupulosne) ponímanie nezapríčinili; také by bolo ku pr., že v kostole nikdy ani obzrieť sa, ani slova prehovoriť nesmie. Každé preháňanie škodí.

Pri štvrtom prikázaní netreba pre ťažšie previnenia, jako potupovanie, preklínanie a bitie rodičov, najväčším dielom žiadnych zvláštnych otázok, preto že

to u detí málo prichádza alebo viac len zdurným, vzdorovitým chovaním sa býva. I dotyčne zarmucovania a rozhnevania môžeme vôbec vynechať zvláštnu otázku, pretože deti nie tak snadno mávajú taký úmysel a najviac ani nemôžu dobre predvídať, že sa rodičia zarmútia alebo rozhnevajú. Také deti nemôžu ešte mnoho myslieť na následky svojich činov, preto jim jich ani takto ľahko privlastňovať nebudeme. Tak tiež môže byť pominutá otázka o zanedbávaní prímluvnej modlitby, jakokoľvek povinnosť tejto modlitby v riadnom vynaučovaní prizvukovaná byť musí. Kto vedel by na isté udať, jak často a kolko sa pod hriechom za živých a zomrelých rodičov a predstavených modliť musíme? Vyjmuc dni choroby, umretia, pamätné atď. i dospeli uspokojujú sa zbožným zavieraním svojich milých do ranajšej a večerajšej modlitby a do mementa pri sv. omši. A čo sa týka neposlušnosti, ovšem že dieťa prehrešuje sa nielen keď zhola neposlúcha, lež i keď nie rado, nie v čas (ihned), nie na vlas (náležite) poslúcha. Avšak tieto vedľajšie druhy netreba brať ani do osobitných ani do hlavnej otázky, preto že všetky jednu, bár i čiastočnú neposlušnosť v sebe zahrňujú. Dost' bude vo výklade poukázat' na ne. Naposledy nepotrebujú hriechy proti bratom a sestrám, starším ľuďom atď. žiadnych osobitných otázok, preto že u malých detí tak ľahko žiaden zvláštny druh netvoría.

Pri piatom prikázaní máme najlepšiu príležitosť zrejmejšie než dosiaľ vyzdvihnúť rozdiel medzi hrešením myšlienkou, hrešením slovom a hrešením skutkom, pre sebazpoznanie tak predôležitý. Netreba však žiadneho theoretického učenia. Dostačí previnenia podľa tohoto rozdelenia sporiadať a vysvetlovanie primeranými posuňkami (pohybami), ukazovaním na čelo (alebo na srdce) a na ústa a dvíhaním ruky sprevádzať. Pri hriechoch v slovách môžeme potupovanie a preklínanie ešte pominúť, preto že to obidvoje u takých detí javí sa najväčším dielom len v nadávaní. Podobne pri hriechoch v skutkoch nenie potrebná otázka o poškodení zdravia pitím v rozhorúčenosti, jedením nezralého ovocia atď. U malých detí patria tieto previnenia najväčším dielom medzi hriechy nemiernosti. Beztak nesmieme takéto nebezpečenstva pre zdravie z morálneho stanoviska príliš prizvukovať. Deti venkovské práve to chráni od mnohých nemocí, že sa o svoje zdravie príúzkostlive nestarajú, prečo i z dospelých našich venkovanov v diaetických chybách málokto vidí hriech proti šetreniu zdravia.

Pohoršenie patrí už do prvého zpytovania svedomia. Je to vec vysokého mravného významu, aby deti už zavčasu na previnenia cudzími hriechami upozornené boli. Nie darmo jich veda v osobitný hlavný druh složila. K označeniu najvhodnejšie bude voliť výraz: „k hriechu svádzať“, alebo „do hriechu doniesť“, alebo „vinou byť hriechov iných“ či „príčinu dať iným k hriechu“. Slovo „popudzovať“ vzťahujú deti temer výhradne na hnev.

O šiestom prikázaní by katecheta najradšej mlčal dľa slov apoštolových: „Všeliká nečistota . . . nebuď ani menovaná medzi vami, jako sluší na svätých“ (Efez. 5, 3). Avšak jako tenže apoštol za potrebné uznal, predca často a dôrazne o tom hovoriť, práve preto, že nektorí veriaci neboli „svätí“, nemôžeme ani my obísť tento predmet vo vynaučovaní k prvej sv. zповedi. Ačkoľvek nektoré deti v týchto rokoch sú ešte „sväté“ t. j. nevinné, to — bohužiaľ — predca nemôže byť prijaté za všeobecné pravidlo, obzvlášť za našich časov. Prehnané a smazané pôžitkárstvo vo všetkých vekoch a stavoch, smyslné naladené umenie, jehož výtvary sa očiam detským vo výstavných oknách, na škatulkách, na rozličných obalkách, ba i v nektorých knižkách svodne objavujú, pokazenosť mnohých slúžobných pri deťoch, zmáhajúca sa nedbanlivosť prevzdelaných a surnosť zlotrených rodičov, tesnota v obydlí atď. budia a roznečujú prirodzenú telesnosť už v útlom veku. Z tej príčiny prichodí nám predpokladať, že mnohé deti v nevinnom veku niesu už nevinné. Ale i pri priaznivejších pomeroch môže nečistota už zavčasu sa začínat a tu musíme dať slovu „principiis obsta“ úplnú platnosť. Jako že mali by sme i lepšie účinkovať proti počiatkom tohoto hriechu, ktorý sa verejnosti najviac vyhýba a len mocnou pomocou milosti božej premožený byť môže, nie-li skrze sviatosť pokánia? Preto vôbec nedobre by sme si sporiadali, keby sme vo vyučovaní k prvej zповedi šiestoho prikázania z ostychu len povrchne sa dotýkali.

O mnoho ľahšia je otázka o spôsobe, jako máme zachádzať s týmto šiestym prikázaním? Pridaleko zasahujúcim poučením mohli by sme byť nevinným deťom na pohoršenie a prílišným zadržovaním nepoučiť vinných nadostač; oboje nebezpečenstvo napomína nás k najväčšej opatrnosti. „I vystríhanie pred touto nešlachetnosťou stáva sa deťom nebezpečným, neupotrebuje-li všetkej opatrnosti“, praví zbožný Jais.

Čo už týče sa výberu otázok ku zpytovaniu svedomia, načim podržať aspoň tie tri, ktoré sa na hlavnie druhy: nečisté myšlienky, slova a skutky vzťahujú. O žiadostach nemôže byť žiadnej otázky; v pokazenejších deťoch mohlo by sa

tým prebudiť tušenie, bár i slabé, pohlavného pudu. U týchto detí vôbec je tá žiadosť najviac hriešnou všetečnosťou, ktorá je ešte stejná s myšlienkou. Tiež tak v katechetskom vynaučovaní otázka o nečistých skutkoch nesmie mať to ďalšie doloženie, či boly vykonané s chlapcami a či s dievčencami. Čo obrátilo by pozornosť detí na rozdiel pohlavia. Treba-li v jednotlivých pádoch bližšieho vysvetlenia resp. otázky, nech sa to stane v zповедelnici. O nečistom podívaní alebo poslúchaní môžeme sa smelo zpytovať; ba je to i žiaduce, lebo tieto hriechy jednak medzi myšlienkami i jednak medzi slovami a skutkami jakoby v prostriedku ležia a veľmi snadno k týmto posledným vedú. Avšak kde načim počet otázok nakoľko možno obmedzovať, tam zamlčanie obú otázok neuškodí. Dostačí, keď v jednom rozložíme, čo o tom vedieť treba.

Veľmi ťažko je pri vysvetľovaní šiesteho prikázania držať sa pravej prostrednej cesty. Katecheta musí predovšetkým hľadať dodržať stručnosť (krátkosť). Ničoho nesmie sa týkať, čo prvákom vedieť netreba, a vyslovovať musí sa dla najväčšej možnosti stručne, aby nebudil obrazotvornosť a smyslnosť. Avšak pri všetkej stručnosti musí sa vyslovovať jasne a určite, nesmie z premršteného jemnocitu a ostychu predmet tak dôležitý odbaviť slovami všeobecnými, neurčitými. Každému dieťaťu malo by to v istej miere prejsť v svedomie, čomu rozumieme pod nečistotou — poškrvnenému, aby svoj hriech poznalo a pri zповеди náležite sa z neho vyznať vedelo, a nevinnému, aby ho pokušenia, ktoré ho skôr neskôr napadnú, nenajšly neozbrojené. Nejedno dieťa môže sa všelijakých previnení dopustiť proti čistote alebo aspoň bez strachu vystaviť sa takým nebezpečenstvám, keď z nedostatku správneho poučenia mnohé veci len za neslušné drží, ktoré predca sú proti čistote. Preto katechetovi nedostačí taká reč, jako: „Nesmiete nič urobiť, za čo by ste sa pred rodičmi a učiteľmi hanbiť musely“, alebo: „Nesmiete obcovať so zlými, pokazenými deťmi“ atď. Keď i nektoré to dieťa správne chápe myšlienku, v tých slovách zakrytú, mnohým predca zostane ona neistá a nejasná. Mnohé snad utvoria si z takých všeobecných rečí celkom mýlne pojmy, tak že pod nečistotou budú si myslieť celkom iný hriech alebo len jakúsi chybu proti zovňajšej slušnosti, čo ani pod šieste prikázanie nepadá. Usilujúc sa vstúpiť deťom správny pojem o šiestom prikázaní vyhábať bude katecheta všetkým takým slovám, výrazom a vysvetlivkám, ktoré by srdcia dieťok urážaly, pohoršovaly, alebo usmievanie a zapyrenie u nich pôsobily. Kde niet istoty, tam je lepšie povedať primálo než primnoho. Potreba doko-

nalého vyznania musí ustúpiť pred nebezpečenstvom pohoršenia. — Na vysvetlenie môžeme predniesť príklad o synoch Noemových. To príjmu deti s nežnejšou bázňou než ktorúsi udalosť z obyčajného života, póneváč s ctihodnou osobou súvisí a z dávnych časov pochádza. — Po všetok čas výkladu nech katecheta nedá znať na sebe, že u detí previnenia proti šiestemu prikázaniu predpokladá. Ináč by jedné urazil a u druhých osklivosť proti takým hriechom oslabil.

Vec dôležitá je tiež, jakým pomenujeme hriech? Pri vysvetľovaní môžeme k vôli zmene výrazu alebo pre lepšie porozumenie upotrebovať rozličných prídavných mien, označujúcich jakosť hriechu, najmä takých, ktorými hriech nečistoty označuje ľud nášeho kraja. Avšak do otázky najlepšie by bolo brať slovo vzaté zo smyslu prikázania, — slovo „nečistý“. Slova „nečistotný“, „neslušný“, „zlý“, „špatný“, „zпустlý“, „mrzký“, „osklivý“ sú prineurčité, označenie, z formy prikázania vzaté, „smilný“ je pre deti prisilné. Trebárs by i dľa prospechu a cieľu veci volené označenie nesrovnávalo sa s výrazom, obyčajným v našom kraji, deti mu po častejšom opakovaní so šiestym prikázáním porozumejú a privyknú. My však môžeme sa rozhodnúť za prímene „nehanebný“, „nestydatý“.

V rozoberaní materie, o ktorej je tu reč, mnoho znamená i prednáška. Z postavy a hnutia katechetovho, z jeho vymeranej vážnosti v reči i v tvári musí dieťa samo od seba vycítiť, že tu jedná sa o veci dôležitej, vážnej a chúlостivej. Vidí-li dieťa na katechetovi, že o tejto veci len nerád a ostýchave hovorí, ono bude to s odvráteným srdcom poslúchať a každé pokušenie odháňať. Avšak katecheta nech sa chráni hovoriť jakoby v rozpakoch nevediac, čo má zatajovať a čo povedať, takým činom dráždil by len všetečnosť detí. Zrovna tak nebolo by na mieste hovoriť s priveľkým dôrazom, lebo to by zarazilo deti na škodu uprímnosti pri zpovedi. Katecheta, ktorý je anima candida, sám od seba dovede hovoriť správne, ináč snadno bude jeho prednáška buď affektovanou buď ľahkovážnou.

Vo vynosnažovaní, dietky od hriechov proti šiestemu prikázaniu odstrašiť, radi dávame sa sviest k prehánaniu, jako by každé také prehrešenie malo byť považované za hriech ťažký. Tu máme do činenia s menšími deťmi, u ktorých zväčša nedostatok poznania vylúva z hriechu smrteľného a o opravdivej luxurii ešte nenie reči. Kto by však mienil, že z paedagogických príčin predca treba už prvákov zvlášte k tomu mať, aby i dotyčne hriechov proti šiestemu zpytovali

sa o počet, nech to aspoň pred deťmi tým odôvodni, že pri takých hriechoch ťažko je rozoznať, či sú ťažké alebo všednie.

Zpytovanie o siedmom prikázaní začíname najvhodnejšie otázkou o mlsaní. Kradenie vecí k jiedeniu ovšem že není druhove (specifične) rozdielne od kradenia iných predmetov, ale rozdelenie na dve otázky je dôležité ohľadom na posúdenie mravnosti. Dieťa, ktoré bere veci, jaké k bezprostrednému nasýteniu chuti k jiedlu neslúža, stojí zväčša mravne nižšie než dieťa mlsavé (paškrtné). — Miesto „kradnúť“ lepšie bude upotrebovať slova „vziať“, „brať“, preto že „kradnúť“ zdá sa byť pre menšie deti prisilným.

Pri ôsmom prikázaní výrazu „na cti utrhovaf“ deti ešte ťažko porozumejú, a „falošne svedčiť“ primálo vyslovuje, tak že najprimeranejšie bude voliť výraz treba širšieho pochopu „hovoriť o inom, čo není pravda“.

Jako sme už vo všeobecných poznámkach o zpytovaní svedomia hovorili, vo veľmi nepriaznivých pomeroch nemuseli by sme cirkevnie prikázania a sedem hlavných hriechov oddelene rozkladať, tak že by potom štvrtá katechesa vystala. Kde však to pomery jako tak dovolujú, treba jich k vóli úplnosti predca len rozobrať.

Pri rozoberaní prikázania o zdržovaní sa mäsitého pokrmu musíme byť opatrní, aby svedomie detí neprichádzalo do povážlivých rozpakov, kedykoľvek jim jich vlastní rodičia ku spoločnému obedu mäsité pokrmy predložia. Ani nesmú také deti svojich rodičov zvonza za pohŕdačov cirkevneho prikázania považovať, veď rodičia môžu byť pri tom i bez viny.

Čo týče sa hlavných hriechov, tie není dobre všetky zahrňovať do jednej vety, lebo by deti jednotlivých primálo si všímaly a takú dlhánsku vetu pri zpovedi len mechanicky odriekaly. Tými osobitnými malunkými vetami povstáva sice jednotvarnosť, len že aestetický ohľad musí dať prednosť praktickému.

Pri siedmom hlavňom hriechu dá sa mnoho predniesť, najmä rozoznávame-li lenivosť vo svetských vecach od lenivosti v duchovných vecach. Pod prvú padá zanedbávanie povinností stavu, ktorých si dieťa už zavčasu musí byť povedomé, a predca ešte nemôžeme to v osobitnej otázke spomínať jako „hriechy proti povinnostam stavu“. Pri lenivosti v duchovných vecach môžeme ukázať na nejedno zameškanie, ktoré samo v sebe ešte není hriechom, ale skrze okolnosti snadno sa ním stať môže.

6. (Lútosť a predsavzatie.) Jakokoľvek ťažko je, vštepiť deťom pochop o lútosťi, predca nemali by sme sme to nechať bez pokusenia. Ktorí to držia za zbytočné, radi sa odvolávajú na slova blahosl. Tomáša kempenského: „Ja radšej chcem lútosť v srdci cítiť než vedieť, čo je lútosť a v čom záleží“*). Avšak — týmito slovami Tomáš nechce povedať, že poučenie o podstate lútosťi je zbytočné. On len hovorí: Ja „radšej“ chcem. Dá-li sa oboje spojiť, tým lepšie, a k tomu máme sa vynasnažovať hneď vo vyučovaní začiatkov, aby v základe nebolo medzier.

Jako že ale objasníme malým tento ťažký pojem? Pri takých zvratných (reflexívnych) pojmoch alebo vzhľadoch do nátra nenie dobre priamo na rozum pôsobiť, pretože takým činom mohli by byť ponímané jako nečo viac zovňajšieho. Aby lútosť dľa svojej podstaty poznaná bola jako nečo, čo vnútri v duši býva, k tomu treba nám voliť nepriamu cestu citu. Najprv teda budeme hľadať v srdci dieťaťa vzbudiť cit či pocit lútosťi, a len potom ho ponaučíme, jako si má to, čo cíti, vysvetliť a tak sebe lútosť v pojme predstaviť. Pociť lútosťi najlepšie sa dosiahne nejakou zaujímavou rozprávkou. K tomu výborne sa hodí vyrozprávať, jako sv. Petor zaprel Pána Ježiša. Dieťa naslúchajúce veíti sa do postavenia Petrovho a cíti s ním. Veľmi snadno poznáva, že má tú istú príčinu k lútosťi, čo on. A jako sám od seba obracá sa pociť lútosťi na vlastnie hriechy a tým činom započala sa lútosť. Veľu už vysvetľovacími opisovaním môžeme s jej pojmom tak blízko nájsť rozumu, jako je na tento čas potrebné. To isté zachováme i pri predsevzatí.

Hlavnou úlohou tejto katechesy je úprava k vzbudeniu lútosťi a predsevzatia. Táto úprava nesmie sa obmedzovať na vysvetlenie a naučenie lútosťnej modlitby. Deti majú sa naučiť samostatným rozmyšľaním prísť k lútosťi. Kto o tom hneď za detinstva nedostal náležitého poučenia, ten až do smrti bude sa nazdávať, že zadosťučinil svojej povinnosti, keď pred zpovedou „prečítal lútosť“. Ovšem že prvý raz len veľmi nedostatočne podarí sa deťom vzbudiť lútosť svojim vlastným rozmyšľaním. Lež nech sa aspoň pokusia o to. Budú-li to pred každou zpovedou opakovať až do vystúpenia zo školy, keď jim už nikto nebude lútosť vzbudzovať, vtedy to už oni i sami dovedú. Kde by však pomery byly nepriaznivé alebo že by sme mali čas k zakončeniu vyučovania krátky, môžeme k prednáške pádu Petrovho opominúť, čo nasleduje,

*) Nasled. Krista I. kniha 1. hl. 3.

nadpriast deviatu katechesu s primeranými zmenami. Deti sice takýmto činom neobznámia sa so spôsobom, jakým možno to postupne priviesť k pravej lútosti, ale jich srdce bude v pravde disponované.

Pri vynaučovaní, jako si majú dietky lútosť vzbudiť, môžeme vychádzať z prirodzenej lútosti, ktorú už každé dieťa pocítilo. Pri tom však nenie potrebné, aby sme prirodzenú lútosť menovali alebo snád hneď i jej výmer podávali.

Čo sa nadprirodzených pohnútok týče, o tých i nedokonalých i dokonalých treba poučiť i prvákov. Prvé na žiaden spôsob neslobodno pominúť, preto že nie každé srdce detské je i dost zbožné a útlocitné, aby ho príčiny dokonalej lútosti pohnúť vedely. Ved i mnohí dospelí nikdy nebudú chápať tyto šlachetnejšie motivy tak jasno a pôsobne, že by len nimi boli privádzaní k pravej lútosti. Avšak i k dokonalým treba viesť srdcia detí, preto že tými dostáva sa lútosť zjistenia a rozmnoženia. Deti nech hneď po prvé príjmu sviatosť tak hodne, jako len môžu. Preto nech katecheta ani pri motive, vzatom z umučenia Kristovho, ačkoľvek dokonalom, nezostane, ale nech prejde k urážke božej, ktorá leží v hriechu. Pri tom ovšem že ešte darmo by sme sa usilovali deťom pochopiteľnou učiniť krivdu, ktorej sa proti „najvyššej, najdokonalejšej a lásky najhodnejšej добрote“ dopustili; tu musíme sa ešte obmedziť na moment nevďaku. Lež už i toto je dľa odôvodneného náhľadu spôsobné vzbudiť dokonalú lútosť.

Naučenie určitej lútosťnej formuly nesmie vystať. Odmodlievaním sa takej stáva sa dieťa svojej zkrúšenej mysle povedomejším a utužuje ju novým aktom. Ona je obzvláštne potrebná v nenadálom nebezpečenstve, v ktorom ťažko je vzbudiť akt lútosti, keď ho nemožno pripojiť k formuláru, ktorý utkvel v pamäti. Jak užitočne je v takom prípade vedieť lútosťniu modlitbu, vysvitá z rozprávky jedného deväťročného chlapca, ktorý sa spolu s mnohými inými osobami pri horení divadla vo Viedni r. 1881 v tom najväčšom nebezpečenstve života nachádzal. Tento chlapec vyprával potom, že sa v nešťastí modlil dokonalú lútosť a že si jeho tetka žiadala, aby sa jej ju predmodlieval. „Kým sme sa my dvaja modlili, pokľakli i iní, a potom moja tetka vysvetlila nektorým vedľa mňa, prečo dala si práve dokonalú lútosť predmodlievať a jak veľikú moc má tato modlitba. Teraz modlili sa s nami i ti ostatní ľudia, tuším kresťania, dokonalú lútosť, a ja som sa hlasne predmodlieval.“*) Už z takých a podobných príčin

*) Ambrosius, Monatschrift für Seelsorger, 7. Jahrgang (1882) No. 3.

musíme o to stáť, aby každé dieťa ľútostniu modlitbu bez chyby vedelo. Preto radíme, aby sa ju deti od tejto hodiny po obyčajnej záverečnej modlitbe voľne a zreteľne modlievaly.

Na otázku, jakú formulu voliť, dáva odpoveď katechismus, z ktorého sa deti učia. Zinakadiaľ ju brať alebo novú složiť odvádza už i ohľad na prípadnú zmenu v osobe katechetovej. To isté platí i o vzbudení predsevzatia, nenie-li oboje v jednej formule spojené.

6. Zpoveď. Prvá hodina: Vyznanie hriechov. Deti už od počiatku musíme k tomu pridržovať, aby sa pri zpovedi v určitej a sporiadanej forme vyslovovali, žeby jich samoobžaloba nebola povrchná alebo rozvlačitá. Ale ta forma musí byť jednoduchá, stručná a praecísna (odmerená) a mala by byť bez podstatnej zmeny zachovávaná cez celý život (to sa rozumie, že dľa potreby rozšírená).

Pamäť podporuje a od zamlčania hriechov chráni to, keď dieťa, pred jednotlivými hriechami spomne patričné prikázanie (ku pr. „proti prvému prikázaniu“, „proti druhému“ atd.). Menovať ho má i v tom páde, jestli by sa nebolo prehrešilo proti nemu, aby tak snadno nič neztratilo, a aby zpovedník vedel, či dieťa patričné prikázanie len zabudlo alebo či sa ozaj proti nemu neprehrešilo. Avšak nenie potrebné, aby dieťa povedalo prikázanie v jeho celom znení. To bolo by marením času a predca nemohlo by sa zachovávať cez celý život. Dieťa nech hneď od prvu privyká zprítomniť si v mysli obsah prikázania, ktoré čo prvé, druhé atd. spomína. Ukáže-li sa v zpovedelnici, že to dieťa ešte tak ďaleko nedoviedlo, alebo že ho pamäť opustila, zpovedník môže si dať povedať patričné prikázanie alebo napovie mu ho sám, aby dieťaťu pomohol.

Zvláštneho pováženia hodná je otázka, jako naučíme deti vyznávať hriechy t. j. jednotlivé hriechy v zpovednici vyslovovať. Keby sme jednotlivé sady sebaobžaloby deťom po poriadku tak dlho predriekali, kým by jich ony samé zreteľne hovoriť vedely, alebo keby sme jim jich odpísať dali alebo v zpovednom zrkadle predložili, aby sa jich nazepamäť naučily, deti by vyznanie samé považovaly za úlohu, ktorú sa majú naučiť z pamäti. Aby sa vyznanie radšej hneď z počiatku naučily ponímať jako samoobžalobu, treba poučenie o ňom čo najvyššie spojiť so zpytovaním svedomia, ktoré už jako prameň sebapoznania znajú. Z otázok nech sa tvoria sady pre sebaobžalobu. Naučenie samé dialo by sa potom najskôr najneskôr najneskôr zastupovacieho vyznávania, ako ho tak pomenovať chceme. Myslím to takto: ponevác vyznanie hriechov

chov je vecou osobnou, podobou svojou dľa osôb rozličnou, a spolu i vecou tajnou, do verejnosti ani len zdanlive nepatriacou, nemôžeme sa dieťaťa k vôli vycvičeniu jednoducho zpýtať: „Jako musíš udať svoje hriechy proti prvému, druhému atď. prikázaniu?“ Dieťa pri takých otázkach lebo do rozpakov príjde, ponevác sa mu to tak zdá, jako by svoje vlastnie hriechy hovorilo, alebo hovorí sady celkom mechanicky, alebo, a to by bolo najhoršie, vžije sa viac alebo menej vedome do tej myšlienky, jako by sa to samo sebou rozumelo, že ono všetky tie hriechy spáchalo. Preto naučme deti vmysleť sa do postavenia iného, neurčitého dieťaťa a miesto toho hovoriť jednotlivé sady vyznania. Tento spôsob zaiste zaslúži prednosť pred spôsobom chybného vyznania, ktorý v tom záleží, že katecheta hriechy schválne v nepravej forme predkladá a žiada od detí, aby ho opravovali. Toto snadno zvfha sa v nehodnú hračku alebo svádza deti k jakejsi neviazanosti oproti katechetovi, ktorý jim touto methodou veľkú slobodu dáva. Krom toho to schválne predriekanie nesprávnych sád snadno zpletie deti, ktoré si rady tie nesprávne sady zapamätajú. K tomu pozornosť povzbudzujúcemu a ostrovtip cvičiacemu opravovaniu zavdávajú počas vynaučovania beztak dost príležitosti nepravé odpovede dietok.

7. (Zpoved. Druhá hodina: Chovanie sa pred zpovedou, pri a po nej.) Ačkoľvek katechetské vynaučovanie o vecach, ktoré z ohľadu nášeho predmetu zachovávať treba, vždy má na zreteli i praktický cieľ, predca nemôžeme sa zaobísť bez toho, že by sme deti zovrubnejšie nepoučili, jako sa jim načim držať pred samým prijatím sviatosti pokánia. Menšie deti sa často ani v tých najjednoduchších vecach bez temer trapnej až do tých najmenších podrobností sahajúcej úpravy nevyznajú.

Či je však radno alebo zcela zapotreby, prakticky jich cvičiť v zovňajšom chovaní sa, to je iná otázka. Prváci niesu tak docela novákami. Naivätšia čiastka z nich už videla, jako sa druhí ľudia držia v zpovedelnici: kde si klakajú, kde hovoria, jako sa chránia, aby jich nikto nepočul. Preto musí dostačiť ústna úprava. Praktické cvičenia vedú u detí k smiechu a k iným neslušnostam. Kto by však myslel, že nenie možno zaobísť sa bez praktického cvičenia, nech ten obmedzí sa na to najpotrebnejšie a cvičí len jednotlivé deti. Veľmi daleko zašiel by taký katecheta, ktorý by si sadol do zpovedelnice jako by mal vyslychať zpovede.

Veľmi užitočné je, začínajú-li si deti svoju prípravu už deň pred zpovedou. Takým činom zavčas privyknú (na

čo i cirkev vigiliami ukazuje), svätému a milostiplnému dňu s pripravenou mysľou chodiť v ústrety. Avšak táto príprava nemá sa v našom páde obmedzovať len na zbožné modlitby, lež bude aspoň i zpytovanie svedomia do seba zahrňovať; poneváž pokoj srdca len vtedy nastáva, keď sa ono cíti zbaveným tarchy. Miesto tejto prípravy je dľa pomerov rozličné. Ačkoľvek by sa k tomu najlepšie vhodil kostol, predca často nemôžeme ho odporúčať pre počasie, vzdialenosť atď. Má však to mnoho dobrého za seba, utiahne-li sa dieťa k tomu cieľu do svojej komôrky. Ono naučí sa tým činom ctiť si tu „tichú komôrku“ jako miesto nerušenej pobožnosti a dáva svojim príbuzným, ktorí o vzdialenejšej príprave často zhola nič nevedia, povzbudzujúci príklad.

O písaní hriechov sú náhľady rozličné. Ono sa na žiadan spôsob nesmie deťom nakladať za povinnosť, preto že to žiadno prikázanie nekáže a nikto nemôže žiadať upotrebovanie mimoriadnej, vôbec neobyčajnej, mnohým ani neprístupnej pomôcky. — Že by sa tým vyhlo zábudlivosti, taká príčina sa neospravedľňuje, preto že zabudnutie hriechov nevadí platnosti sviatosti. Ovšem že písanie neostáva bez užitku pre malé deti na toľko, nakoľko jich pamäť ešte nenie dost vycvičená. Ale obyčajne ešte menej cviku má jich ruka. Čo jich to stojí práce, kým si úplné vety na papier napíšu, aby jich plynne prečítať mohli! A čo sa tých zmatkov týče, ktoré môžu v zpovednici bez pomocnej cedulky povstať, tie zmiznú pod uspokojúcim a pomáhajúcim slovom zpovedníkovým. A úzkostiam, ktoré by sa pre zabudnuté hriechy po zpovedi dostavily, môžeme vyhnúť náležitým poučením o rozdiel medzi zabudnutím a zamlčaním. Avšak úzkosti sa deti nezbavia ani tým napísaním, a keby sme jim tu úzkosť priveľmi zmenšili chceli, ona by tým dlhšie trvala. Deti predca len nekdy musia odložiť vodítko a zpovedať sa z pamäti. Ktoré však nikdy neznalo pomôcky, dovede to snadnej, než ktoré sa má neskôr zaobísť bez nej.

Spísanie môže mať i iné okolnosti proti sebe. Do jakého zmatku musí prísť dieťa, ktoré si svoju cedulku zapotrešilo alebo ztratilo! Zpoveď v takom zmatku vykonaná, je dozaista nedokonalejšia, než ta, v ktorej dieťa z tej samovzniklej úzkosti nečo vynechalo. A kde že si deti uschovajú svoje spísané hriechy, keď nemajú kde si jich dať pod zámku? Nektore nemôže dôverovať svojim bratom a sestrám, nektore ani svojim rodiťom. A keďby tito skutočne vyhľadali tu cedulku, či by sa svojou všetečnosťou alebo i roznesením toho spísaného sozňamu hriechov ťažko neprehrešili? A toto na-

písanie môže i škrupulositu vzbudiť a napomáhať, preto ho zkusení zpovedníci zrovna zakazujú. Stať sa tiež môže, že si deti jedno druhému tie cedulky prečítajú alebo i odpíšu, alebo že si jich zadržia pre budúcu zpeveď. Z týchto príčin tedy len vo zvláštnych okolnostiach smieme schvalovať odpísanie, ku pr. u detí, ktoré sa veľmi zmatievajú, alebo keď nemá času naučiť sa hriechy nazpamäť, alebo neskôr pri generálnej zpeveďi.

Čo odporuje písaniu hriechov, to je väčším dielom i proti jich čítaniu. Toto však má ešte i iné škodné stránky. Čítané vyznanie býva obyčajne menej srdečné, skrúsené a pokorné. A jak chladné je ono, musí-li dieťa pre nezreteľné písmo alebo nedostatočné svetlo zápasit s čítaním! Jak snadno môže tiež jedno lebo druhé nečo zamlčať z bázne pred okolostojiacimi, proti ktorým pre potrebné svetlo nenie vstave dobre sa kryť. A keby sme i pre počiatok dovolili čítanie, pri druhej alebo tretej zpeveďi treba už od každého dieťaťa žiadať vyznanie z pamäti.

Straniva zovňajšieho poriadku v deň zpeveďi platí za prvé pravidlo: nebrať na jedenraz mnoho detí do kostola. Čím sú menšie, tým ťažšie jim je, za dlhší čas v pokoji čakať a obtížnosti klačania a zimy snášať. Žiadno dieťa nemalo by sa v kostole viacej než jednu hodinu do zdovedi zdržovať. Preto načim jich v menších oddieloch po osem do desať (na jedného zpeveďníka berúc,) do kostola posielat, resp. ustanovit. Ktoré privčas prišli, tie na krátky čas vypustíme z kostola. A také oddiely dost bude tri alebo štyri ozpeveďat jedno pred- alebo popoludnie, lebo slyšanie prvých zpeveďí dietok zvláštnie vyprobuje trpezlivosť zpeveďníkovu a oslabuje čulosť jeho ducha.

Pri oddieloch treba tiež hľadať na odlúčenie pohlaví, chlapcom dáme prednosť. U dietok tohoto veku nemáme sa sice čo báť mravných nebezpečenství, lež predca iných neporiadkov. Chlapci zvykli dievčence pre jich nektorú nespôsobnosť viac vysmievať, dráždiť a škádliť než svojich súdruhov. Dievčence v prítomnosti chlapcov ľahko tratia svoju smelosť a chlapci to hlbšej cítia, keď sa pred dievčencami nejakej nešikovnosti dopustili.

Aby sme vyhli neporiadkom, budeme i dotyčne miesta nektoré pravidla zachovávať. Niesú-li detské stolice pridaleko od zpeveďnice, bude najlepšie, keď deti umiestia sa tam, preto že sú jim tieto stolice pohodlnejšie a deti sa v nich cítia domácejšie; len jich treba dobre oddeliť jedno od druhého, aby približko vedľa seba neklačaly. Kde je zpeveďnica

oddialenejšia, tu dáme deti do najbližších stolíc. Kde to len možno, nenechajme deti stáť, aby sa spolu neshŕdzili, od zimy nohami nepokojne neprestupovali a k zpovedelnici sa netisly. Dobre bude deťom ustanoviť poriadok, v ktorom majú svoje miesto zaujímať. Či pri tom vezmeme za pravidlo abecedu, vek, skorší príchod, bližšie alebo vzdialenejšie bývanie atď., to je stejné. Na každý ale pád načim tento poriadok zachovať už v stoliciach, ináč ho deti pri vychádzaní budú rušiť. Ktoré sa násilne preteká, to za pokutu pošleme na poslednie miesto. Po zpovedi nech nejdú deti na svoje predošlé miesta k tým, ktoré sa ešte nezpovedaly, lež na iné trochu vzdialenejšie, aby u obú stránok pobožnosť ničím netrpela. Deti rady sa vypyávajú, čo kňaz hovoril, jakú pokutu uložil atď. alebo dráždia jedno druhé. K podakovaniu a vykonaniu pokánia najlepšie sa vhodí miesto pred hlavním oltárom alebo pred obrazom Panny Marie alebo iné svojou svätosťou zvláštné miesto; ovšem vždy len na očiach zpovedelníkovi alebo učiteľovi.

Velikú pozornosť zasluhuje modlitebná knižka. Modlitebné knižky pre deti nech vybere sám katecheta; deti dostaly by do ruky i také, ktoré sú len pre dospelých, alebo také nemasné neslané slátaniny, ktorých pod menom modlitebných kníh po šiatroch dosť predávajú. Pobožnosť k zpovedi má obsahovať krátky, precisny a srozumiteľný výklad piatich čiastok sviatosti pokánia, aby sa deti znovu rozpamätaly na všetko, čo sa učily. Modlitby ale musia byť jadrné, detinskému smýšľaniu primerané a jednotlivým čiastkam sviatosti pokánia príležitosté. Nesmú byť pridlhé ani prikrátke, ktorú posledniu chybu mávajú prečasto modlitby po zpovedi.

Má-li mať pobožnosť k sv. zpovedi nejakú cenu, musia sa deti poučiť, jako ju majú upotrebiť. Musíme jim ukázať, čo sa majú modliť pred zpovedou a čo po zpovedi a jaké modlitby môžu ešte vykonať, kým jim treba čakať. Bez poučenia budú sa modliť i celkom inú pobožnosť alebo len čítať, čo po sebe nasleduje atď. Dobre bude, keď sa zpovedník pred zpovedaním presvedčí, či si dietky tu pravú pobožnosť pootvárali.

Bár by i všetky deti mali rovnaké a dobré modlitebné knižky, predca je radno pripraviť jich spoločnou pobožnosťou. To sa sice nedá vždy previesť, ku pr. keď vždy nové oddiely prichádzajú. Avšak má i to svoju dobrú stránku, keď sa dietky učia samy zanášať sa týmto svätým cvičením. Ťažšie je previesť spoločnú záverečnú pobožnosť, preto že by nektoré dietky pridlho musely čakať, Miesto toho odporúčame shromaždiť dietky ešte raz, večer alebo na druhý deň a tu

sdokonalíť jich privátnu pobožnosť a upevniť jich predsavzatia. Len nech sú patričné modlitby dobré, cieľu primerané, a nech z ohľadu na detský vek netrávajú dlhšie od malej polhodiny.

K udržaniu poriadku nezaobídeme sa bez dozoru. Vo vierovyznanských školách povedie dozor učiteľ alebo učiteľka. Kde treba deti púšťať do kostola po oddieloch, tam učiteľ lepšie urobí, keď každý oddiel len zo školy odprevadí osobne alebo len očima z okna, a ostatnie za ten čas opakovaním zповедních modlitieb, otázok, rozprávkami zo života nábožných dieťok zamiestnáva. V tomto páde, alebo keď sa od učiteľa nemôže žiadať dozor nad dieťkami, budeš dozerať zповедník sám, alebo ustanoví k tomu hodného kostolníka. Musí-li sám dozerať, vyvolí pre deti také miesto, že jich zo zповедnice vidí alebo aspoň počuje. Pri neporiadkoch zahriakne jich klopaním alebo tichým zavolaním; jestli by to nedostačilo, vyjde z zповедnice a niekoľko vážnymi slovami, avšak bez každej náruživosti, dá jim potrebnú výstrahu. Nikdy nech sa nedá strhnúť k bitiu, to obráza svätosť miesta a odstrašuje deti. Najlepšia pokuta je, rušiteľov pokoja alebo nepobožných postaviť na poslednie miesto alebo so zповедou odložiť na druhý deň.

Z ohľadu na držanie sa v zповедelnici treba tiež nečo poznamenať dotyčne detí i zповедníka.

Pri vstúpení do zповедelnice nektorí ľudia pozdravujú kňaza alebo prosia ho o požehnanie alebo ďakujú zaň. Avšak pozdravenie i prosba prichádza pravidelne prineskoro, preto že zповедník žehnajúcu modlitbu začína, jaknáhle sa mu kajúčnik blíži, a ďakovanie hodilo by sa lepšie na koniec, snád po uložení pokuty. Kto by nevedel sa zaobísť bez prosby a poďakovania, nech vyslovuje prosbu v tej najkratšej forme a poďakovanie nech spojí s ľútosťou modlitbou, aby sa pri väčšom shrnutí kajúčnikov bez potreby čas nemeškal.

I zповедnie modlitby (formuly) majú byť čo najkratšie a napresnejšie. Vynechať jich nenie radno. Hodnosť a svätosť veci žiada patrne úvod i zakľúčenie, jako to i v obyčajnom živote vážne konania na začiatku a na konci spojené bývajú s istou obšírnosťou, ktorá zároveň má chrániť pred prívetkou dôverčivosťou. I *Rituale romanum* predpisuje úvodniu modlitbu. K tomu treba povážiť i praktické ohľady. Začína-li sa vyznanie bezprostredne po požehnaní, môže sa stať, že kňaz prvé slová preslyší, a keď bez modlitby prestáva, že nevie, či je už dokončené a či len pamäť zasekla. Ďalej pod prvou zповедnou formulou dostáva sa kajúčnikovi krátkej príležitosti k sosbieraniu mysli a pod druhou zas zповедníkovi k rozmysleniu. Z týchto príčin musí byť vykonanie zповедních mod-

litieb pravidlom, ktoré najmä pri prvej zpovedi nedopúšťa výnimky.

Jako sa treba zovňajšky držať v zповedelnici, o tom musíme deti dopodrobna poučiť, aby sa pohrávania, obzerania a iných neporiadností lepšej zachránili. Poučenie, jako majú cez mrešky hovoriť, privede dietky zároveň k vedomiu, že pri všetkom zatajovaní na vonok majú tak hovoriť, aby jim kňaz dobre porozumel. Vo vynaučovaní maľučkých nebýva maličkosť.

Pri samom vyznávaní zповedníkovi nesmie sa ťažiť pomáhať, ináč sa dieťa jakživ nenaučí správne zповedať sa. Pri mnohých chybách nech opraví tie, ktoré sú väčšie, a pri tom nech sa uspokojí tým, že pri budúcich zповedach nektoré tie menšie chyby od seba odpadnú. Chyby vôbec neslobodno opravovať predriekaním, lež vypytovaním alebo napovedaním. Všetko musí sa diať s láskavosťou a tichosťou. Jedno nerozvážené alebo surové slovo mohlo by dieťaťu zavreť ústa alebo nahnať strachu i pred budúcimi zповedami. Pri smiešnych udaniach zповedník nech sa chráni smiechu alebo posmechu; keď dieťa rozmyšľa, nech nenáhli a keď sa zmiatlo, nech ho posmeluje dôverive ho ubezpečujúc, že všetko dobre pôjde. Veľmi mnoho závisí od toho, získa-li si zповedník pri prvej zповedi všetkú dôveru dieťaťa.

Čo týka sa opravovania chýb zvláštne, najlepšie je formálne hneď opraviť, aby sa prez všetkú zповeď nefahaly. S opravením materiálnych dočkáme až na koniec vyznania, aby sa dieťa neplietlo, niesu-li snád tak početné, že by sa celé vyznanie muselo opakovať. Napomenutie necháme si napokon, aby sme úprimnosti nepoškodili. I pri sporiadanom vyznaní môže byť niekedy dobre tu i tu sa nečo pýtať, aby dieťa pytvaniu privyklo, ináč by sa neskôr od toho odstrašilo.

Veľmi opatrní musíme byť pri otázkach dotyčne šiesteho prikázania. Žaluje-li dieťa na seba, že páchalo nečisté skutky s inými, nesmieme sa ho zrovna pýtať, či s chlapcami a či s dievčencami, aby sme ho bez potreby na rozdiel pohlavia neupozornili. Radšej zaobídeme dieťa, a tak dovedáme sa — je-li vôbec treba — na skutočný príbeh hriechu, pýtajúc sa chlapca, s koľko chlapcami bol vtedy (nemenujúc „dievčata“) a naopak pri týchto.

I pri siedmom prikázaní často treba dovedieť sa. Niekedy deti, najmä nepoctivých rodičov, v hriechu krádeže už ďaleko došli, keď sa po prvé zповedajú. Preto bude sa svedomitý zповedník v pochybných pádoch vypytovať, jaké predmety ukradly, a kolkokrát, aby v tejto dôležitej materii jich svedomie zavčas zaostřil a od tak záhubného zvyku odvedol resp. zavaroval.

Napomenutie musí byť detskému veku primerané, prosté, srdečné a prenikavé bez maznania, bez neprirodzeného spôsobu kazateľského. Niekedy bude potrebné i krátke poučenie o špeciálnych veciach, o riadnom vynaučovaní nemôžeme hovoriť. Hlavnou však úlohou napomenutia je, zabezpečiť tie dva podstatné momenty vo sviatosti pokánia, ľútosť a pred-savzatie. Nesmieme sa na to spoliehať, že sme pred zpovedou s deťmi ľútosť vzbudili. Všeobecné oslovenia nevnikajú do každého dieťaťa. Preto musíme dotyčne vyznaných hriechov, aspoň nebezpečnejších, zvlášťne motivy ľútosť predložiť a pýtať sa dieťaťa, či i tento a ten hriech zo srdca ľutuje a či sa v tom naozaj chce polepšiť a či chce i všetko vykonať, čo mu preto radíme. Nenačím sa veľmi báť, že takými otázkami dáme dieťaťu príležitosť k ľuhaniu. I keby dieťa ešte nebolo doviedlo k opravdivej ľútosťi, v tom okamžení, v ktorom ono prisvedčuje („ano“ odpovedá), prejavilo by k tomu potrebnú vôľu. Dobře je napokon sa dieťaťa pýtať, či už nemá čo povedať. A niekdy je radno predmodliť sa mu krátka ľú-tostniu modlitbu.

Uloženie pokuty nesmie sa diať jakoby jedným dúškom s posledným slovom napomenutia, lebo by ho dieťa preslyšalo. V prípade pochybností treba sa pýtať dieťaťa, či pokutu dobre rozumelo. Táto pokuta u prvákov bude pozostávať z modlitieb. Musí byť krátka a pre zábudlivosť nesmie sa vzťahovať na väčší počet dní. Ale je dobre, dať ju na druhý deň opakovať, aby deň zpovedi tak náhle z pamäti nevymizol. K priostreniu pokuty môžeme ustanoviť miesto v kostole, na ktorom má byť vykonaná.

Dotyčne rozhrešenia platia u prvákov tie isté pravidla, ktoré u dospelých. Je-li dieťa popredku disponované alebo napomenutím k dostatočnej dispozícii privedené, vtedy mu dáme rozhrešenie, z ohľadu na útlý vek nesmieme pre-stávať na puhom požehnaní. Ponevác požehnanie na sebe nemá moci očistovacej, dieťa prišlo by tým činom o očistenie svojho srdca, na ktoré sme mu nádej robili a čo si zachovaním piati čiastok zaslúžilo. A museli by sme sa i zneuctenia sviatosti obávať, preto že sme ju bez dostatočných príčin nedovršili. Je-li dispozícia pochybná, vtedy ovšem nesmieme dať roz-hrešenie. Avšak pri detských srdciach musíme viac predpo-kladať dobrú vôľu a zovňajším okolnostiam, jako detskému držaniu sa, roztržitosti atď. nesmieme u nich pripisovať zlosť. Odloženie alebo odoprenie rozhrešenia bolo by nemilosrdenstvom. Z tej príčiny môžeme v štedrosti rozhrešenia ešte ďalej ist než z pravidla pri dospelých. Ináč má sa vec, keď dieťa zjavne

nanie disponované a pri všetkej starosti a usilovnosti nemôže byť disponované. V tomto páde načím s ním tak nakladať jako s dospelým. Ale vtedy sa mu to nesmie zatajiť a snád mlčky dať mu požehnanie miesto rozhrešenia. Už i preto, aby pri budúcej zpovedi prvú opakovať mohlo, musí dieťa vedieť, že sú ešte všetky hriechy v jeho duši. Mlčky udelené požehnanie má svoje miesto v tom prípade, nedostáva-li sa rozhrešeniu žiadnej materie alebo nedospelo-li dieťa k dostatočnému užívaniu rozumu. Keď inak tieto dve príčiny nie sú isté, vtedy dáme prednosť absolúcii s výminkou, zvláštne nenie-li vytvorená možnosť ťažkého prehrešenia, aby dieťa starosti opäť obsiahlo, resp. v ňom sa rozmohlo. Je-li naliehavá potreba rozhrešenia, ku pr. ťažká nemoc, ďaleká cesta atď., v tom prípade udelíme rozhrešenie, treba-li s výminkou, pokiaľ nedostatok materie alebo dostatočného užívania rozumu nenie telko jako istý.

8. (Opakovacia katechesa.) Podstatný moment v katechesi tvorí otázka. Jakokoľvek obtížnou prácou je vypytyvanie, katecheta nesmie sa z nej na žiadon pád vytrhnúť alebo ju len podriadeným alebo neporiadnym spôsobom vyhovovať. Len pilným a podrobným vypytyvaním dochádza k porozumeniu veci prednášanej žiadúcej zreteľnosti. Nedbanlivé vyhovovanie tejto práce necháva katechetu v nejistote, či deti hlavnej veci porozumely a či nie? Vypytyvanie je tým dôležitejšie, čím mladší sú katechumeni, čím novší a neobyčajnejší jim je predmet a čím viac vynaučovanie do praktického kresťanstva zasahuje. Preto pri vynaučovaní k prvej sv. zpovedi, ktoré má činenie s veľmi mladými žiakmi, ktoré tvorí základ pre všetky budúce zpovede a má pripraviť k hodnému prijatiu sviatosti, vypytyvanie musí sa diať svedomite a horlivo.

Aby to však nezostalo len pri púhom odporúčaní, vriadili sme opakovaciu katechesu, ktorá bude zároveň užitočná jako posúdeniu tak i upotrebeniu práce. Kto sa chce presvedčiť o pravom rozrešení početnej úlohy, učiní zkušku (probu) na dôkaz. Z tej dá sa chytřejšie a spoľahlivejšie posúdiť, než z nového počtovania. Takou zkuškou, či nektoré učenie je mluvnične i logične správne rozvinuté, je: sbrať ho otázkami. Keby sme pri všetkej svojej zručnosti neboli vstave katechetickú prednášku v korrektnom vypytyvaní zopakovať, to by znamenalo, že jej nečo zchádza lebo na mluvničnej presisnosti alebo na logičnej postupnosti myšlienok. Katecheta môže si teda z našej opakovacej katechesy pravejši úsudok o katechesách samých utvoriť a jich nedostatky a vady ľahšie objaviť. V zaujme veci opakujeme pri tejto príležitosti

svoju už v predmluve vyslovenú prosbu, aby nám boli také objavenia v bratskej láske a úprimne sdelené. Opakovacia katechesa má i ten cieľ, aby katechetom upotrebenie našej práce obľahčila, pretože mnohí nebudú mať k tomu ani sťahy ani potrebnú zbehllosť, že by si pri pripravovaní otázky sami sporiadali.

Vypytovanie je vec dôležitá zvlášť u mladších katechumenov, a preto bude na mieste, na krátko vyložiť didaktické zásady, ktorých sme sa v tejto katecheši dľa možnosti pridrižovali.

Otázka musí predovšetkým byť jasná a pochopiteľná, aby jej žiaci i dľa formy i dľa obsahu porozumeli. Nesmie obsahovať také značenia, ktorých smysel deti ešte neznajú. Ačkoľvek treba nám vyhýbať obecným (vulgárnym) výrazom a dľa možnosti upotrebiť jazyk spisovný, predca musíme hľadať vyslovovať sa čo najjednoduchšie. Preto forma v ničom nesmie sa prehešovať proti mluvničným pravidlám. Každá mala by dľa možnosti tázacím slovom sa začínať a z každého ohľadu sporiadanú, korrektnú, a — nakoľko sa to bez pedanterie stať môže — úplnú vetu tvoriť. Tá však má byť tak krátka, že jazyková zbehllosť detí dostačí odpovedať tiež v úplných vetách. Že pre jasnosť otázky mnoho závisí od správneho prízvuku a srozumiteľnej výmluvy, to tu nesmieme zamlčať. Aby otázky dľa obsahu boli jasné, musí každý do tazacej vety vzatý pojem s vylúčením prípadných (vedľajších) všetky potrebné momenty obsahovať. Bár by dieťa len jeden pojem nebolo jasne nepochopilo, už ono nemôže dať istú odpoveď. Pri slovnom sriadení otázok musíme vôbec za pravidlo pilne mať na zreteli odpovede, ktoré očakávame.

Práve k vôli odpovedi žiada sa, aby otázka bola určitá. Otázka musí byť určitá, znamená: musí byť tak vyslovená, že na ňu len jedna správna odpoveď môže nasledovať. Ovšem že sa to žiadať nemôže, aby každá otázka pre seba mala túto vlastnosť. Táto zásada viedla by k rozvlačnosti. Avšak každá otázka musí aspoň súvislosťou byť tak určitá, že deti tu samojedinú správnu odpoveď vynajst môžu.

Ponevác opakovacie otázky nikdy nebývajú samotné, každá pre seba, s toho nasleduje tretia vlastnosť. Otázky musia v úzkom spojení a v logickom poriadku po sebe nasledovať. Nesmieme ani skoky robiť ani novú myšlienku brať do otázky. Odpoveď malaby jako sama od seba dávať príčinu k novej otázke a nová otázka zas obsažne postupnej odpovedi. Je-li myšlienka viacej otázkami ukončená alebo je-li jej ďalšie rozvíjanie otázkami prinesnadné, treba pozitívnu vloženou vetou preist k novému radu otázok.

Veľmi dôležitý je i spôsob vypytovania. Obyčajne sú prváci rozliční dľa schopú a zbehlosti v jazyku. Aby sme čas na darmo netratili a posvätnosť vynučovania v nebezpečenstvo neuviedli, obrátíme sa s ťažšími otázky najprv k lepším žiakom. Keby ale i tu odpoveď vystala alebo zle vypadla, dáme si odpoveď sami. Aby sme sa presvedčili, či nám deti dobre porozumeli, k tomu sú takzvané krížne a priečne otázky. Len keď sme sa o všestrannom srozumení presvedčili, môžeme preísť k druhým otázkam. Treba-li znovu povzbudiť pozornosť, pretrhneme vypytovanie nejakou poznámkou, podobnosťou, rozprávkou atď. Vety, ktoré načim zvlášte vštepiť do pamäti, nech deti spoločne opakujú za nektorým iným, ktoré jich v celky určítom znení predrieka.

Kto tuto našu opakovacíu katechesu upotrebí pri pripravovaní k druhej zповedi, nech vloží do nej krátke poučenie o tom, že treba svedomie i o poslednej zповedi zpytovať. Od začiatku musia sa deti navýkať, počet si vydávať zo svojich zповedí. Pri tom však treba sa nám chrániť, aby si deti nemysleli, že u nich tak na ľahko neplatne vykonanú zповeď predpokladáme. To mohlo by horror pred hriechom oslabiť alebo úzkostlivosť zapríičiniť. Vaďy, bez ktorých prvá zповeď zriedka býva, padajú viac na rováš ignorancie alebo inadverencie než na rováš malicie.

Pred druhou zповeďou treba nám deti upozorniť na zmenu v zповednej modlitbe, na koľko na konci formuly udávame čas svojej poslednej zповedi.

9. (Bezprostrednia príprava.) Bezprostredne pred zповeďou malby katecheta ľútosť a predsavzatie krátkou rečou vzbudiť. Toto je temer nezbytné. Trebars sa deti spôsob vzbudenia ľútosti naučily, predca mnohé z nich pre veľkú nesnadnosť veci samo od seba nedoveďe k dostatočnej ľútosti.

Čo sa už týka toho oslovenia to musí mať solídny základ. Nesmieme preháňať alebo jednostranne na srdce účinkovať. Preto musí sa celé to oslovenie opierať na nadprirodzené príčiny ľútosti. Z týchto treba nám voliť tie, s ktorými sa deti vo vynučovaní o ľútosti a predsavzatí už obznámili.

Aby týmto oslovením spôsobené rozpolozenie myslí až do prijatia sv. sviatosti strvalo, oslovme deti, nakoľko je to možné, bezprostredne pred zповeďou. Čím menšie sú deti, tým skôr miznú dojmy. Kde to pomery dovolujú, tam je najlepšie vykonať tuto prípravu v kostole.

Vďaka buď Bohu!

OBSAH.

	Strana
Predmluva pôvodcova	V.
Slovo prekladačovo	IX.

Úvod.

1. Dôležitosť vynaučovania čili prípravy k prvej sv. zpovedi	11
2. Účasť kňazov, učiteľov a rodičov na príprave	12
3. Vek, v ktorom majú sa dietky pripustiť k prvej sv. zpovedi	14
4. Miesto a čas vynaučovania k prvej sv. zpovedi	19
5. Počet ročných zpovedí a príprava k nim	21
6. Obsah učiva (učebnej látky)	22
7. Spôsob vyučovania	24

Katechese.

1. Sviatosť pokánia vôbec	28
2. Zpytovanie svedomia. Prvá hodina	32
3. Zpytovanie svedomia. Druhá hodina	38
4. Zpytovanie svedomia. Tretia hodina	43
5. Ľútosť a predsavzatie	49
6. Zpoveď. Prvá hodina: Vyznanie hriechov	55
7. Zpoveď. Druhá hodina: Ako sa treba chovať pred zpovedou, pri nej a po nej	59
8. Opakovacie katechese	65
9. Bezprostrednia príprava	79

Poznámky.

K 1: O sviatosti pokánia vôbec	85
K 2—4: I. Všeobecné o zpytovaní svedomia	87
K 2—4: II. Podrobné o zpytovaní svedomia	96
K 5: Ľútosť a predsavzatie	103
K 6: Zpoveď: Prvá hodina: Vyznanie hriechov	105
K 7: Zpoveď. Druhá hodina: Chovanie sa pred zpovedou, pri a po nej	106
K 8: Opakovacia katechese	113
K 9: Bezprostrednia príprava	115